

II. ULUSLARARASI İLİŞKİLER SEMPOZYUMU BİLDİRİLER KİTABI

Dünya Politikası'nda Asya

II. ULUSLARASI
İLİŞKİLER SEMPOZYUMU

"DÜNYA POLİTİKASI'NDA ASYA"

12-14 ARALIK 2019

II. INTERNATIONAL
RELATIONS SYMPOSIUM

"ASIA IN THE WORLD POLITICS"

DECEMBER 12-14, 2019

Editörler :

Dr. Niyazi İPEK - Prof. Dr. Barış ÖZDAL

www.aruiers.org

ISBN NO: 978-605-81330-6-8

KÜNYE

Eser Adı: II. Uluslararası İlişkiler Sempozyumu: “Dünya Politikasında Asya” Bildiriler Kitabı

Editörler: Öğretim Görevlisi Dr. Niyazi İPEK - Prof. Dr. Barış ÖZDAL

Kapak Tasarım: Mertcan AYGÜN-Burcu SAĞLAM

Erişime Açıldığı Tarih: 13.06.2020

Yayınevi: Ardahan Üniversitesi Yayınları

Ardahan Üniversitesi Yenisey Kampüsü, Çamlıçatak Mevkii,

Ardahan 75002

+90 478 211 75 75 (Santral)

+90 478 211 75 09 (Faks)

Kep Adresi: ardahanuni@hs01.kep.tr

Uluslararası İlişkiler Sempozyumu: Mail Adres

aruiers@ardahan.edu.tr

Web Sitesi

www.aruiers.org/bildirikitabi/2019.pdf

12-14 ARALIK 2019 ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ

II. ULUSLARARASI İLİŞKİLER SEMPOZYUMU: “DÜNYA POLİTİKASINDA ASYA”

BİLDİRİLER KİTABI BEYANI

- ✓ Bu sempozyum özet kitabında yayınlanan makalelerin/özetlerin, yazıları, görselleri, iddiaları, fikirleri, metodolojileri, yorumları ve sonuçları tümüyle yazarlara aittir. Özetlerde her türlü, ilgili kanuna uygun olarak gerçekleştirilmeyen alıntılar, görseller, yazı ve değerlendirmelerden yazar ya da yazarlar tek taraflı olarak sorumludur. Editörün sorumluluğu sadece ‘*editörlük*’ kavramının sınırları içinde olup bu kitapta yer alan bütün yazıların dil, bilim ve hukuk açısından tüm sorumluluğu yazar(lar)a aittir.
- ✓ Sempozyum özet metin kitabı, Düzenleme Kurulu’nun yazılı izni dışında kaynak gösterilmeden yayınlanamaz ve çoğaltılamaz.
- ✓ Sempozyum özet kitabında basılmak üzere gönderilen yazılar için telif hakkı ödenmez.
- ✓ Yazar veya yazarlar, sempozyum otomasyon sisteminde beyan ettikleri üzere, verdikleri bilgilerin doğruluğunu; ve verdikleri bilgilerde bilgi verilen ilgili diğer kişilerin onayını aldıklarını beyan etmiş sayılırlar.
- ✓ Bu özet kitapçığında yazısı olan yazarlar, yazısının ana fikri, teması, okuyucuya vermek istediği mesaj, yazım ve yayım kuralları, akademik düstur ve gereklilikler gibi bütün konularda vicdani ve Türkiye Cumhuriyeti’nin konuyla ilgili yasal mevzuatına karşı doğrudan ve tek taraflı sorumludur. Editörün sorumluluğu sadece ‘*editörlük*’ kavramının sınırları içinde olup bu kitapta yer alan bütün yazıların dil, bilim ve hukuk açısından tüm sorumluluğu yazar(lar)a aittir.
- ✓ Bu özet kitabındaki yazılar, kaynak gösterilmek koşuluyla iktibas edilebilir.

KURULLAR

Sempozyum Koordinatörü

Dr. Niyazi İPEK, Ardahan Üniversitesi, Türkiye

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Gulzihan Nurisheva JUMABAEVNA	el-Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Kazakistan
Prof. Dr. İbrahim KAYA	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Kamuran REÇBER	Bursa Uludağ Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Bülent ULUDAĞ	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Roin KAVRELIŞVILI	Üniversitesi, Gürcistan
Prof. Dr. Shalaev Vladimir PAVLOVICH	Volga Devlet Teknoloji Üniversitesi, Rusya
Prof. Dr. Sibel CENGİZ	Ardahan Üniversitesi Türkiye
Prof. Dr. Svetlana Konstantinova BANDIROVA	Moskova Psikolojik Sosyal Üniversitesi, Rusya
Prof. Dr. Yuri KOÇİBEY	Ukrayna Bilimler Akademisi, Ukrayna
Prof. Dr. Yuri LADISLAVOVIÇ	Kiev Hukuk Üniversitesi, Ukrayna
Doç. Dr. Betül Karagöz YERDELEN	Giresun Üniversitesi-Türkiye
Doç. Dr. İrina PONAMAREVA	Mariupol Pedagoji Üniversitesi, Ukrayna
Doç. Dr. Mustafa Turgut DEMİRTEPE	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Soner KARAGÜL	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Şakir EŞİTTİ	Ardahan Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Sevinç RUİNTAN	Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Dr. Öğr. Üyesi Ali Haydar SOYSÜREN	Ardahan Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Cemre PEKCAN	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Çağrı Emin DEMİRBAŞ	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi İhsan KURTBAŞ	Ardahan Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Kutay ÜSTÜN	Ardahan Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Zuhul Çalık TOPUZ	Ardahan Üniversitesi, Türkiye

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Barış ÖZDAL
Doç. Dr. Şakir EŞİTTİ
Dr. Öğr. Üyesi Arif Cem TOPUZ
Dr. Öğr. Üyesi Murat KIZILKAYA
Dr. Öğr. Üyesi Sümeyye AKÇA
Dr. Öğr. Üyesi Zuhul Çalık TOPUZ
Öğr. Gör. Dr. Niyazi İPEK
Öğr. Gör. Cihan YILMAZ
Öğr. Gör. Fatih Volkan AYYILDIZ
Öğr. Gör. Kenan DEMİRBAĞ

İÇİNDEKİLER

KÜNYE	1
II. ULUSLARARASI İLİŞKİLER SEMPOZYUMU: “DÜNYA POLİTİKASINDA ASYA” BİLDİRİLER KİTABI BEYANI	2
KURULLAR.....	3
İÇİNDEKİLER.....	4
SEMPOZYUM PROGRAMI	6
SEMPOZYUM AÇILIŞ KONUŞMALARİ.....	10
SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU ADINA DR. NİYAZİ İPEK’İN AÇILIŞ KONUŞMASI	10
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ ADINA REKTÖR YARDIMCISI PROF. DR. ŞAKİR AYDOĞAN’IN AÇILIŞ KONUŞMASI	12
ARDAHAN BELEDİYE BAŞKANI SAYIN FARUK DEMİR’İN KONUŞMASI	13
SEMPOZYUMUN DAVETLİ KONUŞMACILARI.....	1
SURIYE KRİZİ BAĞLAMINDA 2019 YILINDA TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNİN ANALİZİ 1 BÜYÜK AVRASYA JEOPOLİTİĞİ İÇERİSİNDE TÜRK DÜNYASININ YERİ VE ÖNEMİ 15 DÜNYA POLİTİKASINDA ASYA.....	21
ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİNDE “DÜNYA DÜZENİ” KAVRAMI VE DÜNYA DÜZENİ KAVRAMINA ÇİN MERKEZLİ BAKIŞ AÇISI.....	28
THE CONCEPT OF “WORLD ORDER” IN THE INTERNATIONAL RELATIONS (IR) AND CHINESE APPROACH ON THE CONCEPT OF WORLD ORDER	29
ÇİN’İN YÜKSELİŞİ, HİNT-PASİFİK VE DÖRTLÜ GÜVENLİK DİYALOGU	30
THE RISE OF CHINA, INDO-PACIFIC AND THE QUADRILATERAL SECURITY DIALOGUE	31
ASYA’DA POTANSİYEL ÇATIŞMA KAYNAĞI OLARAK GÜNEY ÇİN DENİZİ	32
SOUTH CHINA SEA AS A SOURCE OF POTENTIAL CONFLICT IN ASIA	33
MERZKEZ-ÇEVRE BAĞLAMINDA ‘MALEZYA ÖRNEĞİ’NİN ANALİZİ.....	34
“THE ANALYSIS OF THE MALAYSIAN EXAMPLE” UNDER THE PERSPECTIVE OF CORE- PERIPHERY THEORIES	35
ASYA DEVLETLERİNİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞ OPERASYONLARINA KATKILARININ ANALİZİ	36
ÇİN’İN YUMUŞAK KARNI ÖZERK BÖLGELER ve ÇİN’İN GELECEĞİNE YÖNELİK FÜTÜROLOJİK YAKLAŞIMLAR	51
AUTONOMOUS REGIONS AS ACHILLES’ HEEL OF CHINA AND FUTUROLOGICAL APPROACHES TO CHINA’S FUTURE	52
BÜYÜK OYUNDAN BÜYÜK OYUNA RUS DIŞ POLİTİKASI’NDA ORTA ASYA’NIN ROLÜ53 ÇİN’İN DOĞU TÜRKİSTAN POLİTİKALARI VE TÜRKİYE’YE YÖNELİK KAMU DİPLOMASİSİ FAALİYETLERİ.....	55
CHINA’S EAST TURKESTAN POLICIES AND PUBLIC DIPLOMACY ACTIVITIES FOR TURKEY	56
KEŞMİR’DE SAVAŞ ÇANLARI KİMİN İÇİN ÇALİYOR?	57
FOR WHOM THE BELL OF WAR RINGING IN KASHMIR?.....	58
ŞANHAY GÜVENLİK ÖRGÜTÜ ÜYESİ ORTA ASYA ÜLKELERİNİN DOĞU TÜRKİSTAN POLİTİKASI	59
EAST TURKISTAN POLICY OF CENTRAL ASIAN COUNTRIES MEMBERING SHANGHAI COOPERATION ORGANIZATION.....	60
ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE-AZERBYCAN İLİŞKİLERİNDE FARKLI BİR BOYUT: ÜÇLÜ İŞBİRLİĞİ MEKNİMALARI	61

KAZAKİSTAN'DA YENİ DÖNEM VE ELBAŞI NURSULTAN NAZARBAYEV'İN DİPLOMASİ TARİHİNDEKİ YERİ.....	63
THE NEW ERA IN KAZAKHSTAN AND ELBASHI NURSULTAN NAZARBAYEV'S PLACE IN THE HISTORY OF DIPLOMACY	64
ASEAN'IN ÇATIŞMA ÖNLEME POLİTİKASI VE GÜNEYDOĞU ASYA'DAKİ BÖLGESEL İHTİLAFLARIN ÇÖZÜMÜNE ETKİSİ	65
ASEAN'S CONFLICT PREVENTION POLICY AND ITS IMPACT ON THE SETTLEMENT OF REGIONAL CONFLICTS IN SOUTHEAST ASIA	66
BÜYÜK GÜÇLERİN MÜCADELESİNDE İRAN	67
IRAN IN THE STRUGGLE OF GREAT POWERS	68
AŞIRILIKÇI AKIMLARLA MÜCADELEDE MÂTÜRÎDÎ DÜNYA GÖRÜŞÜNÜN ROLÜ ÜZERİNE	69
ABOUT THE ROLE OF MATURÎDÎ WORLDVIEW IN CONTEXT OF THE FİGHT AGAINST THE EXTREMİST CURRENTS	70
ASYA ÜLKELERİNDE GIDA GÜVENCESİ	71
GLOBAL PAZARLARDA ASYA MARKALARININ YERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME73	
AN EVALUATION ON THE PLACE OF ASIAN BRANDS IN GLOBAL MARKETS	85
TÜRKİYE VE ÇİN ARASINDAKİ TİCARİ İLİŞKİLER VE DIŞ TİCARETE BAĞIMLILIK ANALİZİ	86
FOREIGN TRADE RELATIONS BETWEEN TURKEY AND CHINA AND FOREIGN TRADE DEPENDENCY ANALYSIS	87
HİSSE SENEDİ PİYASALARINDA DAVRANIŞSAL FİNANS İZLERİ: DÜNYA BORSALARI İLE ASYA BORSALARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	88
TRACES OF BEHAVIORAL FINANCE IN STOCK MARKETS: COMPARATIVE ANALYSIS OF STOCK EXCHANGES IN WORLD AND ASIAN	89
SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE TÜRKİYE-ERMENİSTAN İLİŞKİLERİNİN ANALİZİ90	
TURKEY – ARMENIA RELATIONS ANALYSIS IN THE POST-COLD WAR ERA	91

SEMPOZYUM PROGRAMI

II. ULUSLARASI İLİŞKİLER SEMPOZYUMU | II. INTERNATIONAL RELATIONS SYMPOSIUM “DÜNYA POLİTİKASI’NDA ASYA” | “ASIA IN THE WORLD POLITICS” 12-14 ARALIK 2019 | DECEMBER 12-14, 2019

PROGRAM AKIŞI

II. ULUSLARARASI İLİŞKİLER SEMPOZYUMU: DÜNYA POLİTİKASINDA ASYA

12 Aralık 2019 Perşembe
10:00

Ardahan Üniversitesi Hoca Ahmet Yesevi Konferans Salonu

AÇILIŞ

Dr. Niyazi İPEK, Düzenleme Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Mehmet BİBER, Ardahan Üniversitesi Rektörü

Faruk DEMİR, Ardahan Belediye Başkanı

Mustafa MASATLI, Ardahan Valisi

Davetli konuşmacılar;

Prof. Dr. Ömer Göksel İŞYAR, Bursa Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

Prof. Dr. Fırat PURTAŞ, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA, İstanbul Aydın Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

www.aruirs.org
info@aruirs.org

www.ardahan.edu.tr

www.diplomasiarastirmalari.org.tr

II. ULUSLARASI İLİŞKİLER SEMPOZYUMU | **II. INTERNATIONAL RELATIONS SYMPOSIUM**
"DÜNYA POLİTİKASI'NDA ASYA" | **"ASIA IN THE WORLD POLITICS"**
12-14 ARALIK 2019 | **DECEMBER 12-14, 2019**

I. OTURUM

(12/12/2019, 14:00-15:00)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ömer Göksel İŞYAR

- 1) Arş. Gör. Müge YÜCE, *ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİNDE "DÜNYA DÜZENİ" KAVRAMI VE DÜNYA DÜZENİ KAVRAMINA ÇİN MERKEZLİ BAKIŞ AÇISI*
- 2) Dr. Özlem Zerrin KEYVAN, *ÇİN'İN YÜKSELİŞİ, HİNT-PASİFİK VE DÖRTLÜ GÜVENLİK DİYALOGU*
- 3) Dr. Cem YILMAZ, *ASYA'DA POTANSİYEL ÇATIŞMA KAYNAĞI OLARAK GÜNEY ÇİN DENİZİ*
- 4) Seçkin ARPALIER, *MERKEZ-ÇEVRE BAĞLAMINDA 'MALEZYA ÖRNEĞİ'NİN ANALİZİ*

II. OTURUM

(12/12/2019, 15:30-16:30)

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Şakir EŞİTİ

- 1) Alptekin ASLANTAŞ, *ASYA DEVLETLERİNİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞ OPERASYONLARINA KATKILARININ ANALİZİ*
- 2) Dr. Öğr. Üyesi Ayhan Nuri YILMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Serkan KEKEVİ, *ÇİN'İN YUMUŞAK KARNİ ÖZERK BÖLGELER VE ÇİN'İN GELECEĞİNE YÖNELİK FÜTÜROLOJİK YAKLAŞIMLAR*
- 3) Arş. Gör. Murat JANE, *BÜYÜK OYUNDAN BÜYÜK OYUNA RUS DIŞ POLİTİKASI'NDA ORTA ASYA'NIN ROLÜ*

www.aruirs.org
info@aruirs.org

www.ardahan.edu.tr

www.diplomasiarastirmalari.org.tr

II. ULUSLARASI İLİŞKİLER SEMPOZYUMU | **II. INTERNATIONAL RELATIONS SYMPOSIUM**
“DÜNYA POLİTİKASI’NDA ASYA” | **“ASIA IN THE WORLD POLITICS”**
12-14 ARALIK 2019 | **DECEMBER 12-14, 2019**

III. OTURUM

(13/12/2019, 09:30-10:30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Fırat PURTAŞ

- 1) Dr. Öğr. Üyesi Serkan KEKEVİ, Dr. Öğr. Üyesi Ayhan Nuri YILMAZ, *ÇİN’İN DOĞU TÜRKİSTAN POLİTİKALARI VE TÜRKİYE’YE YÖNELİK KAMU DİPLOMASİSİ FAALİYETLERİ*
- 2) Doç. Dr. Ergin GÜNEŞ, Dr. Öğr. Üyesi Arzu ÇETİNKAYA, *KEŞMİR’DE SAVAŞ ÇANLARI KİMİN İÇİN ÇALIYOR?*
- 3) Dr. Öğr. Üyesi Gökmen KILIÇOĞLU, Dr. Öğr. Üyesi Ayhan Nuri YILMAZ, *ŞANGAY İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ ÜYESİ ORTA ASYA ÜLKELERİNİN DOĞU TÜRKİSTAN POLİTİKASI*
- 4) Onur GÜREL, *ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE-AZERBYCAN İLİŞKİLERİNDE FARKLI BİR BOYUT: ÜÇLÜ İŞBİRLİĞİ MEKNİMALARI*

IV. OTURUM

(13/12/2019, 11:00-12:00)

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Ali Haydar SOYSÜREN

- 1) Dr. Öğr. Üyesi Halit HAMZAOĞLU, *KAZAKİSTAN’DA YENİ DÖNEM VE ELBAŞI NURSULTAN NAZARBAYEV’İN DİPLOMASİ TARİHİNDEKİ YERİ*
- 2) Dr. Öğr. Üyesi Süleyman TEMİZ, *ASEAN’IN ÇATIŞMA ÖNLEME POLİTİKASI VE GÜNEYDOĞU ASYA’DAKİ BÖLGESEL İHTİLAFLARIN ÇÖZÜMÜNE ETKİSİ*
- 3) Dr. Hazar VURAL İANE, *BÜYÜK GÜÇLERİN MÜCADELESİNDE İRAN*

www.ardahan.edu.tr

www.aruirs.org
info@aruirs.org

www.diplomasiarastirmalari.org.tr

II. ULUSLARASI İLİŞKİLER SEMPOZYUMU | **II. INTERNATIONAL RELATIONS SYMPOSIUM**
“DÜNYA POLİTİKASI’NDA ASYA” | **“ASIA IN THE WORLD POLITICS”**
12-14 ARALIK 2019 | **DECEMBER 12-14, 2019**

V. OTURUM

(13/12/2019, 13:30-14:30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA

- 1) Arş. Gör. Hasan Can ATEŞ, *AŞIRILIKÇI AKIMLARLA MÜCADELEDE MÂTÜRİDÎ DÜNYA GÖRÜŞÜNÜN ROLÜ ÜZERİNE*
- 2) Dr. Öğr. Üyesi Özlem EŞTÜRK, *ASYA ÜLKELERİNDE GIDA GÜVENCESİ*
- 3) Dr. Öğr. Üyesi Filiz ASLAN ÇETİN, *PAZARLARDA ASYA MARKALARININ YERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME*

VI. OTURUM

(13/12/2019, 15:00-16:00)

Oturum Başkanı: Doç. Dr. İhsan KURTBAŞ

- 1) Dr. Öğr. Üyesi Abdullah TOPÇUOĞLU, *TÜRKİYE VE ÇİN ARASINDAKİ TİCARİ İLİŞKİLER VE DIŞ TİCARETE BAĞIMLILIK ANALİZİ*
- 2) Doç. Dr. Seyhan ÖZTÜRK, Öğr. Gör. Cihan YILMAZ, *HİSSE SENEDİ PİYASALARINDA DAVRANIŞSAL FİNANS İZLERİ: DÜNYA BORSALARI İLE ASYA BORSALARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ*
- 3) Esra VARDAR TUTAN, *SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE TÜRKİYE-ERMENİSTAN İLİŞKİLERİNİN ANALİZİ*

Kapanış ve Teşekkür

(13/12/2019, 16:00-16:15)

www.aruirs.org
info@aruirs.org

www.ardahan.edu.tr

www.diplomasiarastirmalari.org.tr

SEMPOZYUM AÇILIŞ KONUŞMALARI

12 Aralık 2019

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU ADINA DR. NİYAZİ İPEK'İN AÇILIŞ KONUŞMASI

Sayın Valim, protokolün değerli üyeleri, çok sevgili öğrenciler ve kıymetli basın mensupları, sizleri hürmetle selamlıyorum, II. Uluslararası İlişkiler Sempozyumuna hoş geldiniz.

Değerli dinleyenler uluslararası ilişkiler, çeşitli zamanlarda büyük kırılmalar yaşar. Bugün biz bu dönemlerden birinin içinde bulunmaktayız. 1991 yılında Sovyetler Birliği tarih sahnesinden sekildiğinde sistem yapısal anlamda dönüşmüş ancak nihai halini henüz almamıştır. Dolayısıyla günümüzün temel tartışmalarından birisi, uluslararası ilişkiler sisteminin ne yöne evrildiği ve nasıl bir hal alacağıdır. Bu sorunun cevabını bir çırpıda vermek elbette ki kolay değildir ancak bugün düzenlenen uluslararası ilişkiler sempozyumu buna dair bir çabayı ifade etmektedir.

Kıymetli dinleyenler, Asya'nın uluslararası ilişkiler sistemindeki yerini anlamadan ve anlamlandırmadan dünya politikasını anlamak kolay görünmemektedir. Bu nedenledir ki II. Uluslararası İlişkiler Sempozyumu'nun bu seneki konusunu "Asya" olarak belirledik. Hemen belirtmek isterim ki II. Uluslararası İlişkiler Sempozyumu'nu benzerlerinden ayıran temel nokta, tematik oluşudur. Başka bir ifadeyle davetli konuşmacılarımız başta olmak üzere tüm katılımcılarımız alanlarında yetkin ve Asya konusunda uzman akademisyenlerdir. Bu vesileyle katılımlarından dolayı kendilerine huzurlarınızda da teşekkür etmek isterim.

Değerli dinleyenler, takdir edersiniz ki bunun gibi akademik organizasyonların düzenlenmesi pek çok güçlüğü aşılmasını gerektirmektedir. Bu güçlüklerin aşılmasında sağladıkları katkılardan dolayı başta Ardahan Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Mehmet BİBER ve Üniversite çalışanlarına, Diplomasi Araştırmaları Derneği Başkanı Sayın Prof. Dr. Barış ÖZDAL hocama ve ekibine, desteğiniz bizlerden hiçbir zaman esirgemeyen Çıldır Belediyesi Başkanı Sayın Kemal Yakup AZİZOĞLU'na, bizleri hiçbir zaman kırmayan Ardahan Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Sayın Çetin DEMİRCİYE ve her daim yanımızda olan Vurallar İletişim Ltd Şti adına Sayın Ahmet Rıfat VURAL'a çok teşekkür ediyorum. Son olarak elbette Düzenleme Kurulu Üyelerimize ve çok değerli gönüllü öğrenci arkadaşlarıma teşekkür etmek istiyorum. Organizasyonun gizli kahramanları onlardır!

Çok kıymetli Hocam Sayın Prof. Dr. Ömer Göksel İŞYAR, Sayın Prof. Dr. Fırat PURTAŞ ve Sayın Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA'ya özellikle açılış konuşmacısı oldukları için teşekkür etmek istiyorum. Davetimizi kabul ederek bizleri onurlandırdınız, minnettarım.

Değerli dinleyiciler, Ardahan Üniversitesi, bilgi üretmeyi ve düşünce geliştirmeyi tüm gücüyle sürdürmektedir. Bu bağlamda sempozyumun ufuk açıcı olmasını ve verimli geçmesini temenni ediyorum. Katılımlarınızdan dolayı hepinize içtenlikle teşekkür ederim.

Saygılarımla.

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ ADINA REKTÖR YARDIMCISI PROF. DR. ŞAKİR AYDOĞAN'IN AÇILIŞ KONUŞMASI

Sayın Vali Yardımcım, Sayın Belediye Başkanım, Ardahan Ticaret ve Sanayi Odası Başkanım, Çıldır Belediyesi Başkanım, şehir protokolü, Ardahan dışından sempozyuma teşrif eden çok kıymetli misafirlerimiz, Ardahan Üniversitesi akademik ve idari personelimiz, sevgili öğrenciler ve basın mensupları, bu yıl ikincisi düzenlenen Uluslararası İlişkiler Sempozyumuna hoş geldiniz diyor, saygılar sunuyorum.

Bildiğiniz gibi üniversiteleri diğer kurumlardan ayıran en önemli parametrelerden bir tanesi üniversitenin kurumsal kimliğe bürünebilmesi için çok uzun bir süre gerekiyor. Kurumların çoğunda binayı ve personelinizi oluşturunuz ve kurum işlemeye başlar ama üniversiteler böyle değildir. Üniversiteler uzun yıllar sonra meyve veren ağaçlar gibidir. Ağacın meyve verebilmesi için de emek vermek gerekiyor, beslemek gerekiyor. İşte bunun gibi sempozyum, çalıştay ve paneller de bu meyve vermek için atılması gereken adımlardan emek kısmını oluşturuyor. Biz üniversite olarak on bir yıllık bir üniversiteyiz. Bu söylediklerim üzerinden hala eksikliklerimiz var. Belki genç kardeşlerimiz Ardahan'a ilk defa geldiklerinde ve eksikleri gördüklerinde 'bu nasıl üniversitedir' bakış açısına sahip olabilirler. Bazı özel üniversiteler dışında hangi üniversiteye giderseniz gidin yeni kurulmuş üniversitelerde eksiklikler mutlaka olur. Çünkü yeni birimler kurmanız gerekiyor, yeni programlar açmanız gerekiyor, günün ihtiyaçlarına göre kendiniz güncellenmeniz gerekiyor. Yani bir lisedeki işleyişten farklıdır. Lisede binayı oluşturunuz, öğretmen kadronuzu tamamlarsınız. O, kendi içinde rotasyonla kendini tamamlar ama bizim bu hesap üzerinden bir bakış açısıyla en az bir on yıla daha ihtiyacımız var. Bu on yılı verimli geçirmenin yolu da akademik olarak kendimizi güncellememiz, kendimizi geliştirmemiz, yenilememiz gerekir. Aksi halde sadece derse girerek akademik hesaplar üzerinden üniversitenin asıl misyonuna hizmet ederek bir çalışma mümkün olmuyor. Bunun için de bu tür akademik faaliyetler üniversitenin bu bahsettiğimiz meyve verme aşamasına kadar olması gereken adımlar. Ben bu konuda bu sempozyumu düzenleyen başta sempozyum başkanı Dr. Niyazi İPEK hocamıza ve paydaşlarımıza, bize katkı sunan Diplomasi Araştırmaları Derneğine, Çıldır Belediyesi'ne ve Ardahan Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığına, ismini sayamadığım katkı sunan bütün şahıs ve kuruluşlara tekrar teşekkür ediyorum. Sempozyumun hem bölgemize, hem üniversitemize, hem Ardahan'a ve ileriki çalışmalara kapı açmasını temenni ederek saygılarımı sunuyorum.

ARDAHAN BELEDİYE BAŞKANI SAYIN FARUK DEMİR'İN KONUŞMASI

Saygı değer Vali Yardımcım, çok değerli protokolün üyeleri, üniversitemizin eğiti kadrosu ve tabi ki öğrencilerimiz, bu anlamlı ve yararlanacağımız, bir sınır ilinde olması gereken böyle bir sempozyumu düzenledikleri için değerli hocama ve üniversitemize ve katkı koyanlara çok teşekkür ediyoruz.

Değerli arkadaşlar, uluslararası ilişkiler ülkelerin menfaatleri ile paraleldir. Uluslararası ilişkilerde hiçbir zaman ebedi dost, ebedi düşman yoktur. Karşınızdaki ülke size bakar, Türkiye'den ne menfaatim var, Türkiye ile ilişkide halkımın ne menfaati var. Biz de onun için gerek yerel yönetimler, gerek merkezi hükümetimiz, bu çerçeveden bakmaktayız. Ve ilişkilerimizi ülkemizin menfaati ve dostluk üzerine kurmalıyız ki ülkemizin kurucusu ve kurtarıcısı Mustafa Kemal Atatürk'ün dediği gibi Yurtta Barış, Dünyada Barış... Hiçbir kavga bir taraf atam yarar karşı tarafa da tam zarar vermez. İki testi birbirine çarptığında birisi kırılırsa diğeri de mutlaka çatlar. Onun için de uluslararası ilişkilerde dostluğu öne koyacağız. Çünkü mutlaka o ülkenin de Mevlana'nın 'gelin tanış olalım işi kolay kılalım' dediği gibi bir yaklaşımı vardır. Biz uluslararası ilişkilere böyle bakıyoruz, böyle bakmak zorundayız. Belediye olarak en kısa zamanda belediye bünyesinde bir uluslararası ilişkiler biriminin olmazsa olmaz olarak oluşturulması gerektiğini biliyoruz. Çünkü sınır iliz. Ardahan, geleceği çok parlak olan ve bünyesinde bulundurduğu olanaklarını daha rantabl şekilde kullanırsa sosyo-ekonomik kalkınmışlık olarak Türkiye'nin en önemli illerinden birisi olabilir, olacak da. Çünkü uluslararası ilişkilerde elimizde çok çeşitli şanslarımız var. Bugün; Asya'ya açılan iki tane sınır kapısı Ardahan'dadır. Ülkemizin kurucusu Mustafa Kemal yine o zaman demiştir ki *"gün gelecek büyük SSCB dağılacak, oradaki Türk kardeşlerimizle bugünden başlayarak ilişkilerimizi sıcak tutmalıyız"*. Biz her ne kadar Batı'ya doğru baksak da Asya'da, Orta Asya'da ve Kafkaslardaki soydaşlarımız ve aynı dili paylaştığımız ülkelerle bugünkü ilişkilerimizi en az yirmi katı daha fazlaya erişmesi lazım. Bu çerçevede Hazar Denizi'nin petrol ve doğal gazını Avrupa'ya kadar üç tane enerji botu hattının üçü de Ardahan coğrafyasından gelip İtalya'ya kadar gitmektedir. Yani strateji öneme de haiz ildeyiz. Komşumuz Gürcistan ile evet ekonomik yetersizliği ve küçük ülke oluşu tartışılır, önemli değildir, ortak projelerimiz olmalıdır ve onları hayata geçirmeliyiz. Bu çerçevede bu çalışmayı çok önemli yararlı ve gerekli buluyorum. Hepinize saygılar sunuyor, ilimize, ülkemize hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum.

SEMPOZYUMUN DAVETLİ KONUŞMACILARI

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA 2019 YILINDA TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNİN ANALİZİ

Ömer Göksel İŞYAR*

Özet

Türkiye, Suriye krizinde başından beri 2 ülkeyle birden (aynı anda) iyi ilişkiler içinde olmaya dikkat etmiştir: ABD ve Rusya. Buna resmen ve yanlışlıkla ‘çok taraflılık’ denilmiştir. Hâlbuki bu durum, dış politikada, ‘çok boyutlu’ veya ‘çok vektörlü’ olarak isimlendirilebilir. Suriye meselesiyle ilgili son 2 yıldır en çok görüşen iki devlet, Türkiye ve Rusya olmuştur. Türkiye, Suriye konusunda Rusya ile birçok zeminde ilişki yürütmektedir. Bunlar; İkili zirveler, Üçlü Astana ve Soçi süreçleri (bunlar fiilen 3+1 şeklinde toplanıyorlar), Dörtlü Küçük Grup (27 Ekim 2018’deki Türkiye-Rusya-Almanya-Fransa zirvesi bağlamında) ve Suriye Ulusal Diyalog Konferansı (Ocak 2018’den itibaren) çerçevesindedir. Bu toplantılarda Türkiye, Suriyeli muhaliflerin garantörü; Rusya (İran ile birlikte) ise, Suriye rejiminin garantörü pozisyonundadır. Türkiye, başından beri Astana sürecine çok büyük önem atfetmektedir. O kadar ki, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu şu tespitte bulunmuştur: “Astana Süreci olmasaydı; Cenevre’den bahsedilemezdi” (29 Mart 2019). Türkiye bu sürece çok önem verdi; çünkü ABD’yi PYD-YPG-SDG ekseninden bir türlü geri döndüremedi. Türkiye, Astana ortaklarına dayanarak (Astana ve Soçi mekanizmaları çerçevesinde) ABD-SDG-İsrail-AB eksenine karşı bir eksen oluşturmaya çalıştı.

Anahtar Kelimeler: Türk dış politikası, Rusya, Suriye krizi, ABD, Suriye Demokratik Güçleri, YPG-PYD, Astana süreci, Soçi süreci.

* Profesör Dr. Bursa Uludağ Üniversitesi, gokselis@uludag.edu.tr

GİRİŞ

Bu tebliğde amacımız, 2019 yılı boyunca Suriye krizinin temel değişkenleri ve yönelimleri çerçevesinde Türkiye-Rusya ilişkilerinin **dinamiklerini** ve **haritasını** ortaya koymaktır. Tebliğdeki **Analiz Düzeyimiz**, devletler arası etki-tepki (etkileşim) süreci ve sistem seviyesinden (bilhassa ABD'den gelen güdüleyiciler bağlamında) bakmaktır. Neden Rusya diye soracak olursak; Rusya, Asya'ya açılan kapımızdır. Bu kapının anahtarı ise Suriye Krizi'dir. Yeni Dünya Düzeninin şekli üzerinde Suriye krizinin nasıl sonuçlanacağı etkili olacaktır.

2019 yılına girilirken Suriye krizi bağlamında Türkiye ve Rusya'yı yaklaştıran 3 dönüm noktası yaşanmıştır. Bunların birincisi, 17 Eylül 2018 tarihli İdlib konusundaki Soçi Mutabakatı'dır. İkincisi, Trump'ın 14 Aralık 2018 tarihinde yapılan Erdoğan-Trump telefon görüşmesinde dile getirdiği 'ABD askerlerinin Suriye'den çekilme' sözü/vaatidir. Üçüncüsü ise, Trump'ın twitter üzerinden yaptığı, 'Türk ekonomisini mahvetme' tehdididir. Bunların sonucunda Türkiye, Münbiç'e yapmayı düşündüğü operasyonu ertelemiştir. Dolayısıyla Erdoğan'ın «Bir gece ansızın gelebiliriz» söylemi rafa kaldırıldı.

RUSYA İLE BİRİNCİ İŞBİRLİĞİ GİRİŞİMİ: MÜNBIÇ

Türkiye'nin, Münbiç Operasyonu'nu rafa kaldırması üzerine ortaya çıkan Münbiç boşluğu ise, bu noktada Rusya-Suriye tarafından doldurdu. Türkiye bu konuda Rusya ile işbirliği içinde olmaya dikkat etti. Suriye (Rusya desteği ile) Münbiç Harekâtını başlattı. Rusya, Münbiç'te bazı arabuluculuk girişimlerinde bulundu. Rusya arabuluculuğunda Münbiç'te Suriye-PYD görüşmelerine Türkiye tepki gösterdi. Rusya'nın diğer arabuluculuk girişimi ise, Türkiye-Suriye arasında oldu. Türkiye buna tepkisiz kaldı.

Nitekim Suriye birlikleri, Rusya'nın desteğiyle Münbiç'e 3 Ocak 2019'da girdiler. Sonrasında şu teklifimiz oldu: Suriye birlikleri Türkiye sınırına fazla yaklaşmasınlar. Bu çerçevede 20-30 kilometre derinlikli bir tampon bölge mahiyetinde bir **Suriye Güvenlik Hattı** oluşturulsun. Ama bu teklifimize Rusya'dan tam kabul gelmedi. Hatta Rusya'nın karşı önerisi, ancak 5-10 km derinlikli bir tampon bölge kurulması istikametinde oldu. Fakat Türkiye bu teklifi yeterli bulmadı ve Münbiç konusundaki işbirliği girişimi sonuçsuz kaldı.

Türkiye ve Rusya'nın, Münbiç Tamponu konusunda anlaşamaması üzerine, bu noktada **Trump'ın** manidar denilebilecek bir girişimi oldu. Trump, Fırat'ın doğusunda 20 millik bir Güvenli Bölge (13 Ocak 2019) önerisinde bulundu. Türkiye bu öneriyi resmen kabul ederek (21 Ocak 2019), Rusya'dan uzaklaşma sinyalleri verdi. Türkiye bu adımı atarken, ASTANA ortaklarından görüş almadan hareket etti. Dolayısıyla Türkiye, ABD ile pazarlıklar üzerine yoğunlaştı.

Türkiye'nin İlgisi, ister istemez Fırat'ın doğusunda yoğunlaştı ve bu ölçüde de İdlib meselesi ikinci planda kaldı. Sonuçta Heyet Tahrir ül Şam'ın (HTŞ) bölgesel hâkimiyeti %90'lara kadar yükseldi. Rusya'nın tehdit algısı arttı.

TÜRKİYE'NİN İKİNCİ İŞBİRLİĞİ GİRİŞİMİ: İDLİB

Erdoğan, İdlib konusunda Putin'i sakinleştirmeye çalıştı. Cumhurbaşkanı'nın Kommersant'ta çıkan makalesi: «**Türkiye-Rusya İşbirliği Suriye Krizinin Çözümü İçin Kritik Önemde**» (22 Ocak 2019) başlığını taşıyordu. Erdoğan'ın makalesinde Rusya'yı rahatlatıcı mahiyette olmak üzere, şunlar savunuluyordu: *Suriye'nin toprak bütünlüğü, «Suriye, Suriyelilerindir», ABD'nin IŞİD'le mücadele stratejisi samimi değildir.* Türkiye, bu şekilde Rusya ile İdlib konusunda işbirliğine hazır olduğu izlenimini vermiştir.

ÜÇÜNCÜ İŞBİRLİĞİ GİRİŞİMİ: FIRAT'IN DOĞUSU

Bu noktada Putin'in Fırat'ın doğusuyla ilgili karşı önerisi geldi: 1998 «**Adana Mutabakatı'nın**» işletilmesi. 24 Ocak 2019 tarihinde dile getirilen bu işbirliği girişimi, Suriye'nin kuzeyi-Fırat'ın doğusu için düşünülmüştür.

Türkiye Putin'in bu önerisini de kabul etti ve bunu Trump'ın önerisiyle bağdaştırmaya çalıştı. Türkiye, bunu yaparken doğal olarak kendi güvenliğini (**bekâ meselesi**) düşündü ama Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın şu sözleri, Rusya'da endişe yarattı: «**Türkiye, Suriye'de işi halleder**» (NYT- 7 Ocak 2019)-makalesi, «**Bu bölgeyi gerekirse tek başına kurarız**» (25 Ocak 2019) ve «**Kuzey Suriye, Misak-ı Millî dâhilindedir**» (1 Şubat 2019). Dolayısıyla Rusya; Fırat'ın doğusunda Türk Silahlı Kuvvetleri'nin tek başına güvenli bölge kurması fikrini desteklemedi. Sonuçta bu işbirliği girişimi de başarısız oldu.

DÖRDÜNCÜ İŞBİRLİĞİ GİRİŞİMİ: TÜRKİYE-RUSYA MÜNBİÇ UZLAŞMASI **(Şubat 2019)**

Bu işbirliği/uzlaşma iki başarılı sonuç verdi: 1) Münbiç ve Tel Rıfat'ta Türk-Rus ortak devriyeleri başlatıldı ve 2) Rusya, Münbiç'te gözlem noktaları kurdu.

BEŞİNCİ İŞBİRLİĞİ GİRİŞİMİ:

3 ülke arasında (Türkiye, Rusya ve İran) **4. Soçi Konferansı** Platformu'nda (14 Şubat 2019) gerçekleşti. Bu platformda 3 önemli tartışma oldu:

- 1) **İdlib konusunda:** Bu konuda başarıya ulaşıldı ve Putin'in, HTŞ'nin 'ortak operasyonla temizlenmesi' fikri benimsendi.
- 2) **Anayasa Komisyonu konusunda:** Suriye tarafının belirlediği 50 kişinin kimliği üzerinde Türkiye'nin itirazı üzerine tartışma yaşandı.
- 3) **Fırat'ın doğusunda Güvenli Bölge konusunda:** Adana Mutabakatı teklifi ele alındı ve üzerinde tartışıldı. Sonuçta Türkiye, Adana Mutabakatı'nı, terörle mücadelede Suriye'ye tek yanlı müdahale hakkına imkân verir şeklinde gördü ve algıladı. Suriye'yi muhatap olarak kabul etmedi, Fırat'ın doğusuna ortak operasyon fikrine de sıcak bakmadı. Dolayısıyla Türkiye, PYD-YPG'ye karşı tek başına operasyon yapma fikrini savunmaya devam etti. Bu beşinci işbirliği girişiminin kısmen başarılı olduğunu söyleyebiliriz.

4. Soçi Konferansı'nda Türkiye'nin bir '*Quid Pro Quo*' beklentisi içinde olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye tarafı, 'Ben İdlib'de Ortak Operasyonu kabul ediyorum; siz de (Rusya ve İran) bana Fırat'ın doğusundaki güvenli bölge konusunda destek olun' beklentisini dile getirdi. Ama Putin bu pazarlığa sıcak bakmadı ve Adana Mutabakatı (ortaklaşa operasyon) teklifini sürdürdü. Putin'in bu önerisine göre, Türkiye ve Suriye, Fırat'ın doğusunda tost harekâtı yapabilirlerdi. Dolayısıyla bu işbirliği girişimi, Fırat'ın doğusunda başarısız oldu.

Bu noktada yeni bir parametre devreye girdi ve ABD, Suriye'den geri çekilme takvimini açıkladı. Geri çekilme, 1 Nisan-30 Nisan 2019 tarihleri arasında planlanacaktı. Bu takvim, ABD

Başkanı'nın Suriye Özel Temsilcisi James Jeffrey tarafından 55. Münih Güvenlik Konferansı'nda (18 Şubat 2019) açıklandı.

ALTINCI İŞBİRLİĞİ GİRİŞİMİ PLATFORMU: MÜNİH GÜVENLİK KONFERANSI PLATFORMU

ABD'nin Suriye'den askerlerini geri çekeceğini açıkladıktan sonra, Münih'te (Güvenlik Konferansı Platformu'nda) Araplar, TSK ve unsurlarının da Suriye'den çıkmasını istediler. Bu tepkilerini ve isteklerini, Savunma Bakanı Hulusi Akar'ın konuşması sırasında dile getirdiler. Putin ve Lavrov ise, Arapların tersine, Türkiye'nin Suriye'deki varlığını destekler gözüktü ve orta bir pozisyon aldı; tabiri caizse bir 'iyi polis' rolünü oynadı. Karşılığında Putin, Fırat'ın doğusunda kurulması düşünülen Güvenli Bölge için Rus askerî polisinin buraya konuşlandırılması teklifinde bulundu. Türkiye bu teklifi gerçekçi bulmadı. Gerçi 22 Ekim 2019 mutabakatıyla kısmen bu formül kabul edilmiştir. Bu arada Rusya, Putin'in (ve Lavrov'un diliyle) 'kuşa bak' taktiği de izledi. Lavrov, Fırat'ın doğusunda ABD tarafından bir «Kürt Devleti» kurulmak istendiği tehlikesinden bahsetti. (19 Şubat 2019) Böylece Türkiye'nin dikkati İdlib'den Fırat'ın doğusuna çekilmek istendi. Türkiye, Fırat'ın doğusunda pazarlıklarla fazlasıyla meşgulken, Suriye birlikleri de El Nusra'nın bölgedeki merkezi olan Kafran Nubuda'yı vurdu. (22 Şubat 2019) Türkiye kendisini dışlayan bu operasyona tepki gösterdi ve karşılık olarak ABD ile (Rusya ve Astana sürecini dışlayarak) Güvenli Bölge pazarlıklarına asıldı. Dolayısıyla sonuçta işbirliği girişimi de başarılı olamadı.

Üstelik bu aşamada Putin'den bir karşı tepki geldi ve Netanyahu ile uzlaşma içine girdi. Bu uzlaşma göre, Rusya ve İsrail, Suriye'deki tüm yabancı güçlerin çıkarılması için ortak çalışmalar yürütme kararı aldılar. Ardından, Lavrov'un «İdlib Mutabakatı'nı yeterince uygulayamadınız» şeklindeki ağır eleştirisi, ilişkilerde gerginliğe yol açtı.

YEDİNCİ İŞBİRLİĞİ GİRİŞİMİ:

İlişkilerin gerginleşmesinin hiçbir tarafa yarar getirmeyeceği anlaşıncı, Türkiye'nin yumuşatıcı bir hamlesi olarak, **İdlib Uzlaşması**'na (9 Mart 2019) varıldı. Bu uzlaşmaya göre; İdlib iç çemberinde Türk güvenlik güçleri, dış çemberde Rus güvenlik güçleri görev yapacaktı. İdlib dış çemberinde ise ortak kara devriyeleri yapılacaktı. Fakat Rusya bu uzlaşmayı biraz zorladı ve 11 Mart 2019 günü İdlib'i havadan bombaladı. Türkiye bu girişime yine sert tepki verince; Lavrov'un Ankara

ziyareti 1 hafta (18 Mart gününe) ertelendi. Yani anlaşılan, İdlib konusundaki bu işbirliği girişimi de yine başarısız oldu.

Türkiye tepkisel olarak Fırat'ın doğusu gündeminde ABD'ye yöneldi ve Ankara-Washington pazarlıkları hız kesmeden devam etti. Ama ABD'nin PYD-YPG eksenli politikasını bir türlü değiştiremedik. Neticede Türkiye, Astana ortaklarıyla sorunları aşmanın yollarını aramayı ihmal etmedi.

SEKİZİNCİ İŞBİRLİĞİ ADIMI:

Türkiye, rejim güçlerinin Münbiç'i vurmasına (13 Nisan 2019) olumsuz tepki vermedi. Bu tolerans ilk kez ortaya kondu. Hatta Ankara bu operasyonu olumlu bile buldu. Zira Münbiç müdahalesinden sonra rejim-PYD arasındaki ateşkes görüşmeleri sona erdi ve bu da Türkiye'nin çıkarına oldu.

DOKUZUNCU İŞBİRLİĞİ GİRİŞİMİ:

Türkiye-Rusya-İran arasında Suriyeli tarafların (22 Nisan 2019) Esir Takası için Çalışma Grubu oluşturuldu. Eşzamanlı olarak (22 Nisan 2019) Türkiye-Rusya arasında İdlib Ortak Devriyeleri yeniden başlatıldı. Bu işbirliği adımlarının başarılı olduğu görüldü.

ONUNCU İŞBİRLİĞİ GİRİŞİMİ:

Bu işbirliği ortamı Nursultan'da 12. Astana Görüşmeleri (25-26 Nisan 2019) sırasında yakalanmaya çalışıldı. Ama bu adım ciddi bir başarısızlığa uğradı. Sebep yine, Astana ortaklığının adeta yumuşak karnı olan İdlib meselesi idi. İdlib Meselesi bu platformda bir türlü çözümlenemedi. HTŞ terör örgütü bulduğu her fırsattan istifade ederek, İdlib sahasındaki hâkimiyetini %99'a kadar çıkarmıştı. Tehdit o denli büyüdü ki, Rusya ve Suriye, 10 Mayıs'ta **İdlib'e Kara ve Hava Operasyonlarını** başlatma kararı aldılar. Ancak bu İdlib Operasyonu sırasında, Suriye birlikleri, fazla ileri giderek burada bulunan bazı Türk gözlem noktalarını taciz ettiler. Türkiye ise, bu ortamda çift taraflı bir hayal kırıklığı yaşıyordu: NATO ve ABD'nin YPG-PYD-SDG'ye ve Rusya'nın Suriye rejimine verdiği desteği. Bunlardan dolayı Türkiye, Suriye konusundaki tüm ortaklıklarını sorgulamaya başlamış ve kritik bir sürece girmiştir.

ONBİRİNCİ İŞBİRLİĞİ GİRİŞİMİ:

Rusya tüm bu gelişmeler karşısında, Türkiye ile ilişkilerini bozmak istemedi, krizin sanki Türkiye ile Suriye arasında olduğunu varsaydı ve iyi polis rolünü oynamaya çalışarak, tarafların arasına girerek, 18 Mayıs 2019 tarihinde 72 saatlik **İdlib Ateşkesi**'ni sağladı. Ardından, Erdoğan ve Putin, **İdlib Çalışma Grubu**'nu kurma kararı aldılar. Bu grup ilk toplantısını Ankara'da gerçekleştirdi. Fakat İdlib Ateşkesi yine uzun ömürlü olmadı ve dolayısıyla bu işbirliği girişimi de başarısız oldu.

Bu aşamada Türkiye ve Rusya arasındaki ilişkilerde dış güdüleyicilerin olumlu etkisine şahit olundu. Öncelikle Türkiye ve Rusya'nın bu sırada Batı ile yaşadıkları krizlerin iki ülke ilişkilerine yararlı etkisi oldu. Bilhassa Mayıs ayının sonlarında (2019) Türkiye ile ABD/NATO arasında baş gösteren S-400 ve F-35 krizinin böyle bir etki yarattığı söylenebilir. İkincisi ise, her iki ülkenin Suriye sahasından ortak tehdit algılaması oldu. İdlib'deki teröristler, iki ülkenin askerî hedeflerine ağır saldırılar düzenlediler. Dolayısıyla İdlib'deki teröristlerin kontrolsüz saldırıları oldu. Morik'teki Türk gözlem noktasına ve Tel Salba'daki Rus gözlem noktasına saldırılar yapıldı. Öyle ki, Rusya bu gözlem noktasını boşaltmak durumunda kaldı. Sonuçta, İdlib meselesi üzerinden Türk-Rus yakınlaşması sağlandı. İki devlet 9 Haziran 2019'da şu konuda anlaştılar: teröristlere karşı her iki ülke adına Suriye birliklerinin harekete geçmesi ve rejimin bölgeyi temizlemesi. Ancak bu adım da başarıyla sonuçlanmadı. Türkiye, İdlib'de tek yanlı olarak fazla ileri gittiği gerekçesiyle Suriye rejimini tehdit etti. Zira Türk Silahlı Kuvvetleri'nin İdlib'deki 9. gözlem noktasına (Morik) taciz yapıldığı iddiasıyla, Cumhurbaşkanı Erdoğan şu tehditte bulundu: «Suriye anlaşmalara uymuyor. Gerekeni yaparız.» (16 Haziran 2019) Türkiye, Putin'i de uyararak onu harekete geçirmeye çalıştı. Putin ise, Suriye'nin yanında durdu ve Türkiye'ye şu cevabı verdi: «Anlaşmaya göre, birinci görevimiz, İdlib'deki terör yuvalarını yok etmektir.»

Ancak bu gerginliğe rağmen, Astana ortaklığında yine de bir kopuş olmadı ve Türkiye-Rusya arasında İdlib konulu **istihbarat paylaşımı** devam etti.

ABD, İdlib konusunda yaşanan gerginliğe rağmen Türk-Rus irtibatının kopmadığını gördü, elindeki kozları kaybedebileceğini anladı ve hemen harekete geçti. Nitekim Washington yönetimi, üzerinde tam uzlaşmadığı halde Türkiye ile Güvenli Bölge Anlaşması'na varıldığını açıkladı. Bu açıklama, Amerikan Başkanı'nın Suriye Özel Temsilcisi James Jeffrey tarafından 9 Haziran 2019 tarihinde yapıldı. Takip eden süreçte de 17 Ağustos 2019 tarihi itibarıyla Türkiye-ABD arasında

Güvenli Bölgenin Birinci Aşaması'nın başlatıldığı duyuruldu ve Akçakale'de **Müşterek Harekât Merkezi** (CIOC) kuruldu. Ardından Rusya ile gerginlikler ise had safhaya ulaştı.

Bu noktada İdlib'deki gerginlikler de iyice kriz aşamasına geçti. Direkt olarak İdlib'deki 9. gözlem noktamıza bir Suriye hava saldırısı (19 Ağustos 2019) başlatıldı. Gözlem noktamıza ulaşmaya çalışan 28 araçlık askerî konvoyumuza saldırı oldu. Askerlerimiz içinde yaralananlar oldu. Sonuçta, İdlib/Soçi Mutabakatı işlemez hale geldi. Suriye kara gücü, Han Şeyhun'a girerek, M-4 otoyoluna ulaştı. Morik'teki gözlem noktamız (20 Ağustos 2019) neredeyse tamamen çembere alındı. Rusya, bu aşamada bahsi geçen bu gözlem noktamızı Fırat Kalkanı Bölgesi'ne taşımamızı teklif etti ama Türkiye, bu teklifi doğal olarak kabul etmedi. İdlib'de şiddetlenen çatışmalardan kaçan yaklaşık 124.000 sivil, bölgedeki Türk kamplarına doğru hareketlendiler. Bu aşamada Türkiye, Rusya'yı bir kez daha uyararak, «Saldırıyı durdurun ve Soçi'deki sorumluluklarınızı yerine getirin» çağrısında bulundu. Ancak bu çağrı olumlu bir karşılık bulmadı. Putin, oldukça manidar bir şekilde Paris'te Macron'la görüşmesi sırasında şu cevabı verdi: «Suriye'nin [rejimin] teröristlere karşı mücadelesini destekliyoruz.»

Rejim de teröristlere yardım ettiği yönünde Türkiye'yi ağır bir şekilde eleştiriyordu. Ancak Putin, tekrardan 'iyi polisi' oynayarak Türkiye'yi açıkça suçlama yoluna gitmemeye ve köprüleri tamamen atmamaya dikkat etti. Bu ortamda Türkiye de oldukça pragmatik davrandı ve Rusya ile ilişkileri yumuşatmayı yararlı ve zaruri gördü. Yani Türk diplomasisi, zamanında Davutoğlu'nun yapmadığını yapma başarısını gösterdi.

ONİKİNCİ İŞBİRLİĞİ GİRİŞİMİ:

Bu işbirliği girişimi, Türk dış politikası bağlamında büyük bir manevra (adeta 'demaş') boyutlarında olmuştur. Bu işbirliği adımı, Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan geldi. Erdoğan, Moskova'ya, daha önceden planlanmamış sürpriz bir ziyaret gerçekleştirdi ve 27 Ağustos 2019 tarihinde MAKS-2019 Moskova Havacılık Fuarı'na katılarak, Putin'le biraraya geldi. Fuarı gezerken de dünya kamuoyuna Su-35 ve Su-57 uçaklarının alınacağı sinyalleri verildi. Dolayısıyla bu pragmatik zemin üzerinde iki ülke arasındaki **dayanışma ruhu** yeniden canlandırıldı. Taraflar, 27 Ağustos itibarıyla **Moskova Uzlaşması**'na vardılar. Bu uzlaşmaya göre:

- Putin, o zamana dek ilk kez olmak üzere, Fırat'ın doğusunda Türkiye ve ABD arasında belirlenen Güvenli Bölge konseptini kabul etti.
- Karşılığında Cumhurbaşkanı Erdoğan ise, İdlib'de Ortak Operasyon konseptini benimsedi.

- Taraflar arasında Suriye Anayasa Komisyonu'nun üyelik problemleri büyük oranda çözümlendi.
- Rusya tarafından 30 Ağustos 2019 tarihinde İdlib'de ateşkes ilan edildi.

Sonuçta Türkiye, böylelikle Astana sürecine geri dönmüş oldu.

Ancak sözü edilen uzlaşmaya bu sefer de ABD tepki gösterdi. Rusya ve ABD arasında Suriye konulu sıfır toplamı bir oyunun oynandığı bir kez daha müşahade edildi. Nitekim ABD hava güçleri 3 Eylül 2019 tarihinde İdlib'e ilk kez bir hava saldırısı düzenledi. Bundan dolayı, Türkiye ve Rusya bir ortak tehdit algıladılar. Nitekim saldırı öncesinde ABD makamları, Moskova ve Ankara'ya herhangi bir bilgilendirmede bulunmadılar. Bu saldırıyla eşzamanlı olarak YPG de Azez'deki ÖSO birliklerine saldırı düzenledi. ABD'nin, durumdan hoşnutsuz olduğu net olarak anlaşıldı. Türkiye bu gelişme karşısında tepkisel olarak Asya'ya iyice yönelme kararı aldı ve Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu 4 Eylül tarihinde Büyükelçiler Konferansı'ndaki konuşmasında, «**Yeniden Asya Yönelimi**» programını başlattıklarını açıkladı. Türkiye ise, ABD ile pazarlıklarda, 'Fırat'ın doğusunda Güvenli Bölgeyi gerekirse tek başına kurarım' tezine geri döndü. Rusya ise, bu ortamda bahsi geçen yaklaşımı riskli bulup, istemese de Türkiye'yi karşısına almamaya çalıştı.

ONÜÇÜNCÜ İŞBİRLİĞİ GİRİŞİMİ:

Moskova Uzlaşması, Çankaya'da 16 Eylül 2019 tarihinde düzenlenen Üçlü Zirve (hatta 3+1 (Suriye)) formatında Astana sürecine yansıtıldı. Üçlü zirvelerin beşincisi olan bu toplantıda **Çankaya Mutabakatı**'na varıldı. Bu mutabakata göre;

- Putin ve Ruhani, Fırat'ın doğusundaki endişelerinde Türkiye'ye hak verdiler.
- ABD'nin Suriye'deki varlığı yasadışı ilan edildi.
- Zirvede Putin'in, Türkiye'ye «Siz de rejimle anlaşın ve Suriye'deki varlığınızı meşrulaştırın» önerisi Ankara'da karşılığını yine bulamadı.
- Taraflar, İdlib konusunda tam bir uzlaşmaya varamadılar.
- 1'i hariç olmak üzere, Anayasa Komisyonu üyeleri hakkında mutabık kalındı.

Zirve devam ederken, Esad'dan da Adana Mutabakatı istikametinde iki önemli adım geldi. Bir yandan Esad, ülkesinde Genel Af İlan ederken; diğer taraftan Esad, PYD-YPG-SDG'yi «ABD ve İsrail'in hizmetinde ayrılıkçı teröristler» olarak niteledi.

Lavrov ise, bunu pekiştirici bir mesaj olarak, «ABD, Fırat'ın doğusundan toprak koparmaya çalışıyor» tespitinde bulundu. İran da, Güvenli Bölge konusunda daha çekinceli davrandı. Bu ortamda Rusya, Astana bloğu içi dengeyi sağlamaya çalıştı.

ONDÖRDÜNCÜ İŞBİRLİĞİ ADIMI: BARIŞ PINARI HAREKÂTI VE SONRASINDAKİ GELİŞMELER

Türkiye ise, Astana ortaklarından aldığı bu destekle, 9 Ekim günü Barış Pınarı Harekâtı'nı başlattı. Harekât sırasında Rusya, bazı çok boyutlu işbirliği girişimlerinde bulundu. Bu çerçevede SDG'yi ABD'den uzaklaştırıp tekrar yanına çekmeye çalıştı, operasyon boyunca Türkiye'yi destekledi, Suriye rejiminin sessiz kalmasını (operasyona itiraz etmemesini) sağladı, Türkiye-Suriye iletişiminde adeta posta memurluğu rolünü yerine getirmeye devam etti. Ama öte yandan, Suriye birliklerinin, harekât alanı çevresini tutmalarını sağladı ve adeta Türk operasyon bölgesi çevresinde bir **kırmızı hat** kurdu. TSK'nın operasyon bölgesi, böylelikle Rusya-Suriye birliklerince çevrelendi. Sonuçta ABD güçleri, Türkiye sınırından güneye doğru 20 mil çekildiler veya Irak tarafına geçmeye başladılar.

ABD geri çekilirken, Türkiye nazarında Rusya'nın SDG-YPG karşısındaki sorumluluğu arttı. Dolayısıyla Türkiye, Rusya'dan öncelikle 'Münbiç'in temizlenmesini' istedi. Bu anlamda Türkiye ve Rusya'nın teröre karşı işbirliği pekişti.

Bu arada Trump'ın, Erdoğan'a 18 Ekim tarihli 'operasyonu durdurun' mesajı işe yaradı. Aynı tarihte Türkiye-ABD Mutabakatı sağlandı. ABD, Türkiye'nin uzun süredir savunduğu 20 millik **Güvenli Bölge Planını** kabul etti. PYD-YPG'nin '**Rojava Hayali**' böylelikle sona erdi. Rusya, bu mutabakat karşısında Suriye'deki inisiyatifini kaybetmemeye çalıştı. Her aşamada sahadaki varlığını göstermeyi ihmal etmedi.

ONBEŞİNCİ İŞBİRLİĞİ ADIMI:

Putin, Türkiye'ye 12 maddelik '*off the record*' çözüm önerileri paketi gönderdi. Ardından Rejim güçleri, Rusya'nın desteğiyle ABD'nin boşalttığı yerlere girmeye başladı. Türkiye ise buna itiraz edemedi. Bu koşullar altında Türkiye, Telabyad ve Rasulayn arasını kontrol ederken, Rusya ve Rejimden de şunu istedi: '*Terör örgütünün, Münbiç, Ayn el Arab ve Kamışlı'dan temizlenmesi*'. Yani; bu durumda PYD'yi Rusya ve Rejime tasfiye ettirmek yolunu tercih ettik.

ONALTINCI İŞBİRLİĞİ GİRİŞİMİ:

2019 yılı boyunca sergilenen tüm işbirliği adımlarının en zirve noktasına bu aşamada ulaşıldı. Rusya ile 22 Ekim itibarıyla **Soçi Mutabakat Muhtırası** imzalandı. Rojava tezinin çöküşünü

tescilleyen bu muhtıra ile ABD, İngiltere'nin tarihteki 'Süveyş Sendromu'nu yaşamaya başladı. Peşpeşe bu hadiseler, Suriye krizi üzerinden «Asya Çağı'nın başladığının ve alternatif bir dünya sisteminin kurulduğunun habercisi» olarak nitelendi. Bu çağın temel halkasının ise, Türkiye-Rusya ilişkileri olduğu görüldü.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Rusya'nın savunduğu manada, 'Adana Mutabakatı' tezine yaklaştı. Bunun delili ise, Erdoğan'ın şu sözleri (18 Ekim 2019) oldu: «Bundan sonra rejim, terörle (**«bölücü terör örgütü YPG ile»**) mücadele edecek. Tek şartımız budur.» Erdoğan o aşamadan itibaren artık çoğunlukla «Esed» yerine, «Rejim» ifadesini kullanmaya özen gösterdi. Karşılığında YPG de Astana ortaklarımız tarafından «bölücü terör örgütü» olarak açıkça kabul edilmeye başlandı. Türk-Rus ikili ilişkileri bir zamanlar (Davutoğlu döneminde) Suriye krizi konusunda takındığımız Türk-Amerikan yakınlaşmasının seviyesine ulaştı. Öyle ki, Dışişleri Bakanı Lavrov, Savunma Bakanı Hulusi Akar'dan önce «Barış Pınarı Harekâtı'nın bittiğini» ilan edebildi.

Kremlin Sözcüsü Dmitri Peskov da, direkt Soçi'den Şam'a giderek, muhtıra hakkında Esad'a bizzat bilgi verdi. Esad da, bütün bu süreçteki çabaları için Putin'e teşekkürlerini bildirdi. Türkiye'ye ise herhangi bir teşekkürde bulunmadı.

Bu ortam Türkiye-Rusya ve İran arasındaki **ONYEDİNCİ İŞBİRLİĞİ GİRİŞİMİNE** ortam hazırladı. Varılan bu mutabakatlar, Cenevre'de 30 Ekim 2019'dan itibaren **Suriye Anayasa Komisyonu** çalışmalarının başlatılmasının önünü açtı.

Fakat YPG, istenilen bölgeden (Münbiç ve Kamışlı'dan) daha hâlâ çekilmemişti. Öyle ki, bunların bölgedeki Türk birliklerine ve ÖSO gruplarına saldırıları devam etti. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bu saldırılara yönelik ilk tepkisi (26 Ekim 2019): «ABD verdiği sözde durmadı» şeklinde oldu. Yani bilhassa ABD'yi saldırılardan sorumlu tuttu. Rusya'ya ise daha yumuşak tondan olmak üzere, 22 Ekim-Mutabakat Muhtırasını hatırlatmakla yetindi. İlişkileri krize sokmayı istemedi.

Suriye krizine ilişkin Rus dış politikasının bu aşamada 2 ayağının olduğu söylenebilir: 1) Terör örgütleriyle mücadele edilmesi ve 2) Suriye Kürt halkına anayasal garantinin sağlanması. Nitekim Putin'in Soçi Zirvesi sonrası basın açıklamasındaki şu sözleri buna kanıttır: «**Çok Uluslu Suriye**», «**Suriye Kürtleriyle Diyalog**», «**Kürtlerin Hukuku**». ABD ise Rusya'nın bu tavrını, Türk-Rus ilişkilerini dinamitlemek için araç olarak gördü ve Türkiye'yi bu konuda tahrik etmeye çalıştı. James Jeffrey (23 Ekim 2019), «Rusya'nın YPG'yi buradan [Suriye'den] çıkarabileceğini düşünmüyorum»

dedi. Kremlin sözcüsü Peskov ise buna şöyle cevap verdi: «Çekilmezlerse Türk Ordusu, onları ezip geçer.»

Rusya ‘Çok Kanallı’ olarak niteleyebileceğimiz Suriye politikasına ödün vermeden sadık kaldı. Bu politikasına göre, Moskova, Suriye konusunda **3 temel hakkın** garanti edilmesi taraftarıdır. Bu 3 hak şunlardır:

- 1) Türkiye’nin **Güvenli Bölge Kurma Hakkı**,
- 2) Kürtlerin Suriye içinde **Güven İçinde Yaşama Hakkı**,
- 3) Suriye’nin **Ülke Bütünlüğü ve Egemenlik Hakkı**.

Türkiye’nin de desteğiyle bu 3 hakkın Suriye özelinde birbiriyle bağdaştırılması oldukça zor görünmektedir.

Rusya ile varılan Soçi Mutabakatı’na göre belirlenen 150 saatin sonunda Moskova’dan yapılan resmî açıklamaya göre, «Bölgedeki PYD-YPG-SDG güçleri, Türkiye sınırından 30 km güneye çekilmiştir». Ardından yine mutabakat uyarınca, Türkiye ve Rusya, Fırat’ın doğusunda (30 Ekim’den itibaren) Ortak Devriye faaliyetlerine başlamışlardır. Fakat TSK, her ihtimale karşı bölgedeki ve sınırdaki teyakkuz durumunu sürdürmüştür.

Savunma Bakanı Hulusi Akar, Suriye sınırındaki Türk birliklerini denetleyerek, her an yeni bir harekâta hazırlık yapıldığı izlenimi vermiştir. Bu noktada Sergey Lavrov (31 Ekim 2019), “Terör gruplarının 30 km aşağı indiklerini» tekrardan ifade etmiştir. Rusya’ya ait Suriye’deki Tarafları Uzlaştırma Merkezi de bu açıklamayı teyit etmiştir.

İŞBİRLİĞİ SÜRECİNİN SONUÇLARI:

Suriye Rejimi, Suriye Demokratik Güçleri’ne (SDG) 31 Ekim tarihinde Suriye Ordusu’na katılmaları yönünde bir çağrıda bulunmuştur. SDG ise, bu çağrıya olumsuz yanıt vermiştir. Bunun üzerine Suriye ordusu, taktiksel bir hamle yaparak, girdiği yerlerden teker teker çıkmaya başlamıştır. Bu çerçevede Rasulayn’ın güneyindeki Tel Temir’den ve Derbesiye’den çıkmış ve böylece SDG’yi, Türk Ordusu karşısında yalnız bırakmıştır. Dolayısıyla Türk Ordusu’nun yeni operasyonlar için önü böylelikle açılmıştır. Bu durumda SDG’nin sözde komutanı YPG’li Ferhat Abdi Şahin (Mazlum Kobani ve Şahin Cilo kod adlarıyla tanınan), ABD’den yardım istemiştir.

Batı, bu aşamada Türkiye'yi çok sert tonda kınamaya başladı. Batılı medya kaynaklarında, 'Türkler operasyon yaptıktan sonra IŞİD serbest kalıp, tekrar güçlenmeye başladı' şeklinde eleştiriler görülmeye başlamıştır. Türkiye ise, bu asılsız iddialara en güzel cevabı, Ebu Bekir El Bağdadi'ye yönelik operasyonla vermiştir. Operasyonda Türk İstihbaratı ABD'ye muazzam destek vermiştir. Bu şekilde Batıdaki Türkiye aleyhindeki olumsuz algı yıkılmaya çalışıldı. Başkan Trump bile, operasyondaki yardımlarından dolayı, Türkiye'ye defalarca teşekkür etti.

Bu arada Rusya ile başlatılan 10 kilometre derinlikli ortak devriyelerde teröristler hâlen sahada oldukları açıkça müşahade edildi. Cumhurbaşkanı Erdoğan bu durumdan hoşnutsuzluğunu, ilk kez ve açıkça 5 Kasım günü ilan etti ve «tatmin olmadık» dedi. Rus dışişleri bakanı Lavrov ise, yumuşatıcı bir dil kullanarak (5 Kasım 2019), «Şam, Türk Ordusunun Suriye'deki varlığını meşru görüyor» içerikli bir açıklamada bulundu. Bu arada Esad da şöyle konuştu; daha doğrusu konuşturuldu: «Sonuç verecekse, Türkiye ile biraraya gelmeye hazırız.» Ama bütün bu yapıcı çabalar yeterli olmadı ve işbirliği zemini yeniden sarsılmaya başladı. Teröristler; Barış Koridoru'na saldırılarına devam ettiler. Üstelik Rusya da bazı istenmeyen görüntüler verdi: Tişrin, Sırrin ve Sebit'teki devralınan üslerde Rus komutanlar, PYD'li komutanlarla birlikte samimi pozlar sergilediler. Türkiye ise bunları doğal olarak hoş karşılamadı.

Bu noktada Putin'in, Türkiye'nin bu endişelerinin hilafına iddialı bir açıklaması (15 Kasım 2019) oldu ve Rus lider, «Suriye'deki amacımızı gerçekleştirdik. Ülkenin %90'ını teröristlerden temizledik» dedi. Ama hemen peşinden Ayn el Arab'da devriye görevi icra eden askerlerimize yönelik molotoflu bir saldırı gerçekleştirildi. Yeniden gerginlik oldu. Bu sefer dışişleri bakanı Çavuşoğlu, çok sert ve net bir suçlamada (18 Kasım 2019) bulunarak, «ABD gibi, Rusya da sözünü tutmadı» şeklinde ithamda bulundu. Tekrar yeni bir krizin eşiğine gelindi. Türkiye, Suriye sınırında yeni operasyon için hazırlıklarına başladı. Bunun üzerine, **Pentagon** (20 Kasım 2019-Raporu) ve Rusya (Dışişleri Bakan Yardımcısı **Oleg Siromolotov**-22 Kasım) Türkiye'ye ilişkin benzer bir suçlayıcı tespitte bulunarak, **'Türkiye'nin operasyonu IŞİD'in Suriye'de yeniden örgütlenmesine yardımcı oluyor'** argümanını ortaya koydular.

Lavrov, yine ortamı sakinleştirmeye çalışarak, «Türkler yeni operasyon olmayacağına söz verdiler» hatırlatmasına bulundu. Ardından ise, PYD'nin sınır bölgelerinden geri çekilmesi birdenbire hızlandı. Terör örgütü Münbiç, Derbesiye ve Malikiyye'den hızla geri çekildiler. Buna karşın Millî Savunma Bakanlığı öncelikle, 25 Kasım 2019 tarihinde 'Barış Pınarı Harekâtı'nın bittiğini' açıkladı. Fakat sonradan Milli Güvenlik Kurulu (27 Kasım 2019) müdahale ederek bu

açıklamayı düzeltti ve ‘Barış Pınarı Harekâtı’nın devam edeceğini’ açıklayan yeni bir duyuru yaptı. Ayrıca Sincar operasyonlarının da kararlılıkla devam ettirileceği vurgulandı.

Anlaşılan Türkiye, Suriye’deki gelişmelerden tam anlamıyla tatmin olmamıştı ve bu durumu ifade etmek üzere, Londra’dan (E-3 ile yapılan zirvede 4’lü zirvede- 3 Aralık 2019), zirvenin sonuç bildirgesine de yazılan şu mesajı verdi: İdlib ve Suriye’de sivillere saldırılar devam ediyor; bunlar sona erdirilmelidir.

Anlaşılan, Türkiye, Rusya’ya AB üzerinden gözdağı ve/veya ayar vermeye ve Suriye’deki durumunu dengelemeye çalışıyordu. Ama açıkça söylemek gerekirse, Türkiye AB’den de yeterli desteği bulamadı. Nitekim Savunma Bakanı Hulusi Akar, toplantıdan sonra «yalnız bırakıldık» tespitinde bulundu. Yani AB’nin 3 büyükleri, YPG’ye «terörist» demeyi kabul etmediği gibi, Fırat’ın doğusunda Güvenli Bölge için destek vermediler.

GİRİŞ

Sovyetler Birliği'nin dağılması Türkiye için ve Avrasya coğrafyasında yaşayan Türk halkları için yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur. Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Özbekistan'ın bağımsız devletler olarak ortaya çıkması, demir perdenin ortadan kalkması ile Rusya Federasyonu ve Balkan ülkelerinde yaşayan Türk dilli ve Müslüman halklarla temasların başlaması Türk dış politikasının gündemine yeni bir seçenek olarak Türk dünyasını dahil etmiştir. 2020 yılına gelindiğinde “Türk dünyası” jeopolitik bir olgu olarak daha somut bir nitelik kazanmıştır. Siyasi, kültürel ve coğrafi açıdan farklı anlamlar içeren Türk dünyası kavramı 3 Ekim 2009 tarihinde “Türk Konseyi”nin kuruluşu ile birlikte ete kemiğe bürünmüştür. Türk Konseyi, Türk dünyasının sahip olduğu eşsiz potansiyeli yeniden harekete geçirmek suretiyle Soğuk Savaş sonrası dönemde Avrasya coğrafyasındaki ortaya çıkan bütünleşme girişimlerinden en dinamiğine dönüşmüştür. 15 Ekim 2019 tarihinde ise Bakü’de Türk Konseyi’nin kuruluşunun 10. Yılı kutlanmış ve Devlet Başkanları 7. zirvesi gerçekleştirilmiştir. Bu zirvede Özbekistan’ın Türk Konseyi’ne üye olması gibi önemli kararlar alınmıştır. Zirveye katılan Kazakistan’ın kurucu cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev örgütün gelecek hedeflerinin belirlenmesi doğrultusunda “Türk Konseyi 2040 Vizyonu” hazırlanmasını teklif etmiştir.

Nazarbayev’in ifadesiyle “10 yıl önce birkaç kişinin inandığı ve çoğunluğun şüpheyile yaklaştığı Türk Konseyi, bölgesel işbirliği açısından cazip bir platforma dönüşmüştür.” Özbekistan’ın tam üye olarak, Macaristan’ın ise gözlemci sıfatıyla Türk Konseyi’ne üye olması örgütün saygınlığının ve değerinin artmasında önemli bir aşama olmuştur. Yeni üyelerle Türk Konseyi’nin kapsadığını coğrafya genişlerken, faaliyet alanları da ticaretten bilime, ulaştırmadan turizme atılan somut işbirliği adımlarıyla genişlemiştir. Türk Konseyi Ticaret ve Sanayi Odası’nın kurulması, Türk Konseyi Modern İpekyolu Ortak Tur Paketi’nin hazırlanarak istifadeye sunulması, Budapeşte’de Türk Konseyi Avrupa Ofisi’nin açılması gibi gelişmeler kurumsallaşmasını çok hızlı bir şekilde tamamlayan örgütün işbirliklerini çeşitlendirerek derinleştirme doğrultusunda da hızla ilerleyeceğini göstermektedir. Çin’den kalkan trenin 12 gün içerisinde İstanbul’un Avrupa yakasına ulaşması ise Türk Konseyi tarafından geliştirilmeye çalışılan “orta kuşak” stratejisinin hayat bulması açısından somut bir ilerlemedir.

* Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Diplomasi Araştırmaları Derneği (DARD) Üyesi, firatpurtas@hotmail.com

Bu çalışmanın konusunu, 10 yıl gibi kısa bir süre içerisinde hem kurumsallaşma ve hem de işbirliklerini çeşitlendirerek derinleştirme doğrultusunda büyük bir ilerleme sağlayan Türk Konseyi gelişmeleri oluşturmaktadır. Çalışmanın temel tezi; Rusya ve Çin etrafında şekillenen ABD'nin de yönlendirmeye çalıştığı “Büyük Avrasya” jeopolitiği içerisinde Türk Konseyi'nin öneminin ve ağırlığının giderek arttığıdır.

BÜYÜK AVRASYA

Avrupa ve Asya kıtalarının birlikte kullanılmasıyla türetilen Avrasya, sadece coğrafi bir kavram değildir.¹ Bu nedenle Avrasya'nın sınırları ve tanımlanmasına ilişkin birbirinden farklı yaklaşımlar ortaya çıkmaktadır. Siyasi, kültürel ve coğrafi açıdan birbirinden farklı anlamlar içeren Avrasya kavramı en fazla kullanan iki millet olan Türkler ve Ruslardır. Avrasya ve Avrasyalı olmak Rusya için tarih tezidir ve kimlik meselesidir. Hem doğu hem de Batı ile derin bağlara sahip olan Türkiye için ise Avrasya bir dış politika eğilimidir. Muğlaklık ve boyutlarının belirsizliği Avrasya kavramının temel karakteristiğini oluşturmaktadır. Öte yandan ne Türkiye'siz ne de Rusya'sız bir Avrasya'nın mümkün olacağı hususunda her kes hemfikirdir.

Avrasya jeopolitiğinin tam orta yerinde Türkistan yer alır. XIX. Yüzyılın sonlarında Rusya ve İngiltere'nin Türkistan üzerindeki rekabeti “Büyük Oyun” olarak adlandırılmıştır. SSCB'nin dağılması ile Türkistan üzerindeki nüfuz rekabeti yeniden başlamıştır. Bu rekabette İngiltere'den doğan boşluğu ABD alırken, 30 yıldır yakaladığı ekonomik büyüme, 1996 yılından itibaren başlattığı Batı'ya doğru hamle, 2013 yılında başlattığı “İpek Yolu Ekonomik Kuşağı” girişimiyle Çin Halk Cumhuriyeti de Avrasya jeopolitiğinde hem tehdit hem de fırsatlar sunan bir ülke olarak yer almıştır.

AB ve ASEAN gibi bölgesel entegrasyonlar ise coğrafi açıdan Avrasya'nın parçası olarak görülebilir, ancak bulundukları bölge içerisinde kendilerine özgü siyasi ve ekonomik bir sistem oluşturmayı görece olarak başarmış bu örgütler genelde Avrasya'nın dışında tutulmaktadır. Hem coğrafi hem de ideolojik olarak kıtaya en uzak konumda bulunan ABD ise küresel hegemonya iddiasını devam ettirme adına Avrasya jeopolitiğinin en önemli aktörlerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

¹ Avrasya ve Avrasyacılığı kapsamlı bir şekilde ele alan monografik bir çalışma için bkz. Ö Göksel İşyar, Avrasya ve Avrasyacılık, Dora Yayıncılık, Bursa, 2010.

Avrasya'nın temsil ettiği felsefi ve ideolojik boyut da siyasi coğrafyası gibi belirsizdir. Soğuk Savaşın galibi olan ABD'nin, Avrasya'yı fiili olarak savaş ganimeti olarak deđerlendirmesi² ve bölgedeki nüfuzunu artırmaya yönelik adımları Avrasya ülkelerinin hem iç politika hem de dış politikalarında korumacı bir refleksin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. NATO'nun genişlemesi, Renkli devrimler, “büyütölmüş” Orta Doğu ve Orta Asya konseptleri gibi yaklaşımlar bölge ölkelerinde ABD'nin Avrasya'ya yönelik politikalarına karşı bir güvensizliği kendiliğinden doğurmuştur. 2020 yılına girildiğinde farklı düzeylerde de olsa Amerikan karşıtlığı ve muhafazakar bir siyaset anlayışı Avrasya ölkelerinin ortak özelliği olarak daha belirgin hale gelmiştir. Bireyselliğe karşı toplumsal fayda, liberal demokrasiye karşı “yönetilebilir demokrasi”, laisaez faire anlayışına dayalı olmayan bir pazar ekonomisi, gelenekten kopmadan küreselleşme, değer odaklı bir dönüşüm Avrasya muhafazakarlığının temel karakteristiği olarak sıralanabilir. Bu ortam da Avrasyalı muhafazakar lider tipi de Erdoğan ve Putin'in şahsında somutlaşmaktadır. Eşitliğe dayalı çok kutuplu bir dünya düzeni, “dünyanın beşten büyük olduğu” iddiası, adaletli bir uluslararası sistemin tesisi çabası Avrasya'dan mevcut dünya düzenine itirazlar olarak yükselmektedir.

“Büyük Avrasya” kavramı 12 Kasım 2019 tarihinde Nursultan'da düzenlenen 5. Astana-Club toplantısında Nursultan Nazarbayev tarafından ortaya atılmıştır. Nazarbayev, tüm dünyadan tecrübeli devlet adamları ve entellektöellerin katıldığı bu prestijli toplantıda Büyük Avrasya için şöyle bir formöl vermiştir: Avrasya Ekonomik Birliği, Avrupa Birliği, şangay İşbirliği Örgütü ve Yol-Kuşak İnsiyatifi arasında sağlanacak pragmatik bir işbirliği dünyadaki en büyük kıtanın siyasi istikrarı ve Büyük Avrasya oluşumu için güçlü bir ivme sağlayacaktır. Kuruluşunun üzerinden 5 yıl geçmiş olmasına rağmen Avrasya Ekonomik Birliği ile AB arasında tam anlamıyla bir diyaloğu tesis edilememesinin kabul edilemez bir durumdur. Nazarbayev, 2010 yılında Astana'da düzenlenen AĞİT zirvesine de atıfta bulunarak Avro-Atlantik ve Avrasya güvenlik yapılarının tek bir topluluğa dönüştürölmesi gerektiği bunun için de AĞİT ile CİCA (Asya Güvenlik Artırıcı Önlemler Örgütü) arasında etkileşimi artıracak bir konferansın düzenlenebileceğini ifade etmiştir.³

Göröldüğu üzere Nazarbayev'in öngördüğu “Büyük Avrasya” oluşumu içerisinde AB ve AĞİT gibi iki önemli Avrupa merkezli örgütte yer almaktadır. Dolayısıyla Nazarbayev, Büyük Avrasya'ya

² Zbigniew Brzezinski, Büyük Satranç Tahtası adlı eseri ABD'nin Avrasya'yı savaş ganimeti olarak algıladığı, sonsuza dek yaşayacak olan küresel Amerikan İmparatorluğu için Avrasya'ya hakim olunması gerektiği üzerine inşa edilmiştir. Zbigniew Brzezinski, The Grand Chessboard: American Primacy and its Geostategic Imperatives, 1997.

³ <https://astanatimes.com/2019/11/nazarbayev-proposes-way-to-create-greater-eurasia/>

AB'yi ve onun temsil ettiği Batılı değerleri de dâhil eden bir yaklaşım sergilemektedir. Nazarbayev'in pragmatik ve multi-vektörel dış politika anlayışı gözönünde bulundurulduğunda bu anlaşılabilir. Ancak özellikle Rusya ve Türkiye'de çoğu uzman tarafından Avrasya ve Avrasyacılık, Avro-Atlantik kurumlarına ve onların savunduğu değerlere alternatif olarak görülmektedir. AB'nin ve NATO'nun genişlemesini ulusal güvenliğine yöneltmiş en ciddi tehdit olarak gören Rusya'nın, Nazarbayev'in teklifine ne şekilde yaklaşacağı belirsizdir. Bu noktada Avro-Atlantik güvenlik ve ekonomik işbirliği yapısının bir parçası olan, dış politikasında Türk cumhuriyetleriyle entegrasyona özel önem atfeden ve Rusya ile de iyi komşuluk ilişkilerini güçlendirme doğrultusunda çaba gösteren Türkiye'nin konumu özel önem arz etmektedir.

TÜRK KONSEYİ 2040 VİZYONU VE TÜRK DÜNYASI İÇİN YENİ UFUKLAR

Türk Konseyi, 1992'de Ankara'da başlayan Türk dili konuşan ülkeler devlet başkanları zirvesinin 3 Ekim 2009 tarihinde düzenlenen 9. Zirvesinde imzalanan Nahcivan Deklarasyonu ile kurulmuş bir uluslararası örgüttür. Başlangıçta Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi olan örgütün adı 15 Ekim 2019'da düzenlenen Bakü Zirvesi'nde Nazarbayev'in teklifi doğrultusunda "Türk Devletleri İşbirliği Konseyi" olarak değiştirilmiştir. Türk Keneşi bünyesinde 2009'dan itibaren 10 yıl içerisinde 7 kez devlet başkanları düzeyinde Zirve toplantısı düzenlenmiştir. Her bir zirve toplantısının özel bir gündem başlığı ile gerçekleşmesi, zirvelerin sonunda 50 maddeyi aşan çok kapsamlı deklarasyonların imzalanması Türk Konseyi'nin hayatın her alanını kapsayan bir işbirliği ve bütünleşme doğrultusunda geliştiğini göstermektedir.

Nazarbayev'in ifadesiyle "10 yıl önce birkaç kişinin inandığı ve çoğunluğun şüpheyile yaklaştığı Türk Konseyi, bölgesel işbirliği açısından cazip bir platforma dönüşmüştür."⁴ Özbekistan'ın tam üye olarak, Macaristan'ın ise gözlemci sıfatıyla Türk Konseyi'ne üye olması örgütün saygınlığının ve değerinin artmasında önemli bir aşama olmuştur. Yeni üyelerle Türk Konseyi'nin kapsadığını coğrafya genişlerken, faaliyet alanları da ticaretten bilime, ulaştırmadan turizme atılan somut işbirliği adımlarıyla genişlemiştir.⁵ Türk Konseyi Ticaret ve Sanayi Odası'nın kurulması⁶, Türk Konseyi Modern İpekyolu Ortak Tur Paketi'nin⁷ hazırlanarak istifadeye sunulması,

⁴ Elbasy Nursultan Nazarbayev, "The New Horizons of Turkic World", Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement, Baku, 2019, s.6.

⁵ Ömer Kocaman, "Foreword", 25th Anniversary of the Independence of Azerbaijan, Kazakhstan and Kyrgyzstan, and Turkey's Contribution to Development and Cooperation in the Turkic Region, SAM Turkey and Turkic Council, s.3.

⁶ <http://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=24552&lst=MansetListesi>

⁷ <https://www.turkkon.org/assets/pdf/yayinlar/turk-konseyi-modern-ipekyolu-ortak-tur-paketi-tanitim-brosuru-2-tr.pdf>

Budapeşte’de Türk Konseyi Avrupa Ofisi’nin açılması⁸ gibi gelişmeler kurumsallaşmasını çok hızlı bir şekilde tamamlayan örgütün işbirliklerini çeşitlendirerek derinleştirme doğrultusunda da hızla ilerleyeceğini göstermektedir. Çin’den kalkan trenin 12 gün içerisinde İstanbul’un Avrupa yakasına ulaşması ise Türk Konseyi tarafından geliştirilmeye çalışılan “orta kuşak” stratejisinin hayat bulması açısından somut bir ilerlemedir.⁹

Nazarbayev’in Bakü Zirvesi’nde yaptığı konuşmada Türk Konseyi’nin uzun dönemli hedeflerini belirleyeceği “Türk Dünyası 2040 Vizyonu” hazırlanmasını önermiştir. Kazakistan’ın planlı kalkınması hedefi doğrultusunda 1997 yılında yürürlüğe koyduğu 2030 Vizyonu hedeflerine çok daha önce ulaşan ve hali hazırda “2050 Vizyonu” hedeflerini gerçekleştirmek için çalışan Nazarbayev’in reform tecrübesi Türk Konseyi’nin geleceği için de önemli bir fırsattır. Nazarbayev, Bakü’de yaptığı konuşmada Türk Konseyi onursal başkanlığını sembolik olarak değerlendirmedeğini, bu ünvanı aktif bir şekilde kullanarak Türk devletlerinin bütünleşmesi için çalışacağını net bir şekilde ortaya koymuştur. Nazarbayev’in Türk dünyasının ortak geleceği için duyduğu heyecan ve taşıdığı inanç örgütün kısa süre içerisinde kurumsallaşmasını tamamlayarak işbirliği alanlarını çeşitlendirmesinde önemli rol oynamıştır. Nazarbayev’in örgütün adının “Türk dilli konuşan ülkeler” İşbirliği Konseyi yerine “Türk Devletleri” İşbirliği Konseyi olarak değiştirilmesi gerektiği yönündeki teklifi ise “2040 Vizyonu”nun temel felsefesinin derinlemesine entegrasyon olacağına işaret etmektedir.¹⁰

ÖZBEKİSTAN’IN TÜRK KONSEYİ’NE KATILIMI

Özbekistan, sahip olduğu beşeri ve kültürel zenginlikleri ile Türk dünyasının en önemli ülkelerinden biridir. Kurulduğu 2009 tarihinden itibaren, İstanbul’da bulunan Türk Konseyi Genel Sekreterliği önünde Özbekistan bayrağı için de yer ayrılmıştır. Türkiye ve Kazakistan devlet başkanları Türk Konseyi zirvelerinde yaptıkları konuşmalarda pek çok kez Özbekistan’ı da üyeliğe davet etmişlerdir. Özbekistan bu davete Türk Konseyi kuruluşunun 10. Yıl dönümünde icabet etti ve 15 Ekim 2015 tarihinde Özbekistan tam üye olarak örgüte dahil oldu. Bu gelişme sadece Türk Konseyi’nin nüfus, ekonomik büyüklük gibi istatistiksel verilerinin büyümesinin ötesinde anlamlar

⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turk-konseyi-macaristan-ofisi-acildi/1588304>

⁹ Çin’den Avrupa’ya kesintisiz giden ilk yük treni China Railway Express, 2 kıta, 10 ülke, 2 denizi aşarak, 11 bin 483 kilometrelik yolu 12 günde kat ederek ve Prag’a ulaşacak. <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/cinden-avrupaya-giden-ilk-yuk-treni-istanbuldan-geci-439738.html>

¹⁰ https://www.youtube.com/watch?v=L_w8NCPBlcw

içermektedir. Özbekistan'ın Türk Konseyi üyeliği, Türk Dünyasının Büyük Avrasya mimarisi içerisindeki konumunun daha da önem kazanması, Kuşak-Yol inisiyatifi ve bölgesel güvenliğe yönelik girişimler açısından stratejik değerinin artmasını sağlamıştır. Macaristan'ın gözlemci üye olması, Güney Kore'nin bu yönde niyet beyan etmesi örneklerinde görüldüğü gibi Türk Konseyi Avrupa'dan Kuzey Doğu Asya'ya pek çok ülke için işbirliği yapılacak cazip bir platformdur. Özbekistan'ın Türk Konseyi'ne üyeliği Büyük Avrasya stratejisinin içerisinde Türk Konseyi'nin sahip olduğu belirleyici konumunu daha da güçlendirmiştir.¹¹

SONUÇ

SSCB'nin dağılması yeni bir jeopolitik bölge olarak Avrasya'yı ortaya çıkarmıştır. Dar ve geniş tanımlamalar yapılabilecek Avrasya'ya ilişkin değişmeyen tek unsur Türk cumhuriyetleridir. Avrasya üzerindeki rekabeti küresel güçlerin Türk dünyası üzerindeki egemenlik mücadelesi olarak değerlendirmek mümkündür. Bağımsızlığın ardından geçen çeyrek asırlık tecrübe, kökü binlerce yıla dayanan tarihi ortaklık, paylaşılan dil, kültür ve inanç değerleri Türk cumhuriyetlerine var oluşun ancak birliktelikten geçtiğini göstermiştir. Kuruluşunun 10. Yılı'nı idrak eden Türk Konseyi, Avrasya'daki büyük güç rekabetinde bölge ülkelerinin kendi aralarındaki dayanışma ve varoluş mücadelesinin bir eseridir. Türk Konseyi güçlendikçe muhataplarıyla eşitlik ve karşılıklı çıkarlar temelinde işbirlikleri ve ortaklıklar geliştirmek suretiyle bölgesel barışa ve kalkınmaya hizmet edecektir.

Türk dünyasının entegrasyonu dünyanın ortaya çıkardığı yeni dinamiklere paralel ve kendine özgü bir şekilde ilerlemektedir. Günümüzde Türk devletleri kültürel ortaklıkları paylaşmanın ötesinde tüm dünyada birlikte iş yapma tecrübesine sahip ve uluslararası camiada birbirine güç katan ülkelerdir. Çin'den kalkan yük treni “Nurlu Yol”u kat edip Kazakistan'dan geçerek, Bakü Tiflis Kars demir yolu üzerinden ve İstanbul boğazını tünellerle aşarak Avrupa kıtasına ulaşmıştır. Büyük Avrasya içerisinde demir yolları, boru hatları, lojistik terminallerle güçlü bir ortak kuşak tesis edilmektedir. Tüm sektörlerde üretimin artırılması, ticaretin kolaylaştırılması ve dolaşım serbestliği ile bu kuşak daha da işlevsel hale gelecektir.

¹¹ Fırat Purtaş, “İslam Kerimov Sonrası Özbekistan-Türkiye İlişkilerinin Kültürel Boyutu”, Zamanını Aşan Medeniyet Özbekistan Sempozyumu Bildiri Kitabı, Bahariye Sanat Atölyeleri, İstanbul, 2019, s.120.

DÜNYA POLİTİKASINDA ASYA

Ragıp Kutay KARACA*

Dünya tarihinde savaşın, çatışmanın merkezi Avrupa olmuştur. Şehir savaşlarıyla başlayan mücadele din savaşlarına uzanmış, sonrasında ise sömürgeler üzerinde mücadele savaşlarına dönmüştür. Son iki Dünya Savaşı ise sömürgeler üzerinde şekillenen güç mücadelesinin getirisi olmuştur. Bu iki savaş yalnızca Avrupa'yı değil başta Asya olmak üzere farklı kıtaları da içerisine çekmiştir.

Avrupa'nın sömürge yarışı Asya'nın küçük ülkelerinde sürmenin yanında 1700'lü yıllardan beri Asya'nın imparatorluklarını da içine dâhil etmiştir. Çin ve Japon İmparatorlukları farklı baskı yöntemleriyle aynı dönemde dünyaya açılmışlardır. Bu farklılıklar iki Dünya Savaşı sonunda birini işgalci bir emperyal, diğerini ise işgal edilen haline getirmiştir. II. Dünya Savaşı ise Japonya'yı ABD'ye bağımlı hale getirirken Çin iç savaşa sürüklenmiş ve bu savaştan komünistler galip çıkmıştır.

Sovyetler Birliği ve komünist rejimle yönetilen Kuzey Kore ile Çin komünistlerinin Asya'da komünizmi yayması endişesi ABD'nin karşı tedbirler almasına yol açmıştır. Temelde Asya'da yaşanan Soğuk Savaş'ın özü budur. İkinci dünya savaşı sonrası bölgede hızlı değişimler yaşanmıştır. II. Dünya Savaşına kadar savaşı coğrafyasında yaşayan Avrupa, bundan sonraki süreçte savaşı kendi coğrafyasının dışında gerçekleştirmiştir. Soğuk Savaşın en büyük iki savaşı Asya kıtasında vuku bulmuştur. Kore Savaşıyla bugüne taşınan büyük bir uluslararası sorunun temelleri atılırken, Vietnam Savaşı uluslararası sistem üzerinde önemli değişimlere neden olmuştur.

Soğuk Savaş sonrası oluşan ya da söylemlerle oluşturulmaya çalışılan sistem ABD'nin tek kutuplu yapının lideri olduğuydu. “Tarihin Sonu” tezleri ortaya atılmıştı. Uluslararası sistem içerisinde Sovyetlerin dağılmasının zafer sarhoşluğunu yaşayan ABD yönetimi, kendi şirketlerinin de büyük parçası olduğu üretimin, Asya'ya kaymasında stratejik bir risk görmedi. Hatta komünist tehdidin yok edilmesi sonrası her üretim merkezinin kendi kurduğu ekonomik sistemin parçası olmaktan başka şansı olmadığını düşündü.

* Profesör Dr. İstanbul Aydın Üniversitesi, Diplomasi Araştırmaları Derneği (DARD) Başkan Yardımcısı, rkcaraca@gmail.com,

Yeltsin Rusya'sının ABD yanında politika izlemesi de bu düşüncenin yerleşmesinde etkili oldu. Artık Rusya bile yoksa diğer unsurlar küçük kalacaktır düşüncesi ağır bastı. Ancak sistemin değişmesi küreselleşmeyi hızlandırmış, iletişimi sınırsız hale getirmiştir. Bu hızlanma ve sınırsız hale gelen iletişim, ekonomik gücü siyasi ve askeri gücün önüne geçirmiştir. Askeri güç kullanmanın maliyet yüksekliği, iç ve dış kamuoyunun desteğini alma ihtiyacı da değişen bu durumun destekleyicisi olmuştur.

Bu dönemde Asya'da en çok tartışılan ülke Çin Halk Cumhuriyeti olurken Kuzey-Güney Kore krizi ve Japonya'nın güvenliğiyle beraber bölgedeki ABD varlığı hep gündemde olmuştur. ABD'nin Çin ve Kore krizine yaklaşımları Demokrat ve Cumhuriyetçilere göre değişiklik göstermiştir. Cumhuriyetçi başkanlar döneminde Kuzey Kore şer içerisinde kendisine yer bulurken karşılıklı söylemler krizin tırmanmasını sağlamıştır. Tüm bu söylemlerin sonunda ABD'nin Güney Kore ve Japonya ile imzaladığı anlaşmalar dikkat çekicidir. Keza Trump iktidarının ilk yarısında tırmandırılan Kuzey Kore nükleer krizi sonrası Güney Kore ve Japonya'da tartışılan ABD varlığı yerini daha fazla asker, daha fazla ödenecek koruma parası ve yüklü askeri anlaşmalara bırakmıştır. Bu durum Japonya'daki siyasi durumu da etkilemiş, halk desteğini kaybeden Abe iktidarı erken seçimde tekrar iktidara gelmiştir. İşin ilginç yanı Demokrat iktidarlar döneminde Kore krizine yönelik çözüm girişimleri en çok Güney Kore'yi etkilemiştir. 1952'den beri güvenliğini ABD'de gören ve bu ülkenin peşine takılan ülkede ABD'nin Kuzeye yaklaşması güvenlik açısından büyük tedirginliklere yol açmıştır. Bu dönemlerde Güney Kore ABD'nin aksine Kuzey'e yönelik daha sert politikalar izlemektedir. Diğer taraftan ABD'nin Kuzey'e yönelik sert politikalarında Güney krizi tırmandırmaktan uzak durmuş ve daha ılımlı politikalar izlemiştir. Aynı politik değişim Çin'e yönelik politikalarda da göze batmaktadır. ABD'de Clinton ve obama Demokrat Başkanlar Çin'i stratejik rakip olarak görmemiş ve ilişki "yapıcı stratejik ortaklık" olarak ifade edilmiştir.

Ancak Cumhuriyetçi Başkanlar döneminde tam ters bir durum ortaya çıkmaktadır. Trump iktidarının, II. Dünya Savaşı sonrası BM ile kurulan siyasi düzene, GATT ile kurulan ve IMF, Dünya Bankası gibi kuruluşlar ile desteklenen ekonomik düzene yaptığı eleştirilerin altında, kendi oluşturduğu bu sistemin kendisine rakipler çıkarması ve bu rakiplerin kendisinin hegemonyasını engelleyeceği endişe yatmaktadır.

Bu rakiplerin başında da Çin gelmektedir. Çin gerçekten stratejik ortak olarak bu sistemin içerisinde mi kalacak yoksa mevcut sisteme meydan okuyarak stratejik bir rakip, hatta düşman mı olacaktır? Deng Şioping'in 1978 yılında iktidara gelmesiyle ortaya konulan büyük strateji üç aşamaya oturtulmuştur. İlk aşama ekonomik güç olmak, ikinci aşama Asya'nın enerji kaynaklarını Çin'e akıtmak ve Tayvan'ı ana kıtaya katmak ve son aşama ekonomik büyüklüğü askeri güç ile destekleyip süper güç olmaktır. Deng de dahil olmak üzere Xi Jinping'e kadar iktidara gelen liderler süper güç kavramını ağızlarına almaz iken Xi, son parti kongresinde 100. yılında Çin halkının gurur duyacağı bir süper güç yaratacakları vurgusuyla son vermiştir.

Çin gerçekten 30 yıl içerisinde bir süper güç olarak karşımıza çıkabilecek midir? Süper güç olmak için büyük güçlerle sistem içerisinde nasıl bir çatışma ve/veya uzlaşma içerisinde olacaktır? Mevcut iç sorunları süper güç hayalini gerçekleştirmenin önünde engel mi olacaktır? Tüm bu sorular Xi'nin hedefinin ne kadar gerçekçi olacağını bize gösterecektir.

Deng için kedinin siyah ya da beyaz olması fark etmez kedi fareyi yakalayabiliyor ise iyi faredir. Yani komünizm ya da kapitalizm fark etmez halkın refahını artıracak, ülkeyi ekonomik güç yapacak her sistem kabul edilebilir. Keza Çin ekonomik modelini "sosyalist piyasa ekonomisi" olarak isimlendirmektedir. Açıklaması sosyalizm eliyle kapitalizm inşasından başka bir şey değildir.

1990-2000 yılları arasında ekonomik büyüme ortalama %9,38, 2001-2010 yılları arasında %9,57, 2011-2018 ise %7,58 olmuştur. Dolayısıyla 28 yıllık süreçte ortalama %8,84 büyüyen bir ekonomiden bahsediyoruz. Bu büyümenin yanında satın alma paritesine göre kişi başı düşen gayrisafi milli hasıla 1990 yılında 317 dolar iken 2018 yılında 9.700 dolarlara yükselmiştir. Çin dünyanın en fazla doğrudan yatırım çeken ülkesi durumundadır.

Tüm bu olumlu rakamlara rağmen ekonominin yadsınamayacak sorunları vardır. Bunların başında ekonominin istikrarı için sanayide kullanılacak enerjide ithalata bağımlılık gelmektedir. Çin, kullandığı enerjinin %70'inden fazlasını ithal etmektedir. Enerji yollarının (deniz) ABD

donanmasının kontrolünde olması Çin için ayrı bir güvenlik sıkıntısı yaratmaktadır. Kaynak ülkelerle kurulan diplomatik ilişkilerin odak noktası enerji halini almıştır.

Diğer sorun ekonominin doğrudan yatırımların etkisinde yürümesidir. Çin'in doğrudan yatırım çekmesinin iki temel nedeni vardır. Bunların ilki hammadde bulmanın kolaylığı, diğeri ise ucuz iş gücüdür. Bu iki etken de diğer ülkelerin Çin ile olan rekabetini zorlaştırmaktadır. Önemli diğer bir sorun ise bölgeler arası refah seviyesindeki büyük farklardır. Bu büyük farklar eğitim sağlık gibi devletin doğrudan üstlendiği yükümlülüklerde de görülmektedir. Refah seviyesindeki farklar bazı bölgelerin çok daha fazla göçle karşılaşmasına neden olmaktadır. Bunların yanında emeklilik, sigorta ve bankacılık sistemlerinin yeterince gelişmemesi yaşanan nüfus üzerinde olumsuz etki yapmaktadır. Çin için ekonominin istikrarı, tarih boyunca en önemli sorun olmuş işsizlik ve kıtlığın önüne geçmek anlamı taşımaktadır. Bu nedenle Çin, ekonomik anlamda bağımlılıklarını yok etmeden büyük rekabetlere girmekten kaçınacaktır. Bugün yaşandığı iddia edilen ABD-Çin ekonomik çekişmesinin Çin tarafından istenmeyen bir durum olduğu kesindir. İki ülke arasındaki ekonomik bağımlılık (ticaret hacmi, hazine bonosu, dolar rezervi vb.) neredeyse 6 trilyon dolarlık bir karşılıklı bağımlılık yaratmaktadır.

ABD'nin Çin'e yönelik bu ekonomik tavrı tamamen kendi kurdukları ekonomik sistemde kendilerine meydan okuyacak bir gücün çıkmasını engelleme ya da geciktirme amaçlıdır. Trump'ın iktidarıyla başlayan Çin'e yönelik ekonomik yaptırımlar ABD'nin ticaret açığını azaltmamıştır. Bir diğer sorun büyüyen ekonominin markalaşamamasıdır. Çin bu olumsuzluğu büyük markaları satın alarak gidermeye çalışmaktadır. IBM'in bilgisayar bölümünün alınarak Lenovo yapılması, Volvo'nun satın alınması örneklerdendir. Bunun yanında Çin teknolojiye en çok yatırım yapan ülkelerin başında gelmektedir. Teknolojinin yanında yenilenebilir enerji, yapay zeka vb. konularda dünya liderliğine yükselmiştir. Bu yükseliş Huawei sorununun da temel nedenidir.

Çin bugün ABD ile olan rekabetinde ekonomik gücünü ön plana çıkartmayı hedeflemektedir. Bu planın ana parçası ise Kuşak Yol Projesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya Bankası rakamlarına göre, proje içerisindeki ülkeler, küresel Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın % 30'undan fazlasını, dünya nüfusunun % 62'sini ve bilinen enerji rezervlerinin % 75'ini oluşturmaktadırlar. Ancak Kuşak Yol Projesi'ni salt ekonomik proje olarak değerlendirmemek, Çin'in tabiri ile yalnızca bir kalkınma projesi olduğunu düşünmemek gerekir. Keza proje fazlasıyla kültürel ve dış politik unsurlar içermektedir.

British Council, Alliance Française ve Goethe-Institut benzeri Konfüçyüs Enstitülerini kurulmuştur. Dünyanın 154 ülkesinde 548 Konfüçyüs Enstitüsü ve 1070 Konfüçyüs sınıfı bulunmaktadır. Bu enstitülerin 249'u yani neredeyse yarıya yakını, sınıfların ise 341'i yani üçte biri Kuşak-Yol ülkelerindedir. Bu durum Çin'in, Kuşak-Yol boyunca, güzergâhtaki halklarla çok daha kolay iletişim kurmasının en temel yolu olacaktır. Tüm bunlar için diğer ülkelerden Çin'i farklı kılan önemli unsur son yıllarda eğitime ve bilim-teknolojiye ayırdığı bütçelerin yüksekliğidir. 2018 toplam bütçesi 3,3 trilyon dolardır. Bu bütçenin 49,2 milyar doları bilim-teknolojiye, 27 milyar doları ise eğitime (toplam 76,2) ayrılmıştır. Çin'in yakın çevresindeki Kuşak-Yol ülkelerinin hiçbirisi eğitime ve bilim-teknolojiye bu bütçeleri ayırabilecek durumda değildir.

Nitekim Çin'in yakın çevresindeki Kuşak Yol ülkeleri Özbekistan, Türkmenistan, Tacikistan, Moğolistan, Kazakistan ve Afganistan'ın 2018 yılı toplam bütçeleri 65,4 milyar dolardır. Bu ülkelerin bütçelerinin toplamı Çin'in eğitime ve bilim-teknolojiye ayırdığı bütçenin altındadır. Bunun yanında Çin'in eğitime ve bilim-teknolojiye ayırdığı bütçe İran, Myanmar, Singapur gibi ülkelerin bütçelerine denktir. Türkiye'nin toplam bütçesinin neredeyse yarısına eşittir. Bu noktada, bu ülkelerin yumuşak güç bağlamında Çin'e yönelik bir eğitim, bilim-teknoloji politikası geliştirmesi çok zordur. Dolayısıyla eğitim ve bilim-teknolojinin yumuşak gücün içerisinde uygulaması Çin adına tek taraflı bir hale gelecektir.

Kuşak Yol içerisindeki projeler benzeri görülmemiş düzeyde bir yatırım finansmanı gerektirmektedir. Bu finansman incelendiğinde Çin Kalkınma Bankasının, 60 ülkede 890 milyar doların üzerinde değere sahip 900'den fazla projeye finans sağladığı görülmektedir. Çin Merkez Bankası 2016 ve 2018 yılları arasında 100 milyar dolar civarında borç vermiştir. Çin Sanayi ve Ticaret Bankası (ICBC) 159 milyar dolar değerinde yaklaşık 130 projeyi onaylamak için incelemeye almıştır.

Bu rakamlar 2. Dünya Savaşı sonrasında 16 Avrupa ülkesini kapsayan Marshall Planının çağdaş eşdeğer maliyeti olan 150 milyar dolar ile karşılaştırıldığında, Kuşak-Yol'un kapsamı çok daha belirgin hale gelmektedir. Bu noktada temel soru Çin'in bu yatırımların geri dönüşümünü nasıl sağlayacağıdır. ABD I. Dünya Savaşı'ndan itibaren Avrupa'ya yaptığı yardımların karşılığını, Avrupa'yı ekonomik, siyasi ve askeri anlamda kendi sözünü dinletir hale getirerek kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirerek almıştır. Marshal Planı'ndan çok daha büyük bir ekonomik yükün altına girmiş olan Çin'in gelecekte birçok Kuşak Yol ülkesi için siyasi ve askeri bir baskı kurabileceği görülmektedir. Keza bu tip hamleler şimdilik yatırımların karşılığını ve aldığı borçları ödeyemeyen ülkelerde liman, serbest bölge vb.'lerinin Çin'e uzun süreler içinde verilmesiyle sonuçlanmıştır. Yine

bu ülkelerdeki Çin kaynaklı yatırımlarda o ülkelerin vatandaşlarına yeterince iş İMKÂNI yaratılmamasının yanında bu yatırımlarda Çin’li uzman ve işçilerin istihdamı da ayrı bir sorun olarak görülmektedir. Bu durumun Çin için yurtdışında Çinli istihdamı anlamına geldiği ve ülke içerisinde işsizlik sorununu hafifletebileceği de söylenebilir. Diğer yandan ABD ve AB’nin demokrasi, insan hakları ve refah seviyesi yönünden cazibe merkezi olmasına benzer bir çekiciliğin, Çin için ancak uzun vadede ortaya çıkabileceği unutulmamalıdır. Dolayısıyla Kuşak Yol Projesi, fazlasıyla Çin’in kendi ekonomik ve kültürel alanını genişletme anlamı taşımaktadır.

Büyük stratejinin ikinci evresi içerisinde Asya kıtasının kaynaklarının Çin’e akıtılması başarılı, Tayvan ise ekonomik anlamda giderek ticari anlamda bağımlı hale getirilmiştir. Ancak Tayvan konusunda Çin sabrı Tayvan’ı alacak kadar beklemeyi yeğleyecektir. Tabii Tayvan konuşulurken bir anda Çin, Hong Kong sorunu ile de karşı karşıya kalmıştır. Küresel sermayenin yönetimi konusundaki mücadelenin yeni merkezi Hong Kong olmuştur. Hong Kong’un ikinci bir Tiananmen olmasını beklemek yanlış olacaktır. Çin’in bugüne kadar gösterdiği sabır demokrasisinin geliştiğinin bir kanıtı değildir. Çin’in neredeyse altı katı büyüklüğünde kişi başına düşen millî gelirinin olmasının yanında serbest piyasa ekonomisine, kendi para birimine, pasaportuna, bayrağına hatta kendi Anglosakson temelli hukuk sistemine sahip Hong Kong’un uluslararası sermaye tarafından Çin’e bırakılacağını beklemenin yanında Çin’in de uluslararası sermayeyi kaybetme pahasına güvenlik temelli bir politika izleyeceğini beklemek yanlış olur. Son amaç olan Çin’in süper güç olma arzusunun kısa ve orta vadede önünde birçok engel bulunmaktadır.

Türk-Çin ilişkileri ise son yıllarda siyasi açıdan büyük gelişim göstermiştir. Son üç yılda iki ülke liderleri 6 kez görüşmüşler, karşılıklı ziyaretler zirve yapmıştır. Ancak aynı durum ekonomik ilişkilere yansımamaktadır. Ticaret dengesizliği Türkiye adına 23 milyar dolarlık bir açık vermektedir. İki ülkenin üretimlerine baktığımızda ikame malların fazlalığı dikkat çekmektedir. Dolayısıyla ekonomik açıdan baktığımızda iki ülke arasındaki ticaret dengesizliği kapanacak gibi durmamaktadır. Bu dengesizlik Çin’in yapacağı yatırımlarla biraz olsun dengelenebilir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken şey bu yatırımların boyutunun ödeme dengesizliği yaratmamasıdır. Keza böyle bir durum Yunanistan’ın Pire limanı örneği olaylarla karşılaşılmasına neden olabilir.

İki ülke arasındaki siyasi ilişkilerin aksine halkların birbirlerine yönelik algısı Uygur sorunu nedeniyle fazlasıyla olumsuzdur. Türkiye’nin ABD ile olan ilişkilerinde yaşanan olumsuz kırılma Türkiye’yi özellikle ekonomik anlamda Çin’e daha fazla yaklaşmak zorunda bırakmaktadır. Bu durum bugün Çin tarafından izlenen anti-demokratik ve insanca olmayan politikalara Türkiye’nin ses

ıkarmasını nlemektedir. Unutulmaması gereken siyasi ve ekonomik ilişkilerin halklar arasındaki ilişkiler geliştirilmeden fazla mesafe alamayacağıdır.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİNDE “DÜNYA DÜZENİ” KAVRAMI VE DÜNYA DÜZENİ KAVRAMINA ÇİN MERKEZLİ BAKIŞ AÇISI

Müge YÜCE*

Özet

Uluslararası İlişkiler disiplininin ana akım teorileri tarafından ele alınan en önemli kavramlardan bir tanesi “ideal dünya düzeni” olmuştur. Uluslararası İlişkiler’in ele aldığı savaş, barış ve güç dengesi gibi kavramlarda olduğu gibi “dünya düzeni” kavramsallaştırması da Batı medeniyetinin tarihsel tecrübelerini merkeze alan bir nitelik göstermiştir. Disiplinin bu Avro-Amerikan merkezli (Eurocentric) niteliği, son otuz yılda uluslararası sistemde meydana gelen Asya merkezli dönüşümü açıklamakta yetersiz kalmasına yol açmıştır. Bu kapsamda Avro-Amerikan merkezli kuramların Asya merkezli gelişme ve dinamikleri analiz etmekte başarısız olduğu kavramsal çerçevelerden bir tanesi “dünya düzeni” anlayışına ilişkin olarak ortaya çıkmıştır. Buna göre ana akım Uluslararası İlişkiler kuramlarının öngördüğü dünya düzeni, devletler arasında egemen eşitliğin temel ilke olduğu, güç maksimizasyonun öncelikli amaç sayıldığı ve sistemin işleyişini sağlayan ana mekanizmanın “güç dengesi” olduğu bir nitelik göstermektedir.

Asya alt sisteminde Çin’in merkezde olduğu geleneksel siyasi düzen ile modern dönemde Çin dış politikasında izlenen politikalar, Uluslararası İlişkiler disiplinin kabul etmiş olduğu dünya düzeni anlayışına karşıt özellikleri içerisinde barındırmaktadır. Bu kapsamda özellikle Çin dış politikasında “rekabet” yerine “uyum”, “güç maksimizasyonu” yerine “hiyerarşiye dayalı istikrarlı bir düzen” öncelikli amaçlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada ana akım Uluslararası İlişkiler kuramlarının “dünya düzeni” kavramına yaklaşımı ile bu kavramın Çin merkezli uluslararası ilişkiler anlayışındaki içeriği karşılaştırmalı şekilde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası İlişkiler Teorileri, Dünya Düzeni, Çin Siyasi Düşüncesi

* Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, muge.yuce@atauni.edu.tr

THE CONCEPT OF “WORLD ORDER” IN THE INTERNATIONAL RELATIONS (IR) AND CHINESE APPROACH ON THE CONCEPT OF WORLD ORDER

Müge YÜCE*

Abstract

The concept of “world order” has been one of the most important issues which is dealt with by the mainstream International Relations (IR) theories. The conceptualization of “world order” as well as the concepts of war, peace and balance of power has been addressed from the viewpoint of historical experiences of Western civilizations. This Eurocentric nature of the discipline has made it inadequate to explain the Asian-centered transformation that has taken place in the international system over the last three decades. In this context, one of the conceptual frameworks in which Eurocentric theories failed to analyse Asian-centered developments and dynamics emerged in relation to the understanding of the world order. Accordingly, the world order envisaged by the mainstream International Relations theories shows that sovereign equality among states is the basic principle, power maximization is considered as the primary objective and the main mechanism that ensures the functioning of the system is the “balance of power”.

In the Asian sub-system, the traditional political order in which China is at the center and the policies followed in the Chinese foreign policy in the modern period contain features opposing the understanding of the world order accepted by the International Relations discipline. In this context, a stable order based on hierarchy rather than “power maximization” and “harmony” rather than “competition” emerges as priority objectives in Chinese foreign policy.

In this study the mainstream IR paradigm on the concept of “world order” has been examined within the comparative way with the Chinese-centered IR approaches.

Keywords: International Relations Theory, World Order, Chinese Political Thought

* Research Assistant, Atatürk University, muge.yuce@atauni.edu.tr

ÇİN'İN YÜKSELİŞİ, HİNT-PASİFİK VE DÖRTLÜ GÜVENLİK DİYALOGU

Özlem Zerrin KEYVAN *

Özet

Çin ve Hindistan'ın yükselişi ve ABD'nin düşüşü, bölgedeki ülkeler için rekabetçi bir ortam ortaya çıkarmıştır. Obama yönetimi ABD'nin Asya-Pasifik bölgesindeki rolünü genişletmek ve güçlendirmek için mihver/dengeleme stratejisini takip etmiştir. Donald Trump'ın 2016'da Cumhurbaşkanlığına yükselişinin ardından “Önce Amerika” dış politikası büyük önem taşımıştır. Trump, Obama'nın yeniden dengeleme stratejisine tamamen karşı çıkmıştır ve “Hint-Pasifik” kullanımını savunmuştur. Çin, Kuşak ve Yol Girişimi ile eski İpek Yolu'nu canlandırma teşebbüsüne girmiştir. Çin'in Hint-Pasifik'teki yeteneğinin artması, endişe verici olarak algılanmaktadır. Bunun üzerine, dörtlü işbirliği çerçevesi (veya Dörtlü) Avustralya, Hindistan, Japonya ve ABD tarafından yeniden canlandırılmıştır. Bu çalışma, öncelikle Alfred Thayer Mahan, Halford Mackinder ve Julian Corbett'in teorileri tanımlanmakta ve eleştirel olarak değerlendirilmektedir. Bu girişten sonra, çalışma Hint-Pasifik Bölgesi'nin önemine odaklanmaktadır. Ayrıca bu çalışma aynı zamanda ABD ve Çin'in Hint-Pasifik Bölgesi'ndeki stratejilerini analiz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kuşak ve Yol Girişimi, Hint Pasifik, ABD, Çin, Hindistan, Asya-Pasifik

* Dr., Hacettepe Üniversitesi, ozkeyvan@hacettepe.edu.tr

THE RISE OF CHINA, INDO-PACIFIC AND THE QUADRILATERAL SECURITY DIALOGUE

Özlem Zerrin KEYVAN *

Abstract

The rise of China and India and the decline of the US have created a competitive environment for the countries in the region. The Obama administration has pursued the “Asia pivot” or “rebalance” strategy to expand and intensify the role of the US in the Asia-Pacific. Following Donald Trump’s ascension to the presidency in 2016, “America First” foreign policy itself has been highly priority. Trump has completely argued against Obama’s rebalance strategy and defended the use of “Indo-Pacific”. China has attempted to revive the ancient Silk Road with Belt and Road Initiative. China’s increasing capability in Indo-Pacific has been perceived as worrisome. Thereupon, the quadrilateral security cooperation framework (or Quad) has been built by Australia, India, Japan and the United States. This paper first identifies and critically assesses the theories of Alfred Thayer Mahan, Halford Mackinder and Julian Corbett. Following this introduction, this paper focuses the importance of the Indo-Pacific Region. Further, the study also analyses the Indo-Pacific Region strategies of the US and China.

Keywords: Belt and Road Initiative, Indo-Pacific, The United States, China, India, Asia-Pacific

* PhD, Hacettepe University. ozkeyvan@hacettepe.edu.tr

ASYA'DA POTANSİYEL ÇATIŞMA KAYNAĞI OLARAK GÜNEY ÇİN DENİZİ

Cem YILMAZ*

Özet

Uluslararası ilişkilerin ağırlık merkezinde Atlantığın iki yakasından Asya'ya doğru bir kayma yaşandığı yoğunlukla dile getirilen bir husustur. İktisadi düzlemdeki gelişmelerin neden olduğu bu sürecin siyasi ve stratejik düzleme sirayet etmediğini düşünmek mümkün gözükmemektedir. Bu kapsamda, Asya bölgesindeki potansiyel anlaşmazlık ve çatışma konularının, bölgesel etkilerinin yanı sıra küresel yansımalarının muhtemel olabileceği değerlendirilmektedir. Çin Halk Cumhuriyeti ile Tayvan ve Japonya arasındaki siyasi sorunlar, Kuzey Kore sorunu, ABD'nin müttefikleri ile birlikte Çin'i çevrelemesi gibi önde gelen potansiyel çatışma konularının yanında, Güney Çin Denizi'nde bölgenin aktörlerinin önemli bir bölümünün dahil olduğu deniz hukukuna ilişkin anlaşmazlık ve çatışmaların da önemi yadsınamaz. Bu anlaşmazlık ve çatışmaların ölçeğinin yükselmesi durumunda, iktisadi düzlem başta olmak üzere siyasi ve askeri düzlemde de küresel etkilerin ortaya çıkacağı değerlendirilmektedir. Dünya ticaret hacminin yaklaşık % 80'inin akışının sağlandığı, yaklaşık 10 ila 14 milyar varillik petrol kaynağına sahip, zengin balıkçılık olanaklarını ve biyolojik çeşitliliği bünyesinde barındıran Güney Çin Denizi, yüzlerce ada, adacık ve kayayı da içermektedir. Kuzeyinde Çin'in, Doğusunda Filipinler'in, Batısında Vietnam'ın, Güneyinde Malezya'nın doğrudan anlaşmazlığa taraf olduğu bölgede Endonezya, Tayvan ve Tayland'ın da sorunun içerisinde bulunduğu görülmektedir. Deniz hukukuna ilişkin anlaşmazlıklar ile kastedilen bölgede yer alan adaların egemenliği, adalar üzerinde askeri üs inşa edilmesi ve münhasır ekonomik bölgelerin tayinidir. Çalışma kapsamında bu sorunlar, Çin'in yükselişi ile ABD-Çin rekabeti bağlamında ele alınmış, sorunların dünya politikası üzerindeki etkileri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Güney Çin Denizi, Yükselen Çin, Dokuz Kesik Çizgi, Münhasır Ekonomik Bölge

* Dr., Bağımsız Araştırmacı, cemyil@alumni.bilkent.edu.tr

SOUTH CHINA SEA AS A SOURCE OF POTENTIAL CONFLICT IN ASIA

Cem YILMAZ*

Abstract

It is frequently stated that center of gravity in international relations shifted from the two sides of the Atlantic towards Asia. Observed as a result of the developments in the economic sphere, the process undoubtedly, has effects on political and strategic spheres. In this context, I believe that, potential sources of conflict in Asia might have global effects as well as regional effects. Taiwan issue, historically problematic China-Japan relations, North Korea conflict, and the containment of China by USA along with her regional allies are the leading sources of potential conflict in Asia. In addition to these headlines, it's not easy to deny the significance of conflicts arising from the maritime law of South China Sea in which the majority of actors of the region is involved. In case, the scope of the conflicts widen, we claim that global effects will flourish in the political and military spheres along with the economic sphere. South China Sea hosts to the transportation of around 80% of the world trade volume. It hosts to 10-14 billion barrels of oil. The sea with rich fishing facilities and biodiversity covers hundreds of islands, islets and rocks. China on the north, Philippines on the east, Vietnam on the west and Malaysia on the south are directly involved in the conflict and Indonesia, Taiwan and Thailand are in connection with the conflict. The conflict on the maritime law includes the sovereignty of islands, constructing military bases on the islands and the determination of exclusive economic zones. These disputes are handled and discussed in the context of China's rise, US-China competition and the effects of the disputes to world politics are discussed.

Keywords: South China Sea, Rising China, Nine-dash lines, Exclusive Economic Zone

* PhD., Independent Reasearcher, cemyil@alumni.bilkent.edu.tr

MERZKEZ-ÇEVRE BAĞLAMINDA ‘MALEZYA ÖRNEĞİ’NİN ANALİZİ

Seçkin ARPALIER*

Özet

Globalist Teoriler’in bünyesinde bulunan Merkez-Çevre Teorileri uluslararası ilişkilerde çatışmayı açıklayan teoriler arasında öne çıkmaktadır. Teori kapsamında modern uluslararası sistemde bulunan aktörler arasındaki güç farklılıkları tarihi, ekonomik, siyasi ve askeri perspektiften incelenmiştir.

Bu çalışmada modern uluslararası sistemdeki eşitsizlik, Merkez-Çevre Teorileri’nin yanı sıra “globalist”, “plüralist”, “realist”, “neorealist”, “liberalist”, “neoliberalist”, “marxist”, “neo-marxist” bağımlılık teorileri ile “Sosyal Darwinizm”, “yapısalcı” ve Kuzey-Güney ilişkilerini inceleyen yaklaşımlar dikkate alınarak kuvvetlendirilmiştir. Zira kapitalist dünyanın zengin ve güçlü devletlerinin “merkez” (core), merkezden ziyade yoksul ve güçsüz devletleri “çevre” (periphery) olarak belirlenmesi söz konusu sistemi açıklamaya çalışan teorilerin odak noktasıdır. Bilindiği üzere coğrafi keşifler, toprak reformları ve ticaret devrimleri sonrası Sanayi Devrimi’nin gerçekleşmesiyle beraber oluşan sermaye birikiminin kullanımı Walt Whitman Rostow’un Kalkınma Modeli Teorisi’yle analiz edilmiştir.

Dünya tarihinin kapitalizmle tanışmasıyla yeniden biçimlenen uluslararası sistemde hiçbir gelir hiçbir aktöre adil dağılmadığı için güç dengeleri değişmiş ve bu durum gelir eşitsizliğini ortaya çıkaran temel unsur olmuştur. Söz konusu eşitsizlikten dolayı bir kesim aşırı sermaye birikimiyle birlikte güçlenerek hiyerarşik bir yapının oluşmasını sağlamış ve kendini “merkez” (core) konumuna yerleştirmiştir. Bu konumda olmayan bölgelerdeyse siyasi, askeri, kültürel, teknolojik, ekonomik hatta ve hatta dinsel olarak nüfuz uygulanmış ve kendi çıkarlarına göre şekillendirilmiştir. Bir devlette kendi içinde de yapısal olarak merkez-çevre olarak ayrılabilir. Bu bağlamda genel ve soyut olarak aktardığımız Merkez-Çevre Teorileri çerçevesinde “Malezya” örneği analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Merkez, Çevre, Rostow’un Kalkınma Modeli, Kapitalizm, Malezya.

* Doktora Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Diplomasi Araştırmaları Derneği (DARD) Üyesi, seckin.arpalier@gmail.com

“THE ANALYSIS OF THE MALAYSIAN EXAMPLE” UNDER THE PERSPECTIVE OF CORE-PERIPHERY THEORIES

Seçkin ARPALIER*

Abstract

Within the Globalist theories, Core-Periphery stands out among other theories in the explanation of conflict in international relations. Within the scope of the theory, the power differences between the actors in the modern international system have been examined under historical, economic, political and military perspectives. Thus besides Core-Periphery theories, the inequality in the modern international system, it has been strengthened by approaches that examine North-South relations, dependency theories and Social Darwinism, such as globalist, pluralist realist, neorealist, liberal, neoliberal, Marxist, neo-Marxist theories in this study. The theories that try to explain this, starting with a theory that is more structuralist theory the capitalist system, are the focus of the Core-Periphery theories which define the poor and powerless states as “periphery” while as “core” the powerful and rich states of the capitalist world. The use of capital accumulation with the realization of the Industrial Revolution after geographical discoveries, land reforms and trade revolutions was analyzed by Theory of Walt Whitman Rostow’s Development Model. The introduction of world history to the capitalist system and the capitalist international system there is no fair income distribution to any actor, thus this played a huge role over turning around the power balance. Due to this imbalance, while one side was getting enriched and strengthened its capitals, and created a hierarchical establishment that put them in a core location. The zones which were not under this location and population were being shaped according to their own interests from all perspectives political, military, cultural, technological, economic, and even religiously practiced. A state can also be divided structurally as a core-periphery. In this context, the “Malaysia” case will be analyzed within the framework of the Core-Periphery Theories as our study mentioned in general and abstract.

Keywords: Core, Periphery, Rostow’s Development Model, Capitalism, Malaysia.

* PhD Candidate, Bursa Uludağ University, Member of Association for Research on Diplomacy (DARD), seckin.arpalier@gmail.com

ASYA DEVLETLERİNİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞ OPERASYONLARINA KATKILARININ ANALİZİ

Alptekin ASLANTAŞ*

Özet

2. Dünya Savaşı'ndan sonra yeni savaşları önlemek, uluslararası barışı tehdit eden çatışmaları sonlandırmak ve devletler arası dostane ilişkileri geliştirmek amacıyla kurulan Birleşmiş Milletler (BM), kalıcı barışı tesis etmek amacıyla birçok farklı yöntem kullanmış olmakla birlikte özellikle son yıllarda barış operasyonları en sık başvurulmuş araç olarak gündeme gelmiştir. Daha geniş bir ifade ile belirtirsek barış operasyonlarının ilk evresinde BM'nin görevlendirdiği askeri gözlemciler çatışan devletler arasında imzalanan ateşkes anlaşmalarının uygulanmasını denetlemiştir. Ancak süreç içerisinde barış operasyonlarının görev alanı değişerek devlet içerisindeki farklı gruplar arasında ortaya çıkan çatışmalara da müdahaleyi olanaklı kılmıştır. Bu yeni durum, BM Güvenlik Konseyi'nin barış operasyonlarına daha geniş yetki ve sorumluluk vermesi sonucunu doğurmuştur. Günümüz itibarıyla barış operasyonları “güvenlik sektörü reformu”, “sivillerin korunması”, “insan haklarının tesisi”, “yerel polis ve adli sistemin kapasitesinin geliştirilmesi” gibi oldukça kapsamlı ve birden fazla kurumun ortak çalışmasını gerektiren karmaşık bir yapıya dönüşmüştür. Bu sebeple dünyanın farklı bölgelerinden katılan asker, polis ve sivil görevliler Güvenlik Konseyi kararları ile barış operasyonu kapsamında belirlenen hedeflere ulaşmak amacıyla görev yapmışlardır.

Bu bağlamda çalışmamızda bazı Asya devletlerinin barış operasyonlarına verdikleri destek, polis ve asker sayılarının yıllar içinde değişimi baz alınarak analiz edilecektir. Böylece Asya kıtasının, barış operasyonları vasıtası ile dünya barışı ve istikrarına yaptığı katkı irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Barış Operasyonları, Asya, Birleşmiş Milletler, Güvenlik Konseyi, Dünya Barışı

* Doktora Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi, alpaslantas@gmail.com

THE ANALYSIS ON THE CONTRIBUTIONS OF THE ASIAN COUNTRIES TO THE UNITED NATIONS PEACE OPERATIONS

Alptekin ASLANTAŞ *

Abstract

The United Nations (UN), which was founded with the aim of preventing new wars after WWII, damping out conflicts that threaten international peace, and improving amicable relations among countries, have applied many methods in order to establish permanent peace, but the peace missions have come to fore as mostly applied instrument. In a broader sense, the military observers who were deployed by the UN in the first phase of peace operations inspected the implementation of ceasefire agreements signed between warring states. However, the area of responsibility of the peace operations changed within the process and it enabled intervention to the conflicts between different groups within state. This led the UN Security Council to grant more authorization and confer more responsibilities to peace operations. As of the moment, peace operations have turned into a comprehensive and rather complicated structure like “security sector reform”, “protection of civilians”, “establishment of human rights”, “capacity improvement of local police and judicial system” that requires joint work of more than one institution. For this reason, soldiers, police and civilian officials joining from different parts of the world serve with the aim of accomplishing the objectives determined within the scope of peace of operations and Security Council resolutions. In this regard, the support provided by some Asian countries to peace operations will be analysed in this study by being founded on the change of the number of police and soldiers in years. By this way, Asia’s contribution to world peace and stability via peace operations will be examined.

Key Words: Peace Operations, Asia, United Nations, Security Council, World Peace

* PhD Candidate, Bursa Uludağ University, alpaslantas@gmail.com

Giriş:

20. yüzyılın ilk yarısında yaşanan, uluslararası barış ve istikrarı tehdit eden ve milyonlarca insanın hayatını kaybettiği yıkıcı savaşların tekrar etmesini engellemek amacıyla 2. Dünya Savaşı'nın galip devletlerinin öncülüğünde aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 50 ülke tarafından 1945 yılında Birleşmiş Milletler (BM) Teşkilatı kurulmuştur.¹²

Bu amacı gerçekleştirmeye yönelik olarak BM Antlaşmasının I. maddesi, üye devletlere uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözümü ve uluslararası ilişkilerde kuvvet kullanmama konularında sorumluluklar yüklemektedir.¹³ Dolayısıyla üye devletler, uluslararası barış ve istikrarı tehdit edecek nitelikteki uyuşmazlıkları diplomatik çabalarla çözüme kavuşturmaya öncelik verecektir. Diplomatik çabaların yetersiz kalması, uyuşmazlıkların barış yolu ile çözümlenememesi durumunda ya da fiili saldırı gerçekleşmesi durumunda BM, yine Antlaşmanın ilk maddesinden kaynaklanan kollektif tedbirlere başvurma yetkisine başvuracaktır.¹⁴

BM, kendisine verilen bu yetkiyi BM Güvenlik Konseyi (BMGK) vasıtasıyla kullanmaktadır. Ancak daimi üyelerin veto hakkı sebebiyle BMGK'nin uluslararası barışı tehdit eden anlaşmazlıklarda zaman zaman etkin kararlar alamadığı bilinmektedir. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası sistemde üye devletlerin işbirliğinin arttığı ve özellikle Avrupa'nın göbeğinde yaşanan Bosna Krizi sonrası örgütün daha aktif rol alması gerekliliğinin anlaşıldığı ve bu maksatla kriz bölgelerinde BM tarafından Barış Koruma Operasyonlarına (BKO) ağırlık verildiği görülmektedir.¹⁵

1948 yılında İsrail Devleti'nin kurulmasının ardından bölgede yaşanan Arap-İsrail çatışmalarına son vermek ve barış antlaşmasının uygulanmasını gözetlemek amacıyla ilk defa Barış Operasyonu görevlendirilmiştir.¹⁶ Bu kuvvetlerin kullanımında genel olarak elde edilen başarılı

¹² Barış Özdal, "2. Dünya Savaşı'nın Diplomasinin Gelişimine Etkileri", Barış ÖZDAL, R. Kutay Karaca, (Ed.), **Diplomasi Tarihi II**, 1. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2019, ss. 226-228.

¹³ United Nations, *Chapter I*, 2019, <http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-i/index.html>, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

¹⁴ Özdal, op.cit., s. 227.

¹⁵ Barış Özdal, **Avrupa Birliği Siyasi Bir Cüce, Askeri Bir Solucan mı? Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası ile Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Süreçlerinin Tarihsel Gelişimi**, 1. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2013, ss. 174-176, ss. 197- vd..

¹⁶ United Nations, <https://peacekeeping.un.org/en/our-history>, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

sonuçlar; barış ve güvenliğin bozulduğu veya tehdit edildiği hallerde barışı koruma kuvvetlerinin kullanılmasını, örgütün devamlı ve vazgeçilmez bir siyaseti haline getirmiştir.¹⁷

Bu sebeple 1948 yılında oluşturulan ilk ateşkes gözlem misyonunuyla birlikte BMGK tarafından dünyanın değişik bölgelerinde 70 adet BKO görevlendirilmiştir. Bunlardan 58 tanesi tamamlanmış olup diğer 13'ünün görevi devam etmektedir.

BKO'lar literatürde genellikle iki grup altında incelenmektedir. İlk grup operasyonlar genellikle ateşkes antlaşmalarının izlenmesi ve ihlallerin rapor edilmesini içeren oldukça basit görevler içermektedir. Bu dönemde uluslararası barışı tehdit eden çatışmaların devletler arasında ortaya çıktığı görölmektedir. Özellikle Soğuk Savaş Sonrası Dönem'de başlayan devletlerin kendi iç çatışmaları Barış Operasyonlarının da yapısını değiştirmiştir.¹⁸ İkinci grubu oluşturan bu operasyonların görev ve yetki tanımı kayda değer şekilde genişlemiştir. Bu görevler; savaşan güçlerin ayrılması, tarafların silahsızlandırılması, seçimlerin organize edilmesi ve gözlemlenmesi, insani yardımların dağıtılması, sivil BM ve diğer uluslararası örgüt personelinin korunması, ev sahibi devletin kapasitesinin geliştirilmesine yardımcı olunması, ateşkes anlaşmasının gözlenmesi ve uçuşa yasak bölgelerin denetlenmesi gibi kapsamlı ve koordineci zor görevlerdir.¹⁹

Uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması konusunda birinci derecede sorumlu olan BMGK, hangi şartlarda ve nerede BKO kurulacağına karar verme yetkisine sahiptir. Bu kararı alırken BMGK, öncelikle uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden bir tehlikenin bulunup bulunmadığını değerlendirmektedir. Sorunun çözümünde BM tarafından alınacak tedbirlerden en uygununun BKO olup olmadığı konusunun değerlendirilmesinde ise BM Genel Sekreteri'nin önemli rolü bulunmaktadır.²⁰ Genel Sekreter, BKO oluşturulmasını teminen görevlendirdiği teknik ekibin inceleme raporunda yer verdiği sonuçlar ve tavsiyeler üzerine, BMGK'ne görevlendirilecek BKO'nın sayısı, finansal ve lojistik kaynaklarını da içeren bir rapor sunar. Güvenlik Konseyi bu rapor üzerine ilgili bölgede görevlendirilecek BKO'nın personel sayısını ve Yetki Belgesi'ni (Mandate) de tanımlayan "BMGK Kararını" vererek Barış Operasyonunu başlatır.²¹

¹⁷ Fatma Taşdemir, "Uluslararası Anarşiye Giden Yol: Uluslararası Hukuk Açısından Önleyici Meşru Müdafaa Hakkı", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 2006, s.2, s.75.

¹⁸ UN, *What is Peacekeeping*, <https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping>, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

¹⁹ Michèle Griffin ve Bruce Jones, "Building peace through transitional authority: New directions, major challenges", *International Peacekeeping*, 2007, ss.75-90.

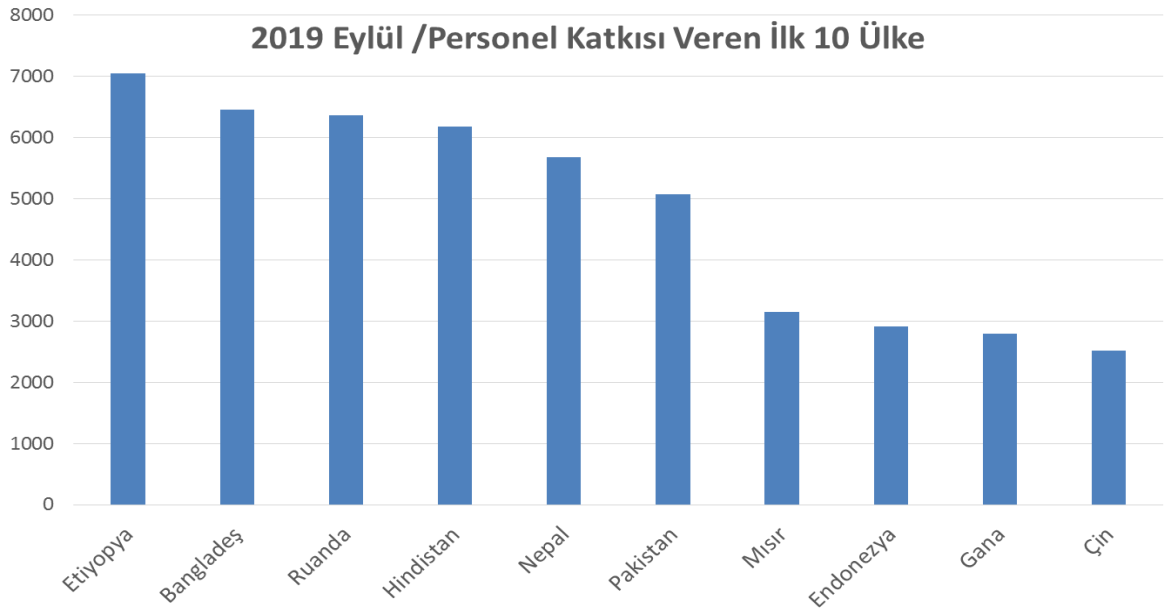
²⁰ UN, *Role of the Security Council*, <https://peacekeeping.un.org/en/role-of-security-council>, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

²¹ UN, *Mandates and the Legal Basis for Peacekeeping*, <https://peacekeeping.un.org/en/mandates-and-legal-basis-peacekeeping>, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

ASYA DEVLETLERİNİN BM BARIŞ OPERASYONLARINA PERSONEL KATKILARI

1945 yılında kurulan BM, günümüzde 193 üyesi ile dünyanın en geniş kapsamlı uluslararası örgütüdür. Uluslararası barış ve istikrarı sağlamak görevini yerine getiren BM'nin kendisine ait ordusu ya da polis gücü bulunmamaktadır. Barış Operasyonlarının kurulmasına karar verildiği durumlarda BM, üye devletlerden asker ve polis talep etmektedir. Dolayısıyla BMGK'nin herhangi bir çatışmayı sona erdirmek üzere karar vermesi tek başına bir anlam ifade etmemekte, bu kararı yürütmek için yeterli miktarda asker ve polise ihtiyaç duyulmaktadır.

Çalışmamızda son 10 yıl içerisinde Asya ülkelerinin BM Barış Operasyonlarına verdiği personel katkısı incelenmiştir. Operasyonlara Asya kıtasından en çok destek veren devletler Bangladeş, Pakistan, Hindistan, Nepal ve Çin Halk Cumhuriyeti'dir (ÇHC). Ayrıca son yıllarda Endonezya ve Filipinler'in de önemli katkı sağladığı görülmektedir. Rusya Federasyonu, BM sisteminde Avrupa ülkesi sayıldığından bu çalışmada yer verilmemiştir. Yukarıda sayılan 5 Asya devletinin personel katkıları doğrudan BM'nin resmi web sitesinden yıllar bazında alınarak incelenmiştir. Tablolarda yer alan sayılar devletlerin asker, çevik kuvvet, polis ve sivil personel sayılarının toplamıdır. Ancak rakamların büyük oranı asker ve çevik kuvvet sayılarını göstermektedir. Polis ve sivil personel sayısı istatistikleri ciddi oranda etkileyecek boyutta değildir.

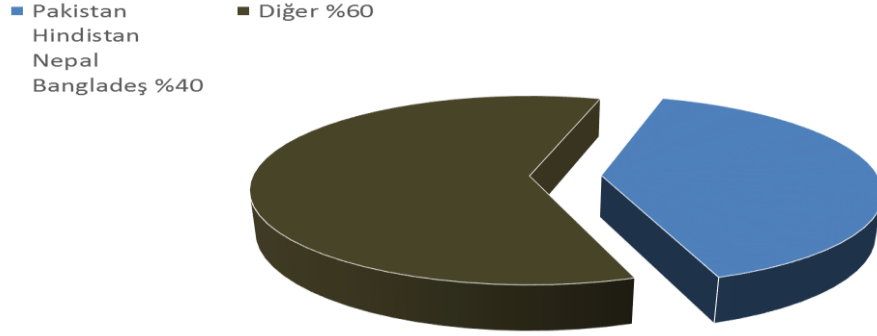
Şekil 1. 2019 Eylül ayı itibariyle BM BKO'na Destek Veren İlk 10 Ülke²²

Şekil 1’de görüldüğü gibi 2019 Eylül ayı itibariyle BM Barış Operasyonlarına personel katkısı veren ilk 10 ülke içerisinde Asya kıtasını temsilen çalışmamıza konu olan Bangladeş, Pakistan, Hindistan, Nepal ve Çin devletleri bulunmaktadır. Bunun yanı sıra tabloda yer alan Endonezya da Asya kıtasından, diğer dört ülke ise Afrika kıtasındandır. Avrupa ve Amerika kıtasından ilk 10 ülke içerisinde herhangi bir devletin bulunmaması dikkat çekmektedir. Diğer bir açıdan bakıldığında ilk 10 içerisinde ÇHC hariç kalkınmış devletlerin temsilcisinin bulunmadığı görülmektedir. Bu durumun iki farklı sebepten kaynaklandığı değerlendirilebilir. Birincisi az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin BM sistemi içerisinde kendilerini göstererek gelişmiş devletler ve uluslararası sistemle işbirliğini geliştirme çabasında oldukları düşünülebilir. Bu yolla diplomatik ilişkileri pekiştirmek ve bölgesel bazı sorunlarını çözme konusunda BM çatısı altında kendilerini güvende görmektedirler.

İkincisi ise BM’den personel ve ekipman karşılığında aldıkları katkı paylarıdır. Yukarıda bahsedildiği gibi BM’nin kendisine ait ordusu ve askeri gücü yoktur. Buna bağlı olarak sınırlı sayıdaki araç ve ekipman haricinde askeri malzeme bulunmamaktadır. Barış Operasyonları bünyesinde kullanılacak askeri personel ve malzeme üye devletlerden bir nevi kiralanarak katkı yapan devlete katılım oranında ücret ödenmektedir. Listede görülen ÇHC hariç diğer devletlerin personeli için ödenen gelirin bir kısmı üye devletlere gitmekte, görev alan personelin aylıkları da kendi ülkesinde aldığı aylığın bir kaç misli olmaktadır. Bu durum hem gelişmekte olan ülkeler hem de bu ülkelerin personeli için önemli bir kazanç kapısı olarak görülmektedir.

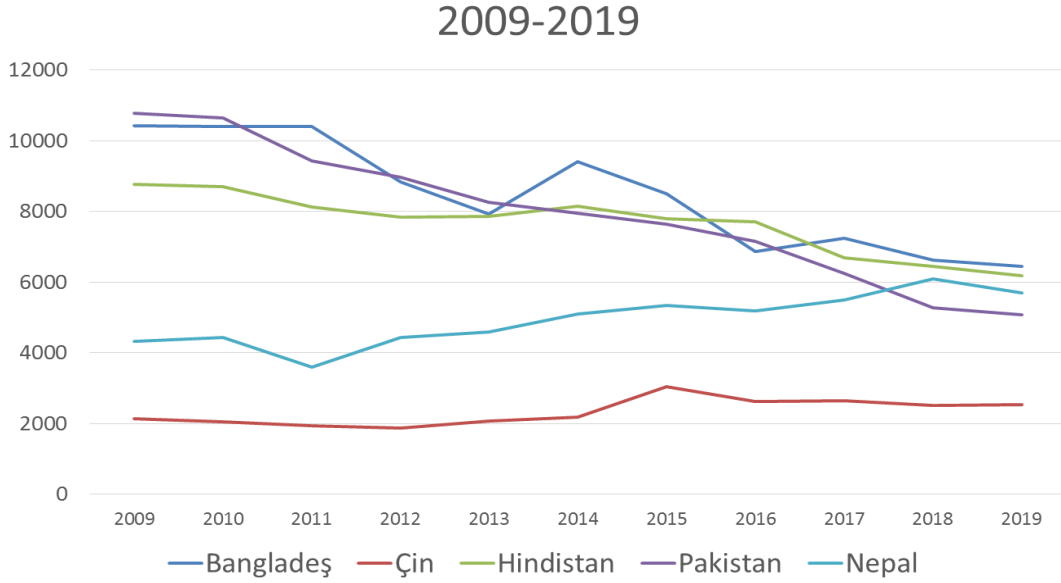
²² UN, Troop and Police Contributors, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/report2_country_ranking.pdf, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

1992-2019 Yılları Arasında Toplam Personel Katkısı

Şekil 2. 1992-2019 Yılları Arasında BM BKO'na Verilen Destek Oranları²³

Şekil 2'den de anlaşılacağı üzere 1992-2019 yılları arasında BM BKO'na verilen personel desteğinin % 40'ını Bangladeş, Pakistan, Hindistan ve Nepal'den oluşan Asya ülkeleri karşılamaktadır.

Şekil 3. Asya Kıtasının 5 Devletinin son 10 yıl içerisinde BM BKO Katkısı²⁴ (Son 10 yılın katkısı her devlet için ayrı alınarak şekil oluşturulmuştur).

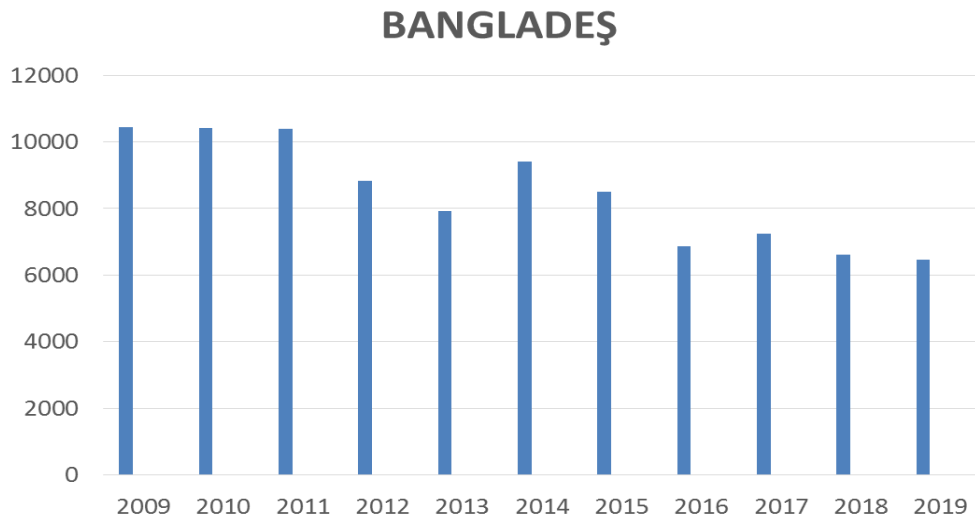
²³ UN, Troop and Police Contributors, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/report2_country_ranking.pdf, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

²⁴ UN, Troop and Police Contributors, <https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors> (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

Şekil 3’de son 10 yılda en fazla katkıda bulunan Asya devletlerinin BM BKO’ya katkılarının değişimi görülmektedir. En fazla katkıyı Bangladeş’in yaptığı, onu sırasıyla Pakistan ve Hindistan’ın takip ettiği görülmektedir. Bu üç devletin personel katkısının yıllar bazında hemen hemen aynı oranda azalmaya başladığı görülmektedir. ÇHC’nin son 10 yıldaki personel katkısının son yıllarda az da olsa artmaya başladığı, Nepal’in ise diğerlerinin aksine personel sayısını artırdığı anlaşılmaktadır. Ancak Bangladeş, Pakistan ve Hindistan’ın personel sayısını yıllar içinde azaltması bu devletlerin BM’ye ilgisinin azaldığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Aksine bu üç devlet hala BM BKO’larına en fazla personel desteği veren devletlerdir. Azalmanın sebebi BM BKO’larının hem sayıca azalması hem de devam eden BM BKO’ların personel sayısını düşürmeye başlamasıdır.

Bangladeş

BM BKO’ların personel açısından en büyük destekçisi Bangladeş olmuştur. 1948 yılında görev verilen ilk misyondan bu yana yetkilendirilen 71 BKO’dan 54’üne katılım sağlamıştır. Toplamda 40 ülkeye personel gönderen Bangladeş’in son 25 yıldaki personel artışı % 500 oranında olup son 3 yılın da en fazla katkı veren ülkesi olmuştur. Toplamda görevlendirilen personel sayısı ise çoğunluğu asker ve polis çevik kuvveti olmak üzere yaklaşık 170.000’nin üzerindedir. Bangladeş sadece kara birlikleri değil aynı zamanda deniz kuvvetleri ve hava kuvvetleri ile de misyonlara destek vermektedir.²⁵

²⁵ UN, Troop and Police Contributors, <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-bangladesh/>, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

Şekil 4. Bangladeş'in son 10 yıl içerisinde BM BKO'na Personel Katkısı²⁶

Şekil 4'de açıkça görüleceği gibi Bangladeş'in yıllar bazında personel katkısı önemli düzeydedir. 2009-2011 yılları arasında 10.000'in üzerinde katkı veren Bangladeş, son yıllarda misyon sayısındaki azalmadan kaynaklanan sebeplerle personel sayısında azaltmaya gitmek zorunda kalmış ancak 6.000 personelin altına düşmemiştir.

Gelişmekte olan bir ülke olan Bangladeş'in BM BKO misyonlarına katkısının sebeplerinden en önemlisinin BM bütçesinden aldığı ücret olduğu anlaşılmaktadır. 2019 yılında kişi başına düşen milli gelirin 1.900 \$²⁷ olduğu dikkate alındığında Bangladeş'in BM BKO'dan elde ettiği gelirin önemi anlaşılmaktadır. 2001-2010 yılları arasında Bangladeş'e BM Bütçesinden personel ve ekipman karşılığında ödenen para 1.28 milyar \$, sadece 2012 yılında ise 72 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir.

25 yıllık zamanda Bangladeş Polis Teşkilatı'nın elde ettiği gelir ise 513 milyon \$ civarındadır. BM BKO'ya yapılan personele katkısı karşılığında alınan paranın aynı zamanda Bangladeş silahlı kuvvetlerinin güçlendirilmesine katkısının olduğu da görülmektedir. Rusya ile 2013'te yapılan 1 milyar \$ lık askeri malzeme alımının BM bütçesinden gelen parayla yapıldığı bilinmektedir.²⁸

Pakistan

BM BKO'larına en çok katkıda bulunan ülkelerden birisi de kuşkusuz Pakistan'dır. 1990 yılında 13 ülkede 10.000 asker ile temsil edilmeye başlayan Pakistan, 2014 yılına gelindiğinde 41 misyonda 150.000 personele, 2019 yılı itibariyle ise 175.000 sayısına ulaşmıştır. Özellikle polis çevik kuvvet katkısı anlamında ciddi rol üstlenmektedir. Pakistan'ın BM bütçesinden aldığı pay yıllık 220 milyon \$ civarındadır. Gurbetçi vatandaşlarından Pakistan'a aktarılan paranın yıllık yaklaşık 15 milyar \$ olduğu göz önüne alındığında BM bütçesinden elde edilen gelirin çok önemli olmadığı görülmektedir. Bangladeş'ten farklı olarak Pakistan BM bütçesinden gelen bu parayı görev yapan personeline aktarmakta, personelin elde ettiği kişisel gelirden kesintiye gitmemektedir.²⁹

Pakistan'ın BM BKO'na yaptığı katkının motivasyonu tamamen farklıdır. Pakistan, komşusu Hindistan ile uzun yıllardır yaşanan Keşmir sorununu uluslararası arenada diplomatik olarak masaya koyabileceği en önemli platformun BM olduğunu görerek, Hindistan tarafından gelebilecek baskıları BM

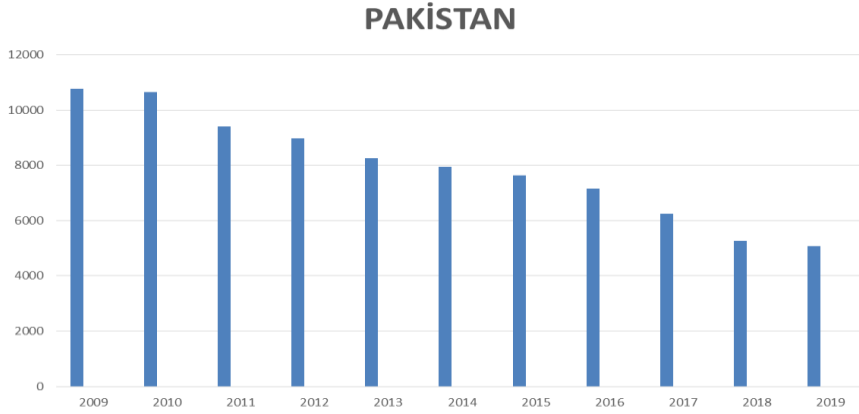
²⁶ UN, Troop and Police Contributors, <https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors> (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

²⁷ Developing Countries 2019, <http://worldpopulationreview.com/countries/developing-countries/>, (Erişim Tarihi 21 Kasım 2019).

²⁸ UN, Troop and Police Contributors, <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-bangladesh/>, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

²⁹ UN, Troop and Police Contributors, <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-pakistan/>, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

içerisinde dengeleme fırsatını kullanmak istemektedir. Bu sebeple de personel sayısını üst seviyede tutarak BM içerisinde söz hakkı elde etmeye çalışmaktadır.

Şekil 5. Pakistan'ın son 10 yıl içerisinde BM BKO'na Personel Katkısı³⁰

Şekil 5'de açıkça görüleceği gibi Bangladeş'in yıllar bazında personel katkısı önemli düzeydedir. Bangladeş'in görevlendirdiği personel sayısına benzer olarak 2009-2011 yılları arasında 10.000'in üzerinde katkı veren Pakistan, son yıllarda misyon sayısındaki azalmadan kaynaklanan sebeplerle personel sayısında azaltmaya gitmek zorunda kalmıştır. Ayrıca 2002 sonrası tansiyonun azaldığı Keşmir sorununda son dönemde gerilimin artması sebebiyle de Pakistan personel katkısında bir miktar çekimser davranmaktadır.

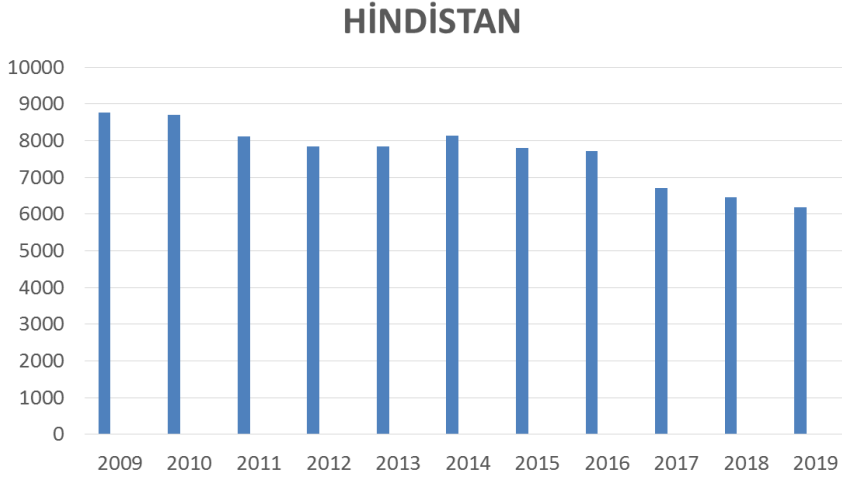
Hindistan

Hindistan, tıpkı Bangladeş ve Pakistan gibi BM BKO'lara destek veren önemli bir devlet olup, toplam katkı oranında bu iki devletin ardından 3. sırada gelmektedir. 2013 yılı itibarıyla toplam 43 misyonda 163.000 personel ile katkıda bulunmuştur. 2005 yılından beri tek seferde 8.000 kişilik kuvveti gönderebilen tek ülkedir. 2000-2012 arası personel katkı oranı % 338 artış göstermiştir. Liberya BKO'na (UNMIL) ilk defa sadece kadınlardan oluşan bir çevik kuvvet göndererek bu alanda öncü olmuştur.

Hindistan'ı diğer iki ülkeden ayıran en önemli özellik sadece asker ve polis göndererek taktik seviyede katkı vermemesi, stratejik karar verme seviyesinde de personel katkısında bulunmasıdır. BM'nin New York merkezinde askeri ve polis danışmanları görevlendirmeyi başarmıştır. Ayrıca BKO misyonlarında 13 kez Ordu Komutanı ve BKO Misyonunun şefi olan BM Genel Sekreteri Özel

³⁰ UN, Troop and Police Contributors, <https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors> (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

Temsilcisi görevlendirmiştir. Dolayısıyla Hindistan hem taktik hem de stratejik anlamda personel katkısını önemli bulmakta, BMGK daimi üyelerine daha çok personel katkısı yapmaları yönünde çağrıda bulunmaktadır.³¹

Şekil 6. Hindistan'ın son 10 yıl içerisinde BM BKO'na Personel Katkısı³²

Şekil 6'da Hindistan'ın Bangladeş ve Pakistan gibi 2009 yılında yaklaşık 9.000 olan personel katkısının 10 yıl içerisinde azalarak 6.000 seviyesine gerilediği görülmektedir. Ancak bu azalışa rağmen Hindistan'ın halen BM'nin personel açısından desteğine ihtiyaç duyulan ülkelerin başında geldiği unutulmamalıdır.

Hindistan'ın personel katkısının yüksek olmasındaki temel motivasyonun, hali hazırda 5 olan ve veto hakkına sahip BMGK daimi üye sayısının artırılması durumunda masada söz hakkı sahibi olma niyeti olarak değerlendirilebilir. Ayrıca Pakistan ile yaşanan Keşmir sorununda Pakistan'ın BM içerisindeki girişimlerini dengelemek ve zemin kaybetmemek amacıyla da hareket ettiği söylenebilir.

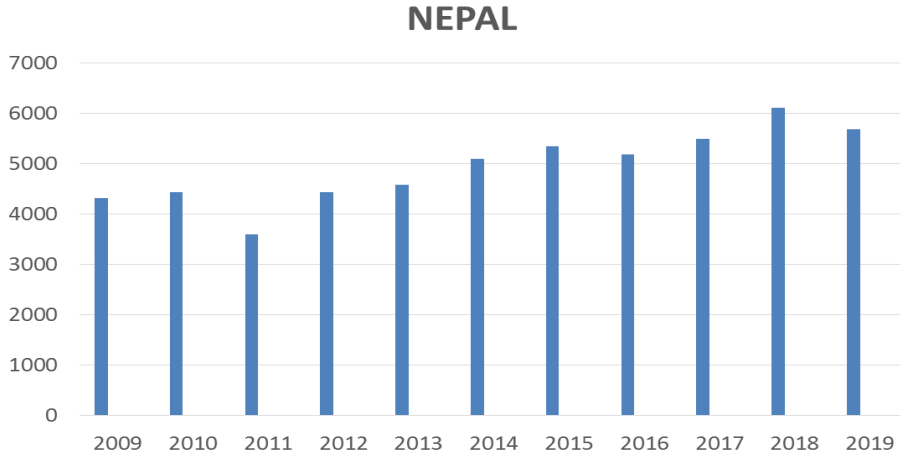
Nepal

Bangladeş, Pakistan ve Hindistan'dan sonra Asya kıtasından en fazla personel desteği veren devlet Nepal'dir. Nepal diğer ülkelerin aksine 30 milyona yakın nüfusu ile nüfusuna oranla çok daha ciddi oranda personel katkısı sağlamaktadır. 2013 yılında 43 BM BKO'nda 94.000 personel sayısına ulaşan Nepal bu tarihten itibaren her yıl daha fazla personel ile temsil edilmiştir. Nepal polisi ise 2013

³¹ UN, Troop and Police Contributors, <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-india/>, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

³² UN, Troop and Police Contributors, <https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors> (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

yılı itibariyle 21 BM misyonunda yaklaşık 6.000'e yakın personel ile görev yürütmüştür. Toplam 100.000'e yakın ordu mensubu ve 65.000'e yakın çevik kuvvet ve polise sahip olan Nepal, her asker ve polisinin en az bir kez BM BKO misyonunda görevlendirilmesini hedeflemektedir.³³ Şekil 7'den anlaşılacağı üzere 2009 yılından bu yana Nepal'in BM BKO'na personel katkısında düzenli olarak artış görülmüştür.

Şekil 7. Nepal'in son 10 yıl içerisinde BM BKO'na Personel Katkısı³⁴

Nepal'in yoğun personel katkısının temel sebebi, uluslararası arenada kendini göstermek olarak görülebilir. BM üyeliği Nepal için bağımsızlığın en temel güvencesi olarak algılanmaktadır. Ülkenin iki kez BMGK geçici üyeliğine seçilmesine Barış Operasyonlarına verilen personel katkısının olduğu bilinmektedir.³⁵

Diğer devletlerin son yıllarda personel azaltmasına rağmen Nepal'in personel artırmasında etkili olan sebeplerden bir diğerinin Nepal'in 2007'de Sudan Darfur (UNAMID) misyonunda ve 2010'da Haiti (MINUSTAH) misyonunda karıştığı skandalları unutturmak ve yeniden BM nezninde saygı duyulan bir devlet haline gelmek olarak değerlendirilebilir. 2007 yılında UNAMID'e sorumlu olduğu askeri malzemeyi getirmedeği yapılan denetimlerde ortaya çıkmıştır. Ayrıca 2010 yılında Haiti'de patlak veren ve 7.000 kişinin ölümüne sebep olan kolera salgınının Nepal askeri kampından yayıldığı yıllar sonra anlaşılmıştır.

³³ UN, Troop and Police Contributors, <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-nepal/>, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

³⁴ UN, Troop and Police Contributors, <https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors> (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

³⁵ UN, Troop and Police Contributors, <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-nepal/>, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC)

ÇHC, 2019 yılı itibariyle Barış Operasyonlarına en çok personel katkısı veren 10'uncu ülke olmakla birlikte BMGK daimi üyeleri içerisinde en fazla katkı veren devlettir. ÇHC'nin BKO'na ilgisinin özellikle 2000 sonrasında arttığı ve personel katkısının 20 kat fazlaştığı görülmektedir. Şekil 8'de görüleceği gibi ÇHC son 10 yılda ise istikrarlı olarak 2000-2500 personel arasında katkıda bulunmaktadır. 2015 yılında yapılan BM Barış Operasyonları zirvesi sonrasında ÇHC Devlet Başkanının taahhütleri ile uyumlu olarak personel katkısı 3000'in üzerine çıkmıştır. Bu durum ÇHC'nin uluslararası sistemde başat aktör olma çabalarının doğal bir sonucu olarak değerlendirilmelidir.

Şekil 8. ÇHC'nin son 10 yıl içerisinde BM BKO'na Personel Katkısı³⁶

ÇHC, son yıllarda özellikle sadece Afrika kıtasında faaliyet yürüten BKO'na destek vermekle eleştirilmektedir. 2019 yılı itibariyle eleştirileri haklı çıkaracak şekilde Barış Operasyonlarında görevli mevcut personelinin yaklaşık % 80'i G.Sudan, Mali, Kongo ve Sudan gibi Afrika devletlerinde konuşlu BKO'larda görev yapmaktadır.

ÇHC, ihtiyacı olan petrolün % 5'ini Güney Sudan'dan temin etmektedir ve Çin Ulusal Petrol Şirketi, G.Sudan petrollerinin % 40 ortağı durumundadır.³⁷ Dolayısıyla ÇHC'nin enerji ihtiyacını karşıladığı Afrika'ya özel ilgi göstermesi ve bölgenin BM tarafından istikrara kavuşturulmasında etkin söz sahibi olmak istemesinin enerji arz güvenliği açısından sürpriz olarak görülmemesi gerekmektedir.

³⁶ UN, Troop and Police Contributors, <https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors> (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

³⁷ UN, Troop and Police Contributors, <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-china/>, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).

2015 yılında New York'ta yapılan BM Barış Operasyonları Zirvesi'nde ÇHC Devlet Başkanı Xi Jinping BM'nin talep etmesi durumunda görevlendirilecek 8.000 kişilik bir hazır kuvvet taahhüdünde bulunmuştur. Ayrıca Afrika Birliği'ne de 100 milyon \$ lık bir kriz yönetimi bütçesi finans sözü vermiştir. ÇHC, BM BKO'ya verdiği personel katkısının ülkenin uluslararası alanda elde ettiği statünün doğal sonucu olarak görülmesi gerektiğini düşünmektedir. Barışa verdiği katkı ile bölgesindeki devletlerin ÇHC hakkındaki kaygılarını gidermeye çalışmakta, kendisinden uyuşmazlıkların çözümünde daha aktif rol beklendiğini deklare etmektedir. ÇHC, BM merkezinde stratejik karar alma seviyesindeki profesyonel pozisyonlarda personel sayısını artırmaya yönelik çabalara ağırlık vermektedir. Bu sebeple de BM'nin eğitim çalışmaları için genel bütçeye ek olarak finans desteği sağlayarak kulis yapmaktadır. Halihazırda BM bütçesine ABD'den sonra en büyük desteği ÇHC vermektedir. Bütçeye verdiği katkıdan bağımsız olarak 2015 yılındaki zirve toplantısında ÇHC Devlet Başkanı BM Barış ve Kalkınma Fonuna, BM BKO'nda kullanılmak üzere 1 milyar \$ taahhüt etmiştir.³⁸

Sonuç

İlk olarak İsrail Devleti'nin 1948 yılında kurulmasının ardından başlayan Arap-İsrail çatışmalarını engellemek ve imzalanan barış anlaşmasının uygulanmasını sağlamak üzere askeri gözlemcilerden teşekkül eden BM Barış Operasyonları, uluslararası barış ve istikrarı sağlamada zamanla BM'nin en sık başvurduğu yöntem haline gelmiştir.

Daha öncede belirttiğimiz üzere BM'nin uluslararası barışı tehdit eden uyuşmazlıklara müdahale için hazır kuvveti bulunmamakta, ihtiyaç halinde üye devletlerin ordu, polis ve ekipmanlarından faydalanılmaktadır. Çalışmamızın konusu olan Asya kıtasından Bangladeş, Pakistan, Hindistan ve Nepal 1992 yılından bu yana yürütülen BKO'larına % 40 oranında katkı sağlamıştır.

BM'nin üye sayısının 193 olduğu düşünüldüğünde Asya kıtasından gelen personel desteğinin çok üst düzeyde olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Diğer Asya devletlerinden farklı amaçlarla destek verse de ÇHC'nin son yıllarda artarak devam eden personel katkısının bu bağlamda bizce gözden kaçırılmaması gerekmektedir.

³⁸ Idib.

KAYNAKÇA

- United Nations, Chapter I, 2019, <http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-i/index.html>. (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).
- United Nations, <https://peacekeeping.un.org/en/our-history>. (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).
- TAŐDEMİR Fatma, “Uluslararası Anarşıye Giden Yol: Uluslararası Hukuk Açıısından Önleyici Meşru Müdafaa Hakkı”, Uluslararası Hukuk ve Politika, 2006, s.2, s.75.
- UN, What is Peacekeeping, <https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping>. (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).
- GRIFFIN Michèle; JONES Bruce, “Building peace through transitional authority: New directions, major challenges”, International Peacekeeping, 2007, ss.75-90.
- UN, Role of the Security Council, <https://peacekeeping.un.org/en/role-of-security-council>.
- UN, Mandates and the Legal Basis for Peacekeeping, <https://peacekeeping.un.org/en/mandates-and-legal-basis-peacekeeping>. (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).
- UN, Troop and Police Contributors, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/report2_country_ranking.pdf. (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).
- UN, Troop and Police Contributors, <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-bangladesh/>. (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).
- UN, Troop and Police Contributors, <https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors>. (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).
- Developing Countries 2019, <http://worldpopulationreview.com/countries/developing-countries/>.
- UN, Troop and Police Contributors, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).<http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-pakistan/>.
- UN, Troop and Police Contributors, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).<http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-india/>.
- UN, Troop and Police Contributors, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).<http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-nepal/>.
- UN, Troop and Police Contributors, (Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).<http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-china/>.(Erişim Tarihi 20 Kasım 2019).
- ÖZDAL Barış, “2. Dünya Savaşı’nın Diplomasinin Gelişimine Etkileri”, Barış ÖZDAL, R. Kutay Karaca, (Ed.), **Diplomasi Tarihi II**, 1. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2019, ss. 226-228.
- ÖZDAL Barış, **Avrupa Birliği Siyasi Bir Cüce, Askeri Bir Solucan mı? Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası ile Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Süreçlerinin Tarihsel Gelişimi**, 1. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, 2013.

ÇİN'İN YUMUŞAK KARNI ÖZERK BÖLGELER ve ÇİN'İN GELECEĞİNE YÖNELİK FÜTÜROLOJİK YAKLAŞIMLAR

Ayhan Nuri YILMAZ*
Serkan KEKEVİ**

Özet

Dünyanın en büyük imalatçısı ve ihracatçısı ünvanını alarak ekonomik gelişim hızıyla da bir Çin mucizesinden söz ettiren Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) artan iktisadi ve buna bağlı siyasi gücünden ötürü hakkında dünyada daha çok konuşulur bir hale gelmiştir. Öyle ki bu etki gelecekte Çin'in bir süper güce dönüşeceği söyleminin de sık sık dile getirilmesine yol açmıştır. Oysa ÇHC bütün bu olumlu yaklaşım ve yorumlara rağmen demografik ve jeopolitik açıdan zayıf olduğu da stratejistler ve konunun uzmanlarınca ifade edilmektedir. Nitekim bu durumun bu devasa ülkenin de zayıf karnını teşkil ettiği düşünülmektedir. Çalışmamıza konu olan da Çin'in geleceği ile ilgili varsayımlardan yola çıkarak demografik etkinin ÇHC'ne bu denli zarar verip vermeyeceği konusunun incelenmesidir.

Bu çalışmada ÇHC'nin mevcut durumu ve 1980'lerden günümüze değişimi iktisadi ve siyasi açıdan kısaca değerlendirilecek akabinde ÇHC'nin yumuşak karnı olan demografik tehlike hem Çin'in beslemekle zorunlu olduğu yüksek nüfus açısından hem de hemen hemen ülke topraklarının üçte ikisini kapsayan ve tarihi Çin'e ait olmayan bölümleri özerk bölgeler ve orada yaşayan halklar açısından değerlendirilecektir. Çalışmanın ikinci kısmı bu sorunların gelecek projeksiyonu ile ilgili olacaktır. Bu bağlamda uluslararası düşünce kuruluşlarının ve bu konuyla ilgili istatistiklere başvurularak gelecek değerlendirmesi yapılacaktır. Buradan hareketle ÇHC'nin gelecek nüfus projeksiyonu ile ilgili veriler ışığında fütürolojik sonuçlar hakkında yorumlar yapılarak ÇHC'nin bir süper güce mi evrileceği yoksa tarihsel döngülerdeki gibi yine bölüneceğinin ağır bastığı ihtimali üzerine değerlendirmeler yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çin Halk Cumhuriyeti, Demografi, Çin'deki Azınlıklar

* Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, ayhan.toronto@gmail.com

** Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, serkankekevi@duzce.edu.tr

AUTONOMOUS REGIONS AS ACHILLES' HEEL OF CHINA AND FUTUROLOGICAL APPROACHES TO CHINA'S FUTURE

Ayhan Nuri YILMAZ*
Serkan KEKEVI**

Abstract

Having the title of the world's biggest manufacturer and exporter and being known as the Chinese miracle also thanks to its fast-paced economic development, Peoples' Republic of China (PRC) has become a more frequently referred phenomenon worldwide due to its economic and the corresponding political power. So much so that this impact has frequently given voice to the discourse that China will be a superpower in the future. However, strategists and experts in this field suggest also that despite all such positive approaches and comments, PRC is also weak in terms of demographical and geopolitical aspects. As a matter of fact, it is considered that this situation constitutes the Achilles' heel of this giant country. The subject matter of this study is to analyze whether demographic impact could cause damage to such an extent to PRC by looking at the assumptions related to China's future.

In this study, the current state of PRC and its change from the 1980s until now will be briefly evaluated from economic and political point of view, and then the Achilles' heel of PRC, namely the demographic risk, will be assessed in terms of both the high population that China must feed and the autonomous regions, which cover almost two-thirds of the country's territory and which do not belong to China historically, and the people living in these regions. The second section of the study will be about the future projection of these problems. In this context, a futuristic assessment will be made by making reference to works of international think-tanks and statistical data in relation to this topic. Starting from this point of view, comments will be made about the futurological results in light of the data about projection of PRC's future population, and an assessment will be made on whether PRC will evolve into a superpower, or the possibility that it will be divided again, such as it was the case in historical cycles, outweighs the other option.

Keywords: People's Republic of China, Demographics, Minorities in China

* Assistant Professor, Düzce University, ayhan.toronto@gmail.com

** Assistant Professor, Düzce University, serkankekevi@duzce.edu.tr

BÜYÜK OYUNDAN BÜYÜK OYUNA RUS DIŞ POLİTİKASI'NDA ORTA ASYA'NIN ROLÜ

Murat JANE*

Özet

Rus Çarlığı, tarihi boyunca batıya, güneye ve doğuya doğru genişleme eğiliminde olmuştur. Batı'da İsveç, Polonya gibi aktörlere karşı güç mücadelesi yürütüp Çar 1. Petro Dönemi'nde başat güç olmanın temellerini atan Rus Çarlığı, doğuda Sibirya'ya kadar ilerlemiş, güneyde ise Osmanlı Devleti ve Safeviler'le mücadele ederek, 19. yüzyılın başında her iki aktöre karşı üstünlük sağlamıştır. Karadeniz ve Kafkasya'da kazandığı başarılar Rus Çarlığı'nı Orta Asya'ya yöneltmiş, İmparatorluk 19. yüzyılın başat ve hegemon gücü İngiltere (Birleşik Krallık) ile karşı karşıya gelmiştir. Rudyard Kipling'in "Büyük Oyun" olarak kavramsallaştırdığı güç mücadelesinin jeopolitik mekânı bu bağlamda Orta Asya olmuştur. Orta Asya'daki Hanlıklar, önemli ticaret yolları ve Hindistan üzerinde yaşanan söz konusu emperyal güç mücadelesi 1907'de sona ermiştir. Genel hatlarıyla aktardığımız söz konusu küresel güç mücadelesi, Ruslar açısından önemli bir deneyim olmuş ve Asya'nın Rus Çarlığı açısından ne kadar büyük bir stratejik öneme sahip olduğu anlaşılmıştır. Küresel güç mücadelesindeki bu deneyimlerini Soğuk Savaş Dönemi'nde de kullanan Ruslar, 1991'de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasıyla kendilerini yeniden Büyük Oyun'un jeopolitik sahnesinde bulmuşlardır. Literatürde "Yeni Büyük Oyun" olarak kavramsallaştırılan jeopolitik güç mücadelesinde Ruslar; Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) gibi küresel, İran ve Türkiye gibi bölgesel aktörlere karşı bir dış politika izlemektedir. Bu bağlamda çalışmamızda Rusların "Büyük Oyun" ve "Yeni Büyük Oyun"da Orta Asya'yı nasıl gördükleri, Bölge'deki hangi dinamiklerin Rus dış politikasını etkilediği ve Orta Asya'nın Ruslar için ne ifade ettiği karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Büyük Oyun, Yeni Büyük Oyun, Rus Çarlığı, Rusya Federasyonu, Orta Asya

* Arş. Gör., Bursa Uludağ Üniversitesi, Diplomasi Araştırmaları Derneği (DARD) Üyesi, muratjane@gmail.com

THE ROLE OF CENTRAL ASIA IN RUSSIAN FOREIGN POLICY FROM THE GREAT GAME TO THE NEW GREAT GAME

Murat JANE*

Abstract

Tsardom of Russia tended to expand to the west, south and east throughout its history. Tsardom of Russia, which involved in power struggle against actors such as Sweden and Poland in the West and laid the foundations of being the dominant power in the Tsar 1. Peter Period, marched on Siberia in the east, and struggled with the Ottoman Empire and Safavids in the south and Tsardom of Russia predominated against both actors at the beginning of the 19th century. The successes gained in the Black Sea and the Caucasus canalized the Tsardom of Russia to Central Asia, and the Empire entered into rivalry with England (the United Kingdom) which was the dominant and hegemonic power of the 19th century. In this context, the geopolitical space of the power struggle that Rudyard Kipling conceptualized as the “Great Game” has been Central Asia. Aforementioned imperial power struggle on Khanates of Central Asia, important trade routes and India was ended in 1907. The global power struggle, which we sketched in general terms, was an important experience for the Russians and it was understood how much strategic importance Asia has for the Tsardom of Russia.

Russians, using these experiences in the global power struggle in the Cold War Period, found themselves again in the geopolitical scene of the Great Game after the dissolution of the Union of Soviet Socialist Republics (USSR) in 1991. Russians are pursuing a foreign policy against global actors such as United States of America (USA), the People's Republic of China (PRC) and regional actors such as Iran and Turkey in the struggle for geopolitical power, which is conceptualized as the “New Great Game” in the literature. In this context, it will be analyzed the Russians views on Central Asia in the “Great Game” and the “New Great Game”, which dynamics in the Region affect Russian foreign policy and what Central Asia means for the Russians comparatively in our study.

Key Words: The Great Game, The New Great Game, The Tsardom of Russia, the Russian Federation, Central Asia

* Research Assistant, Bursa Uludağ University, Member of Association for Research on Diplomacy (DARD), muratjane@gmail.com

ÇİN'İN DOĞU TÜRKİSTAN POLİTİKALARI VE TÜRKİYE'YE YÖNELİK KAMU DİPLOMASİSİ FAALİYETLERİ

Serkan KEKEVİ *
Ayhan Nuri YILMAZ **

Özet

Karar alıcıları etkilemeye dönük bir faaliyet olan lobicilik günümüzde sadece hükümetlerle ilgili değildir. Bilhassa demokratik devletlerde karar alma süreçleri seçimler, yargı ve sivil toplum gibi katmalarda denetime tabidir. Bu ise kamuoyunun önemini göstermektedir. Ek olarak, iletişim imkânlarının gelişmesi ile beraber devletler politikalarının meşruluğunu ve doğruluğunu yabancı kamuoylarına anlatma ihtiyacı duymuştur. Kamu Diplomasisi uygulamaları da bu gerekliliğin bir tezahürüdür. Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) Doğu Türkistan'a (ÇHC için Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi) yönelik uygulamaları ile hem dünya hem de Türkiye kamuoyunun olumsuz tepkisini toplamaktadır. Bu bağlamda ÇHC hükümeti kötü imajını düzeltmek için Türkiye'ye yönelik iki düzeyli politika geliştirmiştir. Birinci düzey doğrudan hükümete yönelik faaliyetleri içermektedir. İkinci düzey ise ÇHC'nin kamu diplomasisi hedefleri zemininde yürütülen ve Türk halkına yönelik faaliyetlerdir.

Çalışmanın kalkış noktası söz konusu ikinci düzeydir. ÇHC devletinin Doğu Türkistan politikalarının “ÇHC açısından” meşruluk sebepleri ve doğruluğunun Türkiye’de anlatılması ana soruyu oluşturmaktadır. Bu meyanda ÇHC'nin Kamu Diplomasisinin genel çerçevesi konu edinilecektir. Çin'in kamu diplomasisinin aktörleri ve araçları incelenecektir. Ardından ÇHC'nin Doğu Türkistan'a dair politikalarını ve uygulamalarını Türkiye kamuoyuna aktarma yolları ve aktarım biçimleri irdelenecektir. Çalışma konu ile ilgili literatür taramasına, ÇHC'nin Türkiye'ye yönelik yazılı ve görsel basın faaliyetleri, Türk basınında ÇHC devlet söylemi çerçevesinde üretilen haberlerin incelemesine dayanacaktır. Sonuç kısmında ise ÇHC politikalarının başarısı ve/veya başarısızlığı değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC), Doğu Türkistan, Kamu Diplomasisi, Türk Kamuoyu

* Assistant Professor, Düzce University, serkankekevi@duzce.edu.tr

** Assistant Professor, Düzce University, ayhannuriyilmaz@duzce.edu.tr

CHINA'S EAST TURKESTAN POLICIES AND PUBLIC DIPLOMACY ACTIVITIES FOR TURKEY

Serkan KEKEVİ*
Ayhan Nuri YILMAZ**

Abstract

Lobbying is an activity aimed at influencing decision-makers, today, is not only concerned with governments. Notably, in democratic states, decision-making processes are subject to control over the levels of elections, judiciary, and civil society. This shows the importance of public opinion. Also, with the development of communication possibilities, states need to explain the legitimacy and accuracy of their policies to foreign public opinion. Public Diplomacy practices are a manifestation of this requirement. Due to its practices towards East Turkestan (Xinjiang Uyghur Autonomous Region for PRC), the PRC government is receiving the negative reaction of both the world and the Turkish public opinion. The PRC government has developed a two-level policy towards Turkey to fix and justify PRC's public image. The first level includes activities aimed at the government. The second level is the PRC activities for Turkish public perception which is formed on PRC's public diplomacy goals.

The study departs on the second level. The main question is how PRC explains the reasons, legitimacy, and accuracy of her policies and practices over East Turkestan to Turkey. In this context, the study discusses the general framework of PRC's Public Diplomacy. The actors and instruments of PRC's public diplomacy will be examined. Then the paper examines the transfer paths and forms of PRC's policies and practices on East Turkestan to Turkey's opinion. The study will base on the literature review, Chinese media activities for Turkey and the Turkish media news produced as part of PRC's state discourse. The conclusion assesses the success and / or failure of PRC's policies.

Keywords: People's Republic of China (PRC), East Turkestan, Public Diplomacy, Turkish Public Opinion

* Assistant Professor, Düzce University, serkankekevi@duzce.edu.tr

** Assistant Professor, Düzce University, ayhannuriyilmaz@duzce.edu.tr

KEŞMİR'DE SAVAŞ ÇANLARI KİMİN İÇİN ÇALİYOR?

Ergin GÜNEŞ*
Arzu ÇETİNKAYA**

Özet

Hindistan'ın 5 Ağustos 2019 tarihinde Hint Anayasası'nın Keşmir'in özel statüsünü düzenleyen 370. maddesini ilga etmesi ile Pakistan-Hindistan arasında bu bölgeyle ilgili 1947 yılından beri devam eden gerginlik yeniden doruk noktasına ulaşmıştır. Gerginliğin sebebi bir yıl öncesinden beri iki devlet arasında yaşanan gelişmelere dayanmakla beraber ilgili anayasa maddesinin ilga edilmesi ile iki aktör arasındaki kriz derinleşerek sıcak çatışmaya dönüşmüştür.

Pakistan Hindistan Hükümeti'ni insan hakları ihlali, soykırım ve bölgenin demografik yapısını değiştirmekle suçlarken, Hindistan Hükümeti Pakistan'ı ülkesindeki cihatçı terörist faaliyetlerden sorumlu tutmakta ve Keşmir sorununu kendi iç meselesi kabul etmektedir. Ayrıca Hindistan Keşmir Müslümanlarına yoğun bir şekilde baskı uygularken, Pakistan uluslararası toplumun dikkatini konuya çekmeye çalışmaktadır.

Uluslararası toplum taraflara itidal çağırısında bulunurken, iki nükleer aktörün olası bir savaş durumunda bu gücü kullanmaları ihtimali ve bunun ortaya çıkaracağı yıkıcı sonuçlar tüm dünyayı korkutmaktadır. Küresel ve bölgesel güç dengelerini temelden değiştirecek olan Çin'in 2013 yılında ilan ettiği Bir Kuşak Bir Yol Projesi'nin gerilimin yaşandığı bölgeden geçmesi bölgeye ayrı önem kazandırmaktadır. 6 Ağustos 2019 tarihinde düzenlenen 11.Büyükelçiler Konferansı'nda Türk Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun "Yeniden Asya" açılımını ilan etmesi Keşmir'i Türkiye açısından da önemli hale getirmektedir. Keşmir sorununun tarihi gelişimi ve bölgeyle ilgili Hindistan ve Pakistan arasında yaşanan gerginliğin perde arkasının ele alındığı bu çalışmada uluslararası toplumun soruna yönelik politikalarına da değinilecektir. Sonuç kısmında ise sorunun çözümüne yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Keşmir, Hindistan, Pakistan, Kuşak Yol, Yeniden Asya

* Doç Dr. Munzur Üniversitesi, ergingunes@munzur.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi, arzuaytekin@munzur.edu.tr

FOR WHOM THE BELL OF WAR RINGING IN KASHMIR?

Ergin GÜNEŞ*
Arzu ÇETİNKAYA**

Abstract

With India's abolition of Article 370 of the Indian Constitution on August 5, 2019 regulating the special status of Kashmir, the tension between Pakistan and India, which has been continuing since 1947, has reached its peak. Although the reason for the tension is based on the developments between the two states since a year ago, with the abolition of the related constitutional article, the crisis between the two actors has deepened and turned into a hot conflict.

While Pakistan accuses the Government of India of human rights violations, genocide and changing the demographic structure of the region, the Government of India holds Pakistan responsible for jihadist terrorist activities in its country and accepts the Kashmir problem as its own internal issue. In addition, while India exerts intense pressure on Kashmir Muslims, Pakistan is trying to draw the attention of the international community to the issue.

While the international community calls for sobriety, the possibility of two nuclear actors using this power in a possible war situation and the devastating consequences of this will scare the whole world. The fact that China's One Generation and One Road Project, announced in 2013, which will fundamentally change the global and regional power balances, passes through the region where the tension is experiencing gives importance to the region. In XI.the Conference of Ambassadors' hold on Agust 6, 2019, Turkish Foreign Minister Mevlut Cavusoglu declared the evolution of "Re-Asia" the opening of Kashmir makes it important for Turkey.

In this paper, the historical development of the Kashmir problem and the backdrop of the tension between India and Pakistan in the region will be discussed. In the conclusion part, suggestions will be made for the solution of the problem.

Anahtar Kelimeler: Kashmir, India, Pakistani, One Belt One Road, Re-Asia

* Associate Professor, Munzur University, ergingunes@munzur.edu.tr

** Assistant Professor, Munzur University, arzuaytekin@munzur.edu.tr

ŞANHAY GÜVENLİK ÖRGÜTÜ ÜYESİ ORTA ASYA ÜLKELERİNİN DOĞU TÜRKİSTAN POLİTİKASI

Gökmen KILIÇOĞLU*
Ayhan Nuri YILMAZ**

Özet

ŞİÖ 1996 yılında ÇHC, RF, Kırgızistan, Tacikistan ve Kazakistan tarafından üye ülkeler arasında güvenin artırılması, sınır bölgelerinin silahsızlandırılması ve bölgesel işbirliğinin teşvik edilmesi amacıyla “Şanhay Beşlisi” adıyla kurulmuştur. Örgütün temelinde terörle mücadele konsepti yer almaktadır. Çin’in öncülüğünde kurulan bu örgüt, etnik ve dinsel radikalizme mücadele amacını taşıdığı iddiasındadır. Şanghay İşbirliği Örgütü, kurulduğunda, esas itibariyle, Batı dünyasında oluşmuş bulunan uluslararası işbirliklerini dengeleme çabasına odaklanmaktaydı. Ancak, arada geçen sürede terör, bölücülük, köktenci dincilik gibi olumsuzlukların bunalttığı küresel ortam ve koşullar, günümüzde ŞİÖ’ye, denge sağlama çabasının ötesine taşan işlevler yüklemiştir. Çin sınırları içerisinde bulunan Doğu Türkistan’da başta Uygurlar olmak üzere farklı Türk boyları yaşamaktadır. Kazak, Kırgız ve Özbek kökenli Çin vatandaşları ile ilgili sorunlarda Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan zaman zaman devreye girebilmekte ancak bir dış devlete sahip olmayan Uygurlar böyle bir destekten mahrum kalmaktadırlar. Çin ile ilişkileri ve ŞİÖ üyelikleri nedeniyle söz konusu ülkeler, kendi içlerinde yaşayan Uygurların ve diğer Doğu Türkistanlıların faaliyetlerini kısıtlamak yoluna gitmektedirler.

Bu çalışmada ŞİÖ üyesi Orta Asya devletlerinin hem Çin ile ilişkilerinde Doğu Türkistan sorununun durumunu hem de ülke içi uygulamalarını irdelemek amaçlanmıştır. Resmi açıklamaların yanı sıra basına yansıyanlar ve Doğu Türkistan ile ilgili Sivil toplum Kuruluşlarının raporları değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC), Doğu Türkistan, Şanhay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ)

* Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, gokmenkilicoglu@duzce.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, ayhannuriyilmaz@duzce.edu.tr

EAST TURKISTAN POLICY OF CENTRAL ASIAN COUNTRIES MEMBERING SHANGHAI COOPERATION ORGANIZATION

Gökmen KILIÇOĞLU*
Ayhan Nuri YILMAZ**

Abstract

The SCO was established in 1996 by the PRC, RF, Kyrgyzstan, Tajikistan, and Kazakhstan under the name “Shanghai Quintet” to increase confidence among the member states, disarming the border regions and encouraging regional cooperation. The concept of the fight against terrorism lies at the heart of the organization. This organization, founded under the leadership of China, claims that it aims to fight against ethnic and religious radicalism. When the Shanghai Cooperation Organization was established, it was mainly focused on the effort to balance the international cooperation that had formed in the Western world. However, in the meantime, the global environment and conditions where the negative effects such as terrorism, separatism and fundamentalist religiousness are overwhelmed have given the SCO functions that extend beyond the effort to achieve balance.

There are different Turkic tribes, especially Uighurs, in East Turkestan. Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Uzbekistan may intervene from time to time for problems with Kazakh, Kyrgyz and Uzbek Chinese citizens, but Uighurs who do not have an external state are deprived of such support. Due to their relations with China and their membership in the SCO, these countries are trying to restrict the activities of Uighurs and other East Turkestan people living in them.

In this study, it is aimed to examine the situation of East Turkestan in the relations between the SCO member countries and China. In addition to the official statements, reports on the media and the reports of NGOs related to East Turkestan will be evaluated.

Keywords: People’s Republic of China (PRC), East Turkestan, Shanghai Cooperation Organization (SCO)

* Assistant Professor, Düzce University, gokmenkilicoglu@duzce.edu.tr

** Assistant Professor, Düzce University, ayhannuriyilmaz@duzce.edu.tr

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE-AZERBYCAN İLİŞKİLERİNDE FARKLI BİR BOYUT: ÜÇLÜ İŞBİRLİĞİ MEKANİZMALARI

Onur GÜREL*

Özet

1918’de Mehmet Emin Resulzade önderliğinde Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti’nin kurulması ile başlayan Türkiye (Osmanlı Devleti) - Azerbaycan ilk resmi siyasi ilişkileri, 1920 yılında yaşanan Bolşevik güdümlü işgal nedeniyle sekteye uğramıştır. Yaklaşık olarak 70 yıl süren ikili ilişkilerdeki bu kesinti, SSCB’nin dağılması ve 1991’de Azerbaycan’ın bağımsızlık ilanı ile son bulurken, Türkiye 1918 yılında olduğu gibi 1991’de de Azerbaycan’ın bağımsızlığını tanıyan ilk devlet olmuştur. Türkiye ile Azerbaycan arasındaki tarihsel ilişkiler, manevi ve kültürel açıdan büyük bir anlam ifade etmekle birlikte çok boyutlu bir niteliğe ve farklı bir derinliğe de sahiptir. Zira Azerbaycan’ın jeo-stratejik öneminin yanı sıra Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC), Avrupa Birliği (AB) gibi küresel, Ermenistan, İran ve Rusya Federasyonu (RF) gibi bölgesel aktörlerde Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ilişkilerin gelişimini etkilemektedir. Bu çerçevede son yıllarda Türkiye - Azerbaycan ikili ilişkilerinde ortak dış politika eğilimli gelişmelerin gözlemlenmesinin yanı sıra daha kapsayıcı bir nitelik kazandırma hedefli, “Türkiye – Azerbaycan – İran”, “Türkiye – Azerbaycan – Kazakistan”, “Türkiye – Azerbaycan - RF” gibi üçüncü bir devletin de dâhil edildiği işbirliği mekanizmalarının öne çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda çalışmamızda son dönemde ikili ilişkilerden öte üçüncü bir devlet ile geliştirilen işbirliği mekanizmaları, enerji güvenliği çerçevesinde değerlendirilecek ve Türkiye - Azerbaycan ikili ilişkilerin geleceğine dair analizler yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Azerbaycan, Enerji Güvenliği, Çok Boyutlu İlişkiler, Üçlü İşbirliği Mekanizmaları.

* Doktora Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi, onur.g10@gmail.com

DIFFERENT DIMENSION OF TURKEY-AZERBAIJAN RELATIONS IN THE CONTEXT OF ENERGY SECURITY: MULTI-DIMENSIONAL MECHANISMS

Onur GÜREL*

Abstract

Turkey (Ottoman Empire) - Azerbaijan first official political relations began with establishment of Azerbaijan Democratic Republic under the leadership of Mehmet Emin Resulzade in 1918, however the Bolshevik invasion was interrupted in 1920. This interruption lasted approximately 70 years. It ended with dissolution of USSR and the independence declaration of Azerbaijan in 1991. Turkey was first state to recognize the independence of Azerbaijan in 1991 as in 1918.

Historical relations, it means a great cultural aspects with a multi-dimensional nature and also has a different depth because Azerbaijan's geo-strategic importance as well as the United States of America (USA), China (PRC), European Union (EU) as global actors, Armenia, Iran and the Russian Federation (RF) as regional actors an affected of Turkey and Azerbaijan bilateral relations. In this context, Turkey-Azerbaijan relations developments has been observed prone to common foreign policy of recent years. In addition to bilateral relations, its aimed to gain a more inclusive quality. "Turkey - Azerbaijan - Iran", "Turkey - Azerbaijan - Kazakhstan", "Turkey - Azerbaijan - Russia Federation" shows as well as third state to be included forward such a cooperation mechanisms.

In this context, in our study, cooperation mechanisms developed with a third state beyond bilateral relations will be evaluated within the framework of energy security that evaluated future analysis Turkey-Azerbaijan bilateral relations.

Keywords: Turkey, Azerbaijan, Energy Security, Multi-Dimensional Relationships, Multilateral Cooperation Mechanisms.

* PhD Candidate, Bursa Uludağ University, onur.g10@gmail.com

KAZAKİSTAN’DA YENİ DÖNEM VE ELBAŞI NURSULTAN NAZARBAYEV’İN DİPLOMASİ TARİHİNDEKİ YERİ

Halit HAMZAOĞLU*

Özet

9 Haziran 2019’da gerçekleşen Cumhurbaşkanlığı seçiminde Kasım -Jomart Tokayev Kazakistan’ın ikinci Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Bu süreç Kazakistan’da yeni bir dönemi başlatsa da Nazarbayev’in uyguladığı dış politika adımlarının Tokayev tarafından devam ettirileceği öngörülmektedir. 19 Mart 2019’da Kazakistan Cumhurbaşkanlığı görevinden ayrılan Nursultan Nazarbayev ülke ve dünya siyasi tarihinde kendine önemli yer edinmiştir. 2010 yılında “Milletin Atası” – Elbaşı ilan edilen Kazakistan Cumhuriyetinin Kurucu Cumhurbaşkanı Nazarbayev dış politikada dengeli ve çok yönlü diplomasi ilkesini benimsemiştir. Türk Dünyasının Aksakalı Elbaşı Nazarbayev geniş Avrasya/Orta Asya coğrafyasında işbirliği ve diplomasinin sembollerinden birisi haline gelmiştir. Elbaşı diplomatik konularda Kazakistan ve bölge ülkelerinin çıkarlarını gözetken ve bu bağlamda müzakere yeteneği yüksek olan bir politik figürdür. 15 Ekim 2019’da Bakü’de gerçekleştirilen Türk Keneşi Yedinci Zirvesinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın önerisiyle ve Keneşe üye olan diğer ülke liderlerinin ortak kararıyla Elbaşı Nazarbayev’e Türk Dünyasının Ömürlük Onursal Başkanı unvanı verilmiştir. Elbaşı’nın Türk Dünyası, Avrasya, Orta Asya ülkeleri arasında işbirliği mekanizmanın derinleşmesi istikametinde faaliyetler göstermekte ve bu yönüyle diplomasi tarihinde kendine özgün bir yer edinmektedir. Kazakistan Elbaşı Nazarbayev’in liderliğinde birçok bölgesel ve uluslararası toplantılara ev sahipliği yapmıştır. Söz konusu toplantılar genç Kazakistan Cumhuriyetinin uluslararası prestijini artırmış ve bölgesel işbirliği söyleminin somutlaşmasına yardımcı olmuştur. Çalışmamızda Elbaşı Nazarbayev’in dış politika adımlarının Türk Dünyası/Avrasya/Orta Asya özelinde diplomasi tarihindeki yeri ve konumu üzerinde durulacaktır. İlaveten Kazakistan’daki yeni dönemin temel çıkarımları araştırılmaya tabi tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çok Yönlü Diplomasi, Elbaşı Nursultan Nazarbayev, İşbirliği, Kazakistan, Orta Asya

* Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, halithamzaoglu85@gmail.com

THE NEW ERA IN KAZAKHSTAN AND ELBASHI NURSULTAN NAZARBAYEV'S PLACE IN THE HISTORY OF DIPLOMACY

Halit HAMZAOĞLU*

Abstract

In the presidential elections held on June 9, 2019, Kasım - Jomart Tokayev was elected as the second President of Kazakhstan. Although this process has begun a new era in Kazakhstan, it is foreseen that Nazarbayev's foreign policy steps will be continued by Tokayev. Nursultan Nazarbayev, who resigned from the Presidency of Kazakhstan on March 19, 2019, has gained an important place in the political history of the country and the world. Nazarbayev, the founding President of the Republic of Kazakhstan, which was proclaimed as Elbashi (Head of the Nation) in 2010, adopted the principle of balanced and multi-faceted diplomacy in foreign policy. Nazarbayev, the Aksakalı Elbashi of the Turkish World has become one of the symbols of cooperation and diplomacy in the wide Eurasian/Central Asian geography. He is a political figure with a high negotiating ability, in the interests of Kazakhstan and the countries of the region on diplomatic issues. At the seventh Turkic Council Summit held in Baku on October 15, 2019, with the proposal of President Recep Tayyip Erdoğan and the joint decision of the leaders of the other members of the Kenesh, Nazarbayev was given the title of Honorary President of the Turkish World. The cooperation between the Turkish World, Eurasia and Central Asian countries is in the direction of deepening the mechanism and thus it has a unique place in the history of diplomacy. Kazakhstan hosted many regional and international meetings under the leadership of Elbashi Nazarbayev. These meetings increased the international prestige of the young Republic of Kazakhstan and helped to embody the discourse of regional cooperation. In this study, we will focus on the role and the position of the foreign policy steps of Elbashi Nazarbayev in the history of Turkish World/Eurasia/Central Asia diplomacy. In addition, the main implications of the new era in Kazakhstan will be investigated.

Keywords: Central Asia, Cooperation, Elbashi Nursultan Nazarbayev, Kazakhstan, Multilateral Diplomacy

* Assistant Professor, Kafkas University, halithamzaoglu85@gmail.com

ASEAN'IN ÇATIŞMA ÖNLEME POLİTİKASI VE GÜNEYDOĞU ASYA'DAKİ BÖLGESEL İHTİLAFLARIN ÇÖZÜMÜNE ETKİSİ

Süleyman TEMİZ*

Özet

1967 yılında Endonezya, Filipinler, Singapur, Tayland ve Malezya arasında kurulan ASEAN, ABD'nin Vietnam'a olan müdahalesinin en hararetli dönemlerinde ortaya çıkmış, bölgesel konjonktürün değişmesi ve ABD'nin bölgeden çekilmesiyle birlikte, bölgesel politikaların belirlenmesinde ve çatışmaya sebep olan konularının çözümüne ilişkin potansiyelini ön plana çıkarmış, zaman içerisinde de güneydoğu Asya'daki devletler içerisinde bölgedeki diğer beş devletin de katılımıyla söz sahibi olmuştur. ASEAN'ın çatışma engellemeye yönelik takip ettiği şeffaf ve kısıktıcı olmayan politikaları sayesinde güneydoğu Asya bölgesini oluşturan devletlerin birbiri ile ihtilafa düştükleri meseleler, ASEAN'ın sağladığı diyalog platformu sayesinde çözüme kavuşturulmuş, kavuşturulamasa dahi sağlanan çoklu diyalog ortamı sayesinde meselelerin tartışılarak çözüm önerileri sunulmasına yardımcı olmuştur. 23-25 Temmuz 1993 tarihlerinde Singapur'da düzenlenen yirmi altıncı ASEAN Bakanlar Toplantısı'nda oluşturulması yönünde karar alınan Bölgesel Forum, ASEAN'ın önleyici diplomasi ile ilgili olarak bölgesel ve bölge dışı en güçlü platformunu oluşturmuştur. ASEAN Bölgesel Forumu aracılığıyla Avrupa Birliği'de dâhil olmak üzere yirmi yedi ülke ile arasında bir platform sağlanmış ve bu platform sayesinde siyasi ve güvenlik konularında veya ortak çıkar ve endişelerle ilgili yapıcı diyalog arayışları ve istişareyi teşvik etmek ile birlikte Asya-Pasifik bölgesinde güven artırıcı ve önleyici diplomasiye yönelik çabalara katkılarda bulunmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda, ASEAN'ın, Asya Pasifik'te daha öngörülebilir ve yapıcı bir ilişki modeli ortaya çıkarması için ARF'nin ortaklarıyla birlikte çalışması hedeflenmiştir. Bu çalışmada güneydoğu Asya'nın politik durumunu şekillendiren en önemli bölgesel teşkilat olan ASEAN'ın, bölgesel çatışmaları önlemeye yönelik iç dinamikleri ile teşkil ettiği platformlar, konuya ilişkin geliştirdiği önleyici diplomasi ve bunun bölgesel politikalara etkisi değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: ASEAN, Güneydoğu Asya, Önleyici diplomasi, ASEAN Bölgesel Forumu

* Dr. Öğr. Üyesi, Iğdır Üniversitesi, suleyman.temiz@igdir.edu.tr

ASEAN'S CONFLICT PREVENTION POLICY AND ITS IMPACT ON THE SETTLEMENT OF REGIONAL CONFLICTS IN SOUTHEAST ASIA

Süleyman TEMİZ*

Abstract

ASEAN, which was founded in 1967 between Indonesia, the Philippines, Singapore, Thailand and Malaysia, emerged during the most intense period of US intervention in Vietnam. With the change of regional conjuncture and the withdrawal of the US military forces from the region, ASEAN has brought to the forefront its potential in determining regional policies and resolving conflicting issues and thereafter, with the participation of five other states, it had a voice among the states in southeast Asia. Thanks to ASEAN's transparent and non-provocative policies to prevent conflict, issues between the states that make up the Southeast Asian region have been resolved through the dialogue platform, which was provided by ASEAN. Even if these problematic issues could not be resolved completely, thanks to the multiple dialogue environment, which was provided by ASEAN, it helped to enable to discuss the issues and propose solutions. The Regional Forum, which was decided to be formed at the twenty-sixth ASEAN Ministerial Meeting held in Singapore on July 23-25, 1993, was the most powerful regional and non-regional platform of ASEAN on preventive diplomacy. Through the ASEAN Regional Forum, this platform has been reached the number of twenty-seven countries, including the European Union and ARF aimed at seeking constructive dialogue on political and security issues or on common interests and concerns and encouraging consultation, and contributing to efforts to build confidence and preventive diplomacy in the Asia-Pacific region, too. In this context, ASEAN was expected to work with ARF partners to develop a more predictable and constructive relationship model in Asia Pacific. In this study, the most important regional organization shaping the political situation of southeast Asia, ASEAN, will be evaluated the internal dynamics and the platforms, which is formed to prevent regional conflicts, the preventive diplomacy and its effect to regional policy.

Keywords: ASEAN, Southeast Asia, Preventive Diplomacy, ASEAN Regional Forum

* Assistant Professor, Iğdır University, suleyman.temiz@igdir.edu.tr

BÜYÜK GÜÇLERİN MÜCADELESİNDE İRAN

Hazar VURAL JANE*

Özet

İran ve ABD arasında yaşanan güç mücadelesi, genellikle Ortadoğu üzerinden okunsa da, daha geniş açıdan bakıldığında Rusya ve Çin'i dengelemek açısından da İran'ın önem kazandığı görülmektedir. Günümüzde ABD tarafından uygulanan ambargolar sebebiyle ekonomik açıdan büyük sorunlar yaşayan İran, bugüne kadar Rusya ve Çin'in ticari desteği ile Batı'nın ekonomik yaptırımlarını bir ölçüde dengelemeye çalışmıştır. ABD açısından Asya'ya yönelik gelecek tahayyülünde Rusya ve daha sonra da Çin ile karşılaşılacak bölgelere giden yolda İran önemli bir engeldir. Rusya ve Asya'ya açılan yolda İran'ın mevcudiyeti, ABD açısından Asya'da güç kazanabilmek için bir baskı unsuru/aracı olarak da okunabilir. İran şayet ABD açısından engel olmaktan çıkarılırsa, salt Ortadoğu değil Asya açısından da bir giriş kapısı olacak ve yakın coğrafyasında Rusya'yı çevrelemek için de kullanılabilir. Eğer Rusya İran'ı bir pazarlık kozu olarak bir anlamda başka kazançlar için feda ederse, ABD'nin elini güçlendirecek ve bu kendi güvenliğine darbe vurabilecektir. İran ise ABD'nin kendisine yönelik uzun yıllardır uyguladığı kuşatma politikasını, mevcudiyetini rejim bekası üzerinden kurguladığı dış politikasıyla birlikte tüm donanımını ABD'nin gelecek planlarından kendini kurtaracak şekilde karşılamaktadır. Çalışmamızda, ABD-İran ilişkileri ekseninde Asya güvenliği analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: İran, Güç Mücadelesi, Asya Güvenliği, ABD, Hegemonya.

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Diplomasi Araştırmaları Derneği (DARD) Üyesi, hazarvural@gmail.com

IRAN IN THE STRUGGLE OF GREAT POWERS

Hazar VURAL JANE*

Abstract

Although the power struggle between Iran and the USA is generally understood through the Middle East, it is seen that Iran gains importance in terms of balancing Russia and China when viewed from a broader perspective. Today, Iran, which is facing economic problems because of embargoes imposed by the USA, has tried to balance the economic sanctions of the West with the commercial support of Russia and China partly.

For the USA, Iran is an important obstacle in the future imagination towards Asia, on the way to Russia and then to the regions where China is encountered. Iran's presence on the road to Russia and Asia can also be understood as a pressure/tool to gain power in Asia for the USA. If Iran is prevented as an the obstacle in terms of the USA, it will be an gateway not only in the Middle East but also in Asia and it can be used to surround Russia in its Near Abroad. If Russia sacrifices Iran as a bargaining counter for other gains in a sense, the USA will gain power and it will damage its own security. On the other hand, Iran meets containment policy implemented for many years by the USA with its foreign policy which has been established through the regime survival, in a way that will free itself from the future plans of the USA.

In our study, Asian security will be analyzed in the axis of US-Iran relations.

Key Words: Iran, Power Struggle, Asian Security, the USA, Hegemony

.

* Assistant Professor, İstanbul Aydın University, Member of Association for Research on Diplomacy (DARD), hazarvural@gmail.com

AŞIRILIKÇI AKIMLARLA MÜCADELEDE MÂTÜRÎDÎ DÜNYA GÖRÜŞÜNÜN ROLÜ ÜZERİNE

Hasan Can ATEŞ*

Özet

İslâmî meseleler üzerinde parçacı ve lâfzî yorumlara giderek Müslümanların birliğine zarar veren aşırı akımlar, Hâricîliğin ortaya çıkışından beri İslâm âleminin ciddi bir problemi olagelmıştır. Dinin aşırılıkçı öğelerle yorumlanması olgusu günümüzde de DEAŞ, FETÖ vb. yapılar üzerinden ciddi bir problem kaynağıdır.

Bugün muhtelif ilahiyatçı, siyasetçi ve düşünürler; uluslararası krizlerin kritik bir odağı hâline gelen yanlış din yorumlarına karşı Ebû Mansûr el-Mâtürîdî'nin (v. 333/944) İslâm anlayışının yapıcı rol oynayabileceği görüşündedir. Tefsir, kelâm ve fıkıh sahalarındaki emekleriyle Hanefî mezhebinin dünya görüşü üzerinde derin etkiler bırakan Mâtürîdî, tekfirci yorumlara karşı mutedil ve kucaklayıcı dinî söylemin öncülerinden biri olarak kendi çağında da tebarüz etmiş bir isimdir. Hanefî mezhebinin hâkim olduğu coğrafyalarda ve bilhassa Türkî cumhuriyetlerde saygıyla anılan bu ismin ve aşırılıklar karşısındaki ilmî duruşunun yeni nesillere tanıtılması elzem görünmektedir.

Nesillerin mutedil din anlayışıyla donanması amacıyla Mâtürîdî isminin birçok akademik mahfilde gündeme getirildiği, aşırılıkçı akımlara karşı kendisine atfı yapıldığı görülmektedir. Bu atıflar nicelik açısından fazla olmakla beraber nitelik açısından yeterli görünmemektedir. Mâtürîdî'nin bazı görüşlerinin yanlış anlaşıldığı; hatta kendisinden yapılan bazı nakillerde ciddi tercüme hataları yapıldığı gözlemlenmektedir. Ona ait görüşlerin eksik, parçacı yahut yanlış sunumlarla aktarılması –ilmî bir tavır olmamasına ilaveten- yeni nesiller üzerinde ters etki yapabilir. Bu çalışmada mezkûr içerik ve üslup hatalarından bazıları tespit edilmekte, Mâtürîdî'nin dünya görüşü temel olarak özetlenmekte, modern çağda yaşanan bazı siyasi iletişim kazalarına ve muhtemel çözüm önerilerine yer verilmektedir. Bu çalışma esnasında kaynak olarak Mâtürîdî'nin kitapları ve diğer bazı kadim eserlerde ondan yapılan nakiller esas alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mâtürîdî, Aşırılık, Te'vîlâtü'l-Kur'ân.

* Arş. Gör., Ardahan Üniversitesi, hasancanates@ardahan.edu.tr

ABOUT THE ROLE OF MATURIDİ WORLDVIEW IN CONTEXT OF THE FIGHT AGAINST THE EXTREMİST CURRENTS

Hasan Can ATEŞ*

Abstract

The extremist currents that harms the muslims' unity through peacemeal interpretaions about Islamic affairs, had been a serious problem of Islamic world ever since Khârijites era. The fact of interpretaion of religion with extremist items is also a serious source of problem nowadays over FETO, ISIS itc organizations.

Today; different thologians, politicians and thinkers are thinking that Abu Mansur al-Maturidi's (d. 333/944) Islamic comprehension would act a positive part against false religional commentaries that became a crucial focus of the international conflicts. Maturidi who deeply influence the Hanefite view with his efforts in sciences of tafsir, kalam and fiqh, had stand out as a leader of moderate and embracing religious discourse against the exclusionary interpretaions also in his own age. It seems necessary introducing to the new generations this reverently cited name in hanafi geographies and especially in turkish republics, and his scientific stance against extremism.

It appears to have Maturidi's name been raised and mentiones in many academic occasions for equip the generations with a moderate religional mentality. These mentions are good in quantity but insufficient in quality. It seems that some opinions of Maturidi misunderstood and even there are serious translation errors in some transferences from him. It isn't a scientific attitude to narrate his opinions with lacking, incomplete and false presentations; and this manner would cause negatively reacts of the new generations. In this this study; some of contextual and stylistic errors have been evinced, Maturidi's worldview have been summarized as a basis, and also given to some of political communication accidents and its possible solution offers. The sources of this study are Maturidi's books and the quotes from him which situated in some other autochthonous works.

Keywords: Maturidi, Extremism, Tawilat al-Qur'an

* Research Assistant, Ardahan University, hasancanates@ardahan.edu.tr

Özet

“Gıda güvencesi” tüm insanların fiziki ve ekonomik açıdan; yeterli ve sağlıklı bir gıda sepetine, sürekli olarak ulaşabilmesi demektir. İnsanoğlunun varoluşundan beri mücadele verdiği gıda güvencesinin sağlanması tüm ülkelerin stratejik hedefini oluşturmaktadır. Yeni küresel ve bölgesel eğilimlerle birlikte dünya gıda rejiminde değişiklikler yaşanmakta ve bu konu uluslararası kuruluşların da ilgi odağını oluşturmaktadır. Bu kapsamda gıda güvencesi, Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN), Asya Pasifik Ekonomik Forumu (APEC), Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası örgütlerin en acil sorunu olarak gündeme gelmektedir. Birleşmiş milletler raporuna göre dünyada yaklaşık 821 milyon insan gıda açlığı yaşamaktadır. Diğer yandan günümüzde obezite ile mücadele dünyanın yaşadığı bir diğer önemli sorundur. Gıdanın dağılımında yaşanan etkinsizlik, gelir dağılımının bozulması ülkelerin gıda güvencesini tehdit etmektedir. 2007-2008 yılları arasında gıda fiyatlarında yaşanan keskin artış en savunmasız ülkeleri yıkıcı etkisi ile gıda güvencesi farkındalığını artırmış ve hükümetleri gıda güvencesi üzerinde odaklanmaya zorlamıştır. Öncelikle nüfus artışı, kentleşme, doğal kaynakların tahribatı, toprak ve su kaynaklarının bozulması, iklim, değişikliği, petrol fiyat artışlarına bağlı yüksek girdi fiyatları, biyoyakıt üretimi, pazar yarışı, spekülasyon yer almaktadır. 4.5 milyarın üzerinde nüfusu ile Asya ülkelerinin sürdürülebilir gıda güvencesinin sağlanması küresel gıda piyasalarının geleceğini belirgin olarak etkileyecektir. Asya ülkelerinde son yıllarda gıda talebi hızla artmakta, tüketim alışkanlıkları değişmektedir. İklim olaylarına bağlı olarak gıda arzını sürdürülebilirliğinde problemler yaşanmakta ve geleceğe ilişkin belirsizlikler artmaktadır.

Çalışmada çok boyutlu bir kavram olan gıda güvencesinin Asya ülkelerindeki genel durumunu değerlendirmek amaçlanmıştır. Gıdaya ekonomik, fiziki ve sürdürülebilir erişim konusunda Asya ülkeleri uluslararası kuruluşların belirlemiş oldukları endeksler kapsamında yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gıda Güvencesi, Asya Ülkeleri, Açlık

* Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi, ozlemesturk@ardahan.edu.tr

FOOD SECURITY IN ASIAN COUNTRIES

Özlem EŞTÜRK*

Abstract

Food security is the condition of all people accessing sufficient and healthy food basket by physically and economically. Providing food security, which human beings have been fighting since its existence, constitutes the main strategic goal of all countries. In this context, food security is the most urgent problem for international organizations such as the Association of Southeast Asian Countries (ASEAN), Asia Pacific Economic Forum (APEC), Food and Agriculture Organization (FAO) and the United Nations (UN). According to report of the United Nations, approximately 821 million people are suffering from food hunger in the world. On the other hand, the fight against obesity is another important problem in the world. Inefficiency in the distribution of food and inequality in income distribution threatens the food security of countries. The sharp increase in food prices between 2007-2008 increased the awareness of food security with the devastating impact for the most vulnerable countries and forced governments to focus on food security. There are many factors threatening food security in countries. Population growth, urbanization, destruction of natural resources, degradation of land and water resources, climate change, high input prices due to increase in oil price, biofuel production, competition for market share, speculation are the main factors causing food insecurity. Ensuring sustainable food security in Asian countries, which have population of over 4.5 billion, will significantly affect the future of global food markets. Food demand in Asian countries has increased rapidly in recent years and consumption patterns have been changing. There are problems in the sustainability of food supply due to climate changes thus increasing uncertainties regarding the future of food security.

In this study, it is aimed to evaluate the overall situation of food security in Asian countries. Economic, physical and sustainable access of Asian countries to food will be evaluated within the scope of indices determined by international organizations.

Keywords: Food Assurance, Asian Countries, Hunger

* Assistant Professor, Ardahan University, ozlemesturk@ardahan.edu.tr

GLOBAL PAZARLARDA ASYA MARKALARININ YERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Filiz ASLAN ÇETİN*

Özet

Uluslararası ticaret ve pazarlama faaliyetleri asırlardır var olmuştur; öyle ki milattan önce bile efsanevi İpek Yolu Doğu ile Batıyı birbirine bağlamıştır. Bu bağlamda küresel ticaret ve pazarlamanın artan önemine bakıldığında, son 200 yılda birçok sayıda ülkenin ekonomik yapısının belirgin bir biçimde değiştiği ve ekonomik dinamiklerinde dönüşüm gerçekleştiği görülmektedir. Bu yüzden günümüz işletmeleri için globalleşme kaçınılmaz bir olgu olarak düşünülmektedir. Globalleşmenin ortaya çıkardığı küresel rekabet, işletmeleri dünya çapında üretim, pazarlama ya da yönetim gibi faaliyetlerini dünya ölçeğinde sürdürmeye mecbur kılmaktadır. İşletmeler bu süreçte çeşitli modeller geliştirerek globalleşmeye çalışsa da markalaşabildikleri ölçüde pazarda kalıcı olacaklarını ve kar maksimizasyonu sağlama ihtimallerinin artacağını bilmektedirler.

Çalışmanın konusunu oluşturan marka, genel olarak tüketici zihnindeki deneyim ve görsellerden oluşan karmaşık bir pazarlama kavramıdır. Üretim sürecinde ortaya çıkan ürünün kimliği onun markası tarafından oluşturulmaktadır. Markalaşma bir süreç gerektirir, herhangi bir ürün kısa sürede ya da doğal koşullarla marka haline gelmemektedir. Ürün pazarlarda kabul gördükçe ve kendine bir alan yarattıkça markalaşmaktadır. Bu süreç aynı zamanda ürünün farklılaşması da demektir. Sanayileşme kavramı hem yerel hem de global pazarlarda markalar arasında rekabet yaratmıştır. Bununla beraber globalleşme son yıllarda ciddi oranda bir istikrar gerçekleştirdiğinden rekabet artık bölgeler hatta ülkeler arası bir boyuta inmiştir. Bu anlamda Asya pazarları da dünyanın en büyük bölgesel pazarlarından birini oluşturmakta ve güçlü bir büyüme göstererek ticaret kanallarını hızla geliştirmektedir. Bu çalışmada yukarıda verilen bilgilere paralel olarak Asya pazarlarındaki büyüyen global markalara dönük tanımlayıcı bir araştırmaya yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Globalleşme, Markalaşma, Global Markalar, Asya Pazarı, Asya Markaları.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, filizaslan79@gmail.com

GİRİŞ

Giderek artan globalleşmenin etkisi ve ekonomik entegrasyonlar, piyasalardaki rekabeti şiddetlendirmektedir. İşletmeler de sürdürülebilirliklerini sağlayabilmek için global ürün ve hizmet üretimi yapmak ve dünya pazarlarında var olmasına çabalamak gibi misyonlar üstlenmişlerdir. Dolayısıyla, günümüz işletmelerinin globalleşme hareketine boyun eğmemek gibi bir şansı yoktur ve bu yüzden işletmelerin stratejik açıdan dönüşüm yaşaması muhtemeldir. Geleneksel modelleri kullanan işletmelerle birlikte dünyayı tek bir pazar olarak gören ve üretimlerini bu yönde ihraç eden yani global doğan işletmeler de yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Bu şekilde ilerleyen bir çevrede işletmelerin büyük bir bölümü globalleşmeye yönelmektedir.

Bu doğrultuda çalışma içerisinde öncelikle globalleşme kavramı açıklanmıştır. Bunun yanında global pazarlar ve özelliklerine değinilerek, asıl konu olan Asya pazarları ve Asya'nın global pazarlarda öne çıkan işletmeleri ve markaları detaylı şekilde irdelenmiştir.

GLOBALLEŞME VE GLOBAL PAZARLAR

Globalleşme kavramı son zamanlarda literatürde yoğun şekilde karşılaşılan bir kavram olmasına rağmen, tanımlama süreci henüz bitmemiştir. Yaklaşık olarak 400 yıllık bir geçmişi olmasına rağmen bu kavram tam anlamıyla 1960'larda literatürde yer almaya başlamıştır. 1980'den bu yana da çok sık şekilde karşımıza çıkmaktadır (Saydan ve Kanıbir, 2007: 75-76).

Sanayi Devrimi, fabrikalaşma ve yığın üretimin yaygınlaştığı bir süreç olması dolayısıyla yerel ürünler değerini kaybetmeye başlamış ve bu ürünlerin yerini ambalajlı ürünler almıştır. Artık fabrikaların ürettiği ürünlerinin kendine has sembolleri bulunmaktadır. Büyüyen ve farklılaşan pazar stratejileri ile işletmeler rekabette öne geçme fırsatı yakalamış ve işçi sayılarını artırma yoluna gitmişlerdir. Bunun yanında işletmelerin topluma karşı olan sorumlulukları da gün geçtikçe artmaya başlamıştır. Öte yandan işletmelerin çok çeşitli ürün üreten işletmeler zamanla maliyet yönetimi konusunda zorlanmaya başlamışlar ve çözüm olarak yeni yöntemleri kullanmışlardır. En kolay yöntem maliyetleri azaltma gibi görünse de yurt dışında ucuz işgücü bulma ve üretimde yaşanan zorluklar pazarlama faaliyetlerine ve dolayısıyla marka ve imaj çalışmalarına olan eğilimi artırmıştır (İnaç ve Yacan, 2018: 318).

Esas olarak işletmeler üretim yaptıkları ülkelerde şiddetli bir rekabetle karşı karşıyadır ve bunun sebeplerinden biri de globalleşmeye bağlı olan ekonomik bütünleşmedir. Meydana getirilen ürün ve

hizmetleri sunabilecekleri farklı pazarların arayışında olan işletmeler, çok stratejik bir kararla ulusal sınırların dışına taşmışlardır. Aslında uluslararası platformda faaliyet göstermek isteyen işletmelerin yaşadığı işlemler süreci olarak tarif edebilecek globalleşme, işletmelerin faaliyet alanlarını genişletmekte ve var olan kaynakları uluslararası pazara uyumlaştırmaktadır (Çelik vd., 2015: 49).

Bu bağlamda ulusal sınırları aşarak küresel müşterinin istek ve ihtiyaçlarını karşılamak ve küresel şartlara uyum sağlayarak rekabet alanı yaratmak için pazarlama faaliyetinde bulunma çabasına global pazarlama denilmektedir. Başka bir ifade ile, global pazarlama temel pazarlama kaidelerini uluslararası platformda uygulamaktır. Bu yüzden pazarlama ile global pazarlama kavramları temel pazarlama faaliyet alanları açısından birbirinden farklıdır. Global bir marka, menşei ülkenin dışında oluşturulan pazarlama faaliyetlerinin bir sonucudur.

Aslında pazarlama karması unsurlarının küresel anlamda ele alınması ve bu yönde alınacak kararların bütün dünyadaki müşterileri düşünerek alınması gerekmektedir. Global bir marka oluşturulurken farklı destinasyonlarda farklı stratejiler uygulanabilirken bütün dünyada aynı strateji ile de devam edilebilmektedir. Esas nokta, markanın temel hedeflerinin iyi belirlenmesi ve küresel müşteriye etkilemek yönünde çalışılmasıdır (Gülmez, 2019: 159).

Globalleşme sürecinde global tek bir pazar yaratmak için yerel farklılıkların homojenleştirilmesi yüksek bir öneme sahiptir. Bu noktada çok uluslu şirketler ve onların “*global düşün yerel davran*” politikaları ile karşılaşilmektedir. Çok uluslu bir fast food markası Mc Donald’s, ürünlerinin ABD dışındaki farklı kültürel kodlara sahip ülkelerde kabulünü sağlayabilmek amacıyla o ülkelerin kültürel değerlerini ürünlerine yansıtmakta ve bu durum, “*global düşün, yerel davran*” politikasına başarılı bir örnek teşkil etmektedir.

Çokuluslu şirketler globalleşmenin yaygınlaşmasında önemli olsa da tek başına yeterli değildir. Çünkü globalleşmenin her bir boyutu bir enformasyon ve iletişim alt yapısı gerektirmektedir. Bu hizmet sağlanmadan çok uluslu şirketlerin işlemesi ve sürdürülebilirliği mümkün değildir. Starbucks markası düşünülürse; bu markalarda vakit geçiren müşteriler sosyal medya paylaşımları ile markayı bir “*LoveMark*” haline getirmemiş olsaydı, Starbucks’ın çok uluslu bir şirket olarak globalleşmeye katkıda bulunması muhtemelen söz konusu olmayacaktı. Görüldüğü üzere pazarlar, müşteriler, bölgeler, ekonomiler, riskler, yatırımlar, vergi sistemleri hakkında bilgi sahibi ve bilgi akışı olmadan ulus-aşırı şirketler işlemesi ihtimaller dahilinde değildir. Bu bilgileri sağlamak için de global birer iletişim altyapısı gerekmektedir (Yılmaz ve Akyar, 2019: 4-5).

General Motors şirketinin faaliyetlerini örnek göstererek globalleşme kavramı daha iyi anlaşılabilir. Pontiac marka General Motors'un ürettiği bir otomobil alan bir Amerikalı 10.000\$'lık bir miktar bütçesinden ayırmaktadır. 10.000\$'ın içeriğine bakıldığında;

- Teknoloji araçları için Japonya'ya 1750\$,
- Düzenli yapılan kontroller için Güney Kore'ye 3000\$,
- Tasarım için Almanya'ya 1750\$,
- Küçük parçalardan dolayı Tayvan, Singapur ve Japonya'ya 400\$,
- Pazarlama faaliyetlerinin yürütülmesi için İngiltere'ye 250\$ ve 250\$,
- Bilgi işlem faaliyetleri için İrlanda ve Barbados'a 50\$ bütçeden para aktarılmaktadır.

Bütün bunların sonucunda Detroit merkezli şirketin tepe yönetiminde bulunan kişilerle birlikte pay sahipleri sadece 4000\$ almaktadır. Aslında bu örnekte görüldüğü gibi globalleşmenin sınırları tahmin edilememektedir. Günümüzde gerçekleşen globalleşme faaliyetlerinin boyutları çarpıcıdır (Saydan ve Kanıbir, 2007: 76).

MARKA VE MARKALAŞMA

Teknoloji, iletişim ağları ve ulaşım ağları globalleşme faaliyetlerinin hızlanmasına sebep olmakla beraber dünya piyasalarının şeffaf hale gelmesi ve rekabetin coğrafi sınırları aşır şiddetlenmesine de neden olmuşlardır. Bu koşullarda dünyanın herhangi bir yerinde bulunan işletme başka bir işletmeye rakip olarak ortaya çıkabilmektedir. Esas olarak bu durum *“farklılaşmada ön plana çıkan değerleri”* temsil ederken marka kavramına da vurgu yapmaktadır. Zira markalaşma işletmenin uzun vadeli yatırımlarını garanti altına alabilecek ve rekabette kullanılabilecek önemli bir anahtar olgudur (Çelik vd., 2015: 53).

Bu bağlamda marka; üretici ya da satıcının ürünlerini ifade etmek, duyurmak ve rakip ürünlerden farklılaştırmak için kullandığı her türlü kavram, sembol ve tasarım unsurlarının bütünüdür. Markanın asıl hedefi tüketicilerin spesifik özellikteki ürünleri aynı fayda ve kalitede alacaklarına dair vaat sunmak ve tüketicinin zihninde farklılaşmaktır. Bunun için aşağıdaki unsurlar gereklidir (Cop ve Bekmezci, 2005: 67);

- **Kalite:** Markanın belirli özelliklerinin sunulması ve sürdürülmesidir.
- **Yarar:** Genel olarak ürünlerin kalitede dolayısıyla değil sundukları yararlar dolayısıyla satın alınmasını ifade etmektedir. Bu yararlar fonksiyonel ya da duygusal olabilmektedir.
- **Değer:** Marka satın alıcının sahip olduğu değerlere hitap etmelidir.

- **Kişilik:** Markanın gerçekte sunduğu imaj ile tüketici zihninde oluşan duygusal öğelerden oluşmaktadır.

Öte yandan dünya markası kavramı ise ürün ya da hizmetlerin dünya çapındaki rekabette farklılaşmak için kullanılan her türlü isim, işaret ya da tasarımın global anlamdaki oluşumunu ifade etmektedir. Bu bakış açısıyla global marka, hedef pazarların bütününde aynı stratejiyi güden marka olarak ortaya çıkmaktadır. Başka bir kavram olan global markalaşma; satıcıların ve üreticilerin ürünlerini rekabetten üstün çıkabilmek için kullandıkları stratejilerin bütünüdür (Avcı, 2007: 53).

Esas olarak sanayileşme süreci yerel ve küresel piyasaları derinden etkilemekle kalmamış, rekabeti her alana yaymıştır. Bu yüzden markalar globalleşme sürecinin hız kazanmasıyla rekabete dayalı büyümeyi zorunlu görmekte ve iş dünyası giderek farklı bir boyuta taşınmaktadır. Bununla birlikte artık bölgeler bile birer marka olma yolunda ilerlemektedirler. Hatta markaların nerede doğduğu piyasa değerleri üzerinde büyük bir etkiye sebep olduğu görülmektedir.

Geçmişe bakıldığında markanın farklı kültürlerde aynı şekilde meydana geldiğini görmek mümkündür. En eski uygarlık olarak kabul edilen Çin'in ürettiği seramikler için kullanılan işaretler ve semboller çok önemli hale gelmiştir. Diğer taraftan Yunan vazoları ve Roma çömleklerinin kendine has damgaları "*marka*" olarak sayılabilir izler taşımaktadır (İnaç ve Yacan, 2018: 317-318).

Öte yandan Almanya gibi ülkelerin ürettiği ürünler uluslararası piyasalarda alıcı bulmakta zorlanmazken Guatemala gibi ülkelerin çok şanslı olmadıkları ve alıcı için zorlandıkları açıkça görülmektedir. Aslında uluslararası pazarlama literatüründe buna "*köken ülke etkisi*" denmektedir, yani "*made in*" ya da "*made by*" ifadelerinin çok güçlü bir etkiye sahip olduğu aşikardır. Köken ülke derken tüketicilerin üretici ülkeyi nasıl gördükleri ve satın alma süreçlerini nasıl etkilediği kastedilmektedir. Köken ülke algısı tüketici gözünde hem kaliteyi hem de satın alma kararını önemli derecede etkilemektedir. Algıyı oluşturan üretim merkezinin yeri, montaj yeri, tasarımın nerede yapıldığı, hammaddenin nereden alındığı ya da genel merkezlerinin nerede olduğu gibi soruların cevaplarıdır.

Daha geleneksel bir açıdan bakıldığında köken ülke ile bulunduğu bölgenin marka oluşturup oluşturmaması arasındaki ilişkisinin önemli olduğu görülmektedir. Her iki unsurunda ürün ve hizmetlerin pazarlanmasında kullanılabilecek bir argüman olduğu ortadadır. Örnek vermek gerekirse; Fransız parfümlerinin, Belçika çikolatasının ya da Kolombiya kahvesinin marka olması bu konuyla ilişkilidir (Kurtuluş, 2008: 287).

ASYA PAZARLARI VE MARKALARI

Bölgelerin markalaşması ya da imajlarının oluşması temel olarak iki sektörden kaynaklanmaktadır. Öncelikle turizm sektörünün devletler tarafından da desteklendiği düşünüldüğünde gelişim sağlamak için rutin olarak kampanyaların yapıldığı görülmektedir. İkinci sektör ise tarım sektörüdür. Özellikle yerel besinlerin örneğin “*Fransız Şarabı*” gibi tüketicinin kalite algısını yoğun şekilde etkilediği fark edilmiştir. Ülkelerin, şehirlerin hatta belirli yörelerin marka haline gelmesiyle oluşan rekabet, Hindistan ya da Çin gibi ülkelerin yönetim biçimlerini bile zamanla değiştirerek yabancı sermayeye olan kısıtlarını ortadan kaldırmıştır. Aynı zamanda bu ülkelerin dünyadaki lider olan gelişmiş ülkelere de uyum sağlayabilmek için gösterdikleri çabayı ifade etmektedir (İnaç ve Yacan, 2018: 323).

Son yıllarda, Asya bölgesi giderek daha fazla birbirine bağımlı hale gelmiş; ticaret anlaşmaları, göç kalıpları ve sınır ötesi şirket ittifakları birbirine bağlılık ağlarını güçlendirmiştir. Bölgede uygulanan politikalar önemli bir rol oynamaktadır. ASEAN (Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği) gibi bölgesel forumlar, hükümetler arası karar alma ve iş birliğini kolaylaştırmada öne çıkmaktadır. Bölge etnik, dilsel veya dini çizgiler boyunca birleşmek için inanılmaz derecede çeşitli ve zor olsa da ekonomik değişimler yeni entegrasyon biçimlerine yol açmaktadır. Asya markalarının dolaşımı böyle bir ekonomik süreçtir.

Bu bağlamda Asya bölgesinde çeşitli marka oluşturma yaklaşımları kullanılmaktadır ve birçok marka global veya yerel özelliklerden yararlanmaktadır. Konumlarını Asyalaştıran yani ürünlerini belirli bir ülkeye veya bir bölgeye ait olarak konumlandıran Asya şirketleri odak noktasını oluşturmaktadır. Daha da önemlisi, Asya pazarı konuşulduğunda haritada görülen coğrafi bölümlere atıfta bulunulmamaktadır. Asya, coğrafi olarak sınırlandırılmış bir alan değil, pazarlamacılar tarafından yaratılmış bir alandır. Şirket yöneticileri bölge olarak Asya pazarını tanımlarken çoğu Doğu Asya'nın Şangay, Hong Kong, Tokyo, Taipei, Seul ve Singapur gibi şehirlerine odaklanmaktadır (Cayla ve Eckhardt, 2008: 218).

Asya pazarında aynı zamanda Hong Kong, Kore, Singapur ve Tayvan gibi gelişmekte olan ülkelerin globalleşmesinin de dikkat çektiği, ancak bu ülke işletmelerinin gelişmiş ülkelerdeki emsalleriyle karşılaştırılamayacağı da belirtilmektedir. Ancak Asya-Pasifik bölgesi ülkelerinin doğrudan yatırımlar ile öne çıktığı görülmektedir (Erkutlu ve Eryiğit, 2001: 151).

Bunun yanında bazı bilim insanları, Asya şirketlerinin uluslararası ve küresel markalar yaratmasının inanılmaz zor olduğunu söylemektedir. Onların mantığı, dünya pazarlarının çoğunun ve bu pazarlardaki ürün kategorilerinin zaten güçlü küresel markaların hâkim olduğu yönündedir. Dahası, Asya şirketlerinin, aynı zamanda, tüketicilerin kalitesinin düşük olduğu ve tüketicinin markanın menşe ülkesiyle ilgili diğer kaygılarının üstesinden gelmesi gerektiğini iddia etmektedirler. Asya şirketlerinin kendilerine ait güçlü markalar geliştirmeleri kolay bir iş olmasa da onlara yardım edebilecek hızlı değişen iş dünyasının varlığı mevcuttur. Artık zor ve hızlı kurallar yoktur ve inovasyon ayrıcalıklı birkaç şirkete ait değildir (Temporal, 2005: 376).

ASYA MARKALARI

Var olan markayı geliştirmek ya da güçlendirmek için bir değerler zinciri oluşturmak gerekmektedir. Markayı stratejik olarak incelemek önemlidir. Sadece stratejik bir bakışla gerçek bir marka yaratılması mümkündür (Özgüven, 2010: 141).

Maalesef çok uzun bir zamandır Asya sosyal ve ekonomik açıdan oldukça düşük bir gelişim göstermiştir. Köken ülke etkisi Asya’da üretilen ürün ve hizmetleri olumlu şekilde tanıtmaya yeterli olmamıştır. Ancak son zamanlarda “*Asya Liderlik Modeli*” oluşturularak bu ülkeler göreceli olarak başarılı olmuşlardır (bkz Tablo 1).

Tablo 1. Asya Marka Liderlik Modeli

	Asya Marka Liderlik Modeli	
	Eski Paradigma	Yeni Paradigma
ASYA YÖNETİMLERİ İÇİN BAŞARI FAKTÖRLERİ	Üretim odaklı ajanda	Marka odaklı ajanda
	Üretim	Tasarım, İnovasyon ve üretim
	Taktiksel reklam	Stratejik markalaşma ve pazarlama
	Düşük maliyet / düşük değer algısı	Düşük maliyet / yüksek değer algısı
	Birbirinden kopuk faaliyetler	İş birliği
	Orijinal donanım üretimi	Ticari markalar ve fikri mülkiyet
	Kısa vadeli finansal değer	Uzun vadeli marka değeri
	Orta düzey ve birbirinden kopuk pazarlama birimleri	Yönetim kurulu odaklı pazarlama birimleri
	Parçalı pazarlama faaliyetleri	Bütünleşik pazarlama programları
	Farklı ürün grupları	Markalar arası sinerji (Marka Mimarisi)
	Promosyonel pazarlama	İnsanlar aracılığıyla pazarlama
	Markayı yönlendiren bir birim	Markayı yönlendiren bir organizasyon
	Şirket merkezli değer yaratımı	Değerin ortak yaratımı
TÜKETİCİ DAVRANIŞI	Toplumcu	Grup içi/Grup dışı
	Bölgesel olarak homojen	Kişisel gruplar/ akımlar/ melez yapılar

SEMBOLLER	Oryantal	Yeni Asya
	Ürün ve hizmetler	İnsanlar ve yerler
	Batılı ünlü kişiler	Melez + Asyalı ünlü kişiler
KÜLTÜR	Akımları takip eden	Akımları yaratan
	Japon ve Koreli ikonlar	Parçalı ikonlar, Pan-Asya ikonları
	Etkinlikler	İş birliği
STRATEJİYİ YÖNLENDİREN ETKENLER VE ÖLÇÜTLER	Satışa dayalı bakış açısı	Markaya dayalı bakış açısı
	Pazar payı	Marka değeri
	Bilinirlik	Marka denetimi
	Bilançoda maddi finansal değer	Bilançoda maddi + maddi olmayan finansal değer
	Pazarlamanın maliyet olarak görülmesi	Pazarlamanın stratejik bir yatırım olarak görülmesi

Kaynak: <https://www.eritela.com>, 11.12.2019.

Bu bağlamda 2019’da Interbrand tarafından hazırlanan global markalar listesinde Asya markalarını görmek mümkün olmuştur. Listede bulunan 100 markanın değeri 2 trilyon 200 milyar dolara ulaşmaktadır.

Buna göre 2019 en iyi global markalar listesi şöyledir (<https://digitalage.com.tr>, 12.12.2019);

1. Apple (Amerika Birleşik Devletleri),
2. Google (Amerika Birleşik Devletleri),
3. Amazon (Amerika Birleşik Devletleri),
4. Microsoft (Amerika Birleşik Devletleri),
5. Coca-Cola (Amerika Birleşik Devletleri),
6. Samsung (Güney Kore),
7. Toyota (Japonya),
8. Mercedes (Almanya),
9. McDonald’s (Amerika Birleşik Devletleri),
10. Disney (Amerika Birleşik Devletleri).

Buna göre ilk on içerisinde yer alan iki Asya markası Samsung ve Toyota’dır. Samsung, elektronik işindeki başarısıyla birlikte, tüm dünyada teknoloji sektörünün lideri olarak tanınmıştır (<https://www.samsung.com.tr>, 10.12.2019).

1938 yılında Güney Kore’de Lee Byung-Chul Samsung’u kurmuştur. Merkezi hala Güney Kore’de bulunan Samsung’un şu anki yönetim kurulu başkanlığını Lee Kun-Hee üstlenmektedir. Çeşitli şirketlerin bir araya gelmesiyle oluşan Samsung, en önemli iştiraki olan Samsung Elektronik’e ayrı bir yer açmaktadır. Kore dilinde “*hanja*” kelimesinin anlamı olan “*üç yıldız*” Samsung’un kurucusu Lee Byung-Chul için “*büyük, güçlü ve sınırsız*” kavramlarını temsil etmektedir.

1990'lı yıllarda Samsung şirketi özellikle Kore sınırlarının dışında giderek artan bir gelişim göstermiştir. Asya şirketlerinin aksi yönünde Asya Ekonomik Krizinin gerçekleştiği 1997 yılını tamamen hasar almadan atlattır. O yıllarda bir istisna olarak Samsung Motor Company'nin Renault şirketine satılması söz konusu olmuştur. Yoğunlukla bu dönemlerde elektronik alanına yönelmiş olan Samsung, şirketleri içerisinde en verimli ve etkin şekilde Samsung Elektronik'i yürütmüştür. 2000-2005 yılları arasında rekor büyümesini gerçekleştiren Samsung Elektronik en değerli marka sıralamasında ikinciliği almıştır (<https://www.tech-worm.com>, 05.12.2019).

İkinci olarak Toyota, minivandan kamyonu kadar çok çeşitli bir ürün yelpazesine sahip olan en büyük otomotiv şirketleri arasında yer almaktadır. 2007'den beri en fazla otomobil üretimi gerçekleştiren Toyota, Amerikan şirketi Ford'u üretim hattında geride bırakarak ikinciliğe yükselmiştir. En çok satılan otomobil markası olan Toyota 2007 yılında satış rakamları bazında da Amerikan şirketi olan General Motors'u geçmiştir. Artık 2015'e gelindiğinde en büyük otomobil üreticisi olmayı başarmıştır, bu unvanı 77 yıldır birinci sırada olan General Motors'dan almıştır.

Bununla birlikte Japonya'da 12 fabrika ve 11 bağlı kuruluş olmak üzere 26 ülkede 46 fabrikada üretim yapmakta olan Toyota'nın 316.000'dan fazla çalışanı bulunmaktadır. Lexus ve Toyota'nın kendi markasına ait otomobilleri üreten şirket 140 ülkeden fazla ülkeye satış yapmakta ve müşterilerine ulaşabilmektedir. Aslında Toyota'nın toplam satışlarının %90 kadarı sadece otomotiv sektörüne aittir. Çok geniş bir yelpazesi olan şirket, lüks yatlardan prefabrik evlere kadar farklı sektörlerde bulunmaktadır. Toyota'nın ürün çeşitliliği kurulduğu yıl olan 1937'den beri yıllar içerisinde artış göstermiştir. İlk seri üretim yapılan Hibrid araç olarak Prius'tan ilk hidrojenli araç olan Toyota FCHV'ye kadar genişleyebilen bir şirket olarak artık piyasada bulunmaktadır (<https://www.toyotaclubtr.com>, 07.12.2019).

Esasında Toyota yerel reklam stratejilerini de başarılı bir şekilde uygulamaktadır. Örneğin global çapta yapılan reklamlarından ayrı olarak Türkiye'ye özel reklamlar yapabilmektedir. Üstelik bunu Türkiye'nin en büyük ajanslarından olan Alametifarika ajansına yaptırmaktadır. Öyle ki Toyota Hillux'un Türkiye'de yaratılmış reklamı Yunanistan'a uyarlanarak gösterilmiştir. Başka bir ifade ile Toyota Türkiye'de üretilen reklamı Yunanistan'a ihraç ederek kullanmıştır (Gülmez, 2019: 162-163).

Son yıllarda yapılan marka değerleri sıralamalarında Çin'e ait markalar giderek güçlenmektedir. Geleneksel olarak sıralanan ilk 100 şirket içerisinde 8 marka Asya kökenlidir, kökenlerinin ait olduğu ülkeler ise Güney Kore, Hong Kong ve Japonya'dır. Toplam marka değerleri

sürekli yükselen Asya şirketlerine bakıldığında üç Çin markasına ait şirketin ön planda olduğu görülmektedir; China Mobile, Bank of China, China Construction Bank ve ICBC'dir. Özellikle dışarıya açılmaya başladıklarından beri sürekli gelişme gösteren bu markalar gelecek yıllar için de yüksek bir potansiyele sahiptir (Özgüven, 2010: 145).

Maalesef geçen yıllar boyunca “ucuz işçilik” ve “kalitesiz ürün” ile gündeme gelen Çin, son zamanlarda piyasalarda giderek yükselen ve kaliteli ürün üretimi ile ön plana çıkan şirketleri ve oluşturulan global markaları sayesinde oluşan bu yanlış algıyı ortadan kaldırmıştır. Bu anlamda global piyasalarda kendine yer bulmuş üç Çinli elektronik şirketi şunlardır (<https://pazarlamasyon.com>, 01.12.2019);

- **Huawei:** Aslında telekomünikasyon altyapı hizmeti veren Huawei 1987 yılında kurulmuştur. Ancak şu sıralarda nihai tüketicinin kullandığı tablet, laptop, giyilebilir ürünler gibi bireysel elektronik ürünleri üreten Huawei, global anlamda akıllı telefonları ile tanınmaya başlanmış ve bu ürünler gelirin büyük bir kısmını oluşturmuştur. 2017 yılında 150 milyondan fazla akıllı telefon satışı gerçekleştiren şirket, akıllı telefon pazarında %9,8'lik bir pay edinerek Samsung ve Apple ile en büyük üçüncü akıllı telefon üreticisi ve satıcısı haline gelmiştir.
- **Xiaomi:** Çin'in en genç şirketlerinden biri olan Xiaomi, 2010 yılında kurulmuştur. En yakın rakibi Huawei gibi akıllı telefon üreticisi olan şirket birçok nihai tüketici elektroniğini de üretmeye başlamıştır. Özellikle bilgisayar özelliği olan ürünleri dışında akıllı TV, akıllı saat ve akıllı ev ürünlerini de piyasaya sunmaktadır. Fiyatlandırma stratejisini “ucuz” olarak konumlandıran Xiaomi, yaklaşık olarak 28 milyon adet akıllı telefonu satarak global pazarın %6,9'unu elde etmiştir.
- **Lenovo:** Diğer şirketlere kıyasla en eski kurulan şirket olmasına rağmen Lenovo, tüketici elektroniği yelpazesi ile dikkat çekmektedir. Çin menşei olan şirket 2005 yılında Amerika merkezli IBM'i bünyesine katarak daha fazla dikkat çekmeyi başarmıştır. Akıllı telefon pazarına 2012 yılında giren şirket, birkaç yıl sonra Çin'in en büyük akıllı telefon üreticisi ve tedarikçisi olmuştur. Aynı yıllarda Motorola Mobility satın alarak büyümeye devam etmiştir. En büyük gelirlerini kişisel bilgisayarlarla kazanan Lenovo, 2017 yılında global anlamda 54 milyonun üzerinde satış gerçekleştirerek global piyasada %20 pay sahibi olmuştur. Şirketin doğru stratejiler yürüterek global pazarda güçlü şirketlerden biri haline gelmesi şaşırtıcı değildir.

40 yıllık süreç incelendiğinde Asya ekonomilerinin büyük sıçramalar yaptığı aşıkardır. Özellikle Uzakdoğu kaplanı olarak bilinen Güney Kore, üretim merkezi Çin ve teknoloji devi Japonya bu ülkeler arasında öne çıkmaktadır. Global ticaret oranlarına bakıldığında Güney Kore'nin atılım göstererek Japonya'ya yaklaşmakta olduğu ve Çin'in ihracat oranlarında kendisiyle rekabet ettiği görülmektedir.

Asya markalarının incelemesiyle bahsi geçen ülkelerin birçok global markası olduğu ve bu markaların gün geçtikçe değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Bunun dışında Çin özellikle kendi markaları dışında da sınırları dışında bulunan global markaları satın alarak yoluna devam etmektedir (<https://www.eritela.com>, 18.12.2019).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Globalleşen piyasalarda artık fiyata dayalı değil markaya dayalı rekabet ve farklılaşma ön plana çıkmaktadır. Piyasada bulunan işletmeler globalleştikçe markanın ve markalaşmanın önemine ve gereğine dair ihtiyaç hissetmektedirler. Bu anlamda rekabet etme stratejisi günümüzde markalaşma olgusu ile paralel algılanmaktadır. Ekonomik olarak güçlü olmak ve cazip pazarlarda rekabet edebilmek ancak güçlü bir imaja ve güvenilir bir markaya sahip olmakla elde edilmektedir. Bu açıdan ülke, bölge ve işletme imajı markalaşma kavramı ile eşdeğer görülmektedir.

Asya bölgesinin bir bütün olarak pazarlama bilimi açısından yeniden tanımlanması ve diğer pazarlardan farklı olarak yorumlanması gerektiği çalışmada özellikle vurgulanmaya çalışılmıştır. Asya pazarı ve markaları ile ilgili geçmişten gelen ucuz, taklit ya da sağlığa zararlı algısının artık çok geride kaldığı görülmektedir. Asya pazarı özellikle bazı ülkelerin de öncülüğünde markalaşma konusunda ciddi adımlar atmış ve dünya pazarlarında azımsanmayacak bir pay alabilmiştir. Ulusal sınırları aşabilmiş bu bölgenin markaları artık global markalar arasında üst sıralarda yer almakta ve marka değeri açısından da listelerde fazlasıyla yer almaktadırlar.

KAYNAKÇA

- Avcı, S. (2007). *İşletmelerin Uluslararasılaşması ve Küresel Markalaşma: DYO Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cayla, J., & Eckhardt, G. M. (2008). Asian Brands and The Shaping Of A Transnational Imagined Community. *Journal of Consumer Research*, 35 (2), 216-230.
- Cop, R. & Bekmezci, M. (2005). Marka ve Bilinirliği Yüksek Markalı Çamaşır Deterjanı Üzerine Bir Uygulama. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 66-81.
- Çelik, A., Danacı, T., & Onay, M. (2015). Uluslararasılaşmanın Markalaşmadaki İtici Gücü: İnci Akü Üzerine Bir Çalışma. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 11 (43), 47-69.
- Erkutlu, H., & Eryiğit, S. (2001). Uluslararasılaşma Süreci. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (3), 149-164.
- Gülmez, E. (2019). Netflix'in Türkiye'ye Özgü Reklam Filmlerinin Küresel Markaların Yerel Reklam Stratejileri Bağlamında Değerlendirilmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, (1), 157-178.
- <https://digitalage.com.tr/2019un-en-iyi-markalari-belli-oldu/>, (12.12.2019).
- <https://pazarlamasyon.com/cin-mali-dandiktir-algisini-yikan-3-cinli-teknoloji-sirketi/>, (01.12.2019).
- <https://www.eritela.com/asya-marka-liderlik-modeli/>, 11.12.2019.
- <https://www.eritela.com/uzak-dogu-asya-pazar-analizi/>, (18.12.2019).
- <https://www.samsung.com/tr/aboutsamsung/company/history/>, (10.12.2019).
- <https://www.tech-worm.com/samsung-markasi-hakkinda-bilgi/>, (05.12.2019).

- <https://www.toyotaclubtr.com/index.php?topic=73101.0>, (07.12.2019).
- İnaç, H., & Yacan, İ. (2018). Ülkelerin Markalaşma Süreci ve Marka Kavramı. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1 (3), 317-331.
- Kurtuluş, S. D. (2008). Ülkelerin Marka Kişiliği Üzerine Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22 (2), 285-300.
- Özgüven, N. (2010). Marka Değeri: Global Markaların Değerlendirilmesi. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2 (1), 141-148.
- Saydan, R. & Kanıbir, H. (2007). Global Pazarlamada Toplumsal Kültür Farklılıklarının Önemi; Çokuluslu Şirket ve Yerel Kültür Örnekleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (22), 74-89.
- Temporal, P. (2005). Branding For Survival In Asia. *Journal of Brand Management*, 12 (5), 374-378.
- Yılmaz, B., & Akyar, B. Y. (2020). Küreselleşme ve Medya-Ekonomi Politikası Bağlamında Reklamveren Unsurunun Rolü: Türkiye’de Yayınlanan Reklamlarda Kültürün Aktarılması Üzerine Bir İnceleme. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (6), 1-19.

AN EVALUATION ON THE PLACE OF ASIAN BRANDS IN GLOBAL MARKETS

Filiz ASLAN ÇETİN *

Abstract

International trade and marketing activities have existed for centuries; such that even before Christ, the legendary Silk Road connected the East and the West. In this context, when the increasing importance of global trade and marketing is considered, it is seen that the economic structure of many countries has changed significantly in the last 200 years and the economic dynamics have been transformed. Therefore, globalization is considered an inevitable phenomenon for today's enterprises. The global competition created by globalization obliges businesses to continue their production, marketing or management activities on a global scale. Although companies try to globalize by developing various models in this process, they know that they will be permanent in the market and they will increase their probability of profit maximization.

The brand, which is the subject of the study, is a complex marketing concept consisting of experiences and visuals in the consumer mind in general. The identity of the product that emerges during the production process is formed by its brand. Branding requires a process, any product does not become a brand in a short time or under natural conditions. The product is branded as it is accepted in the markets and creates a space for itself. This process also means product differentiation. The concept of industrialization has created competition between brands in both local and global markets. However, as globalization has achieved significant stability in recent years, competition has now decreased to a regional or even inter-country dimension. In this sense, Asian markets constitute one of the largest regional markets in the world and show strong growth and rapidly develop trade channels. In this study, a descriptive study of growing global brands in Asian markets will be included in parallel with the information given above.

Keywords: Globalization, Branding, Global Brands, Asian Market, Asian Brands

* Assistant Professor, Kafkas University, filizaslan79@gmail.com

TÜRKİYE VE ÇİN ARASINDAKİ TİCARİ İLİŞKİLER VE DIŞ TİCARETE BAĞIMLILIK ANALİZİ

Abdullah TOPCUOĞLU*

Özet

Ülkelerin sosyo-ekonomik açıdan ilerlemesi ve kalkınma hızlarını arttırabilmesi için üretim ve gelir seviyelerini arttırmaları gerekmektedir. Bu süreçte ülkelerin kullandıkları en önemli araçlardan birisi de dış ticarettir. Türkiye son yıllarda ticari faaliyetlerini geliştirmeye ve önemli ticari ortağı olan Avrupa'nın haricinde yeni pazarlara açılmaya çalışmaktadır. Bu açıdan Türkiye'nin ticari faaliyetlerini geliştirdiği ülkelerin başında Çin'de yer almaktadır. Türkiye'nin 2010 yılında Çin ile gerçekleştirdiği toplam dış ticaret hacmi 19.449 milyar dolarken bu oran %21,50 artarak 2018 yılında 23.631 milyar dolara yükselmiştir ve bu rakam Türkiye'nin 2018 yılındaki toplam dış ticaretinin %6,04'üne karşılık gelmektedir. Bu çalışmada, Türkiye ve Çin arasındaki dış ticaret ilişkileri, ülkelerdeki kilit endüstriler ve ülkelerin ithalata bağımlılık analizi Girdi-Çıktı modeli yardımıyla belirlenmeye çalışılmıştır. Analiz kapsamında 2014 yılı WIOD verileri ile Leontief ters matrisi, kilit endüstriler ve ithalat ters matrisi hesaplanmıştır. Analizden elde edilen sonuçlara göre, Türkiye ve Çin'deki kilit endüstriler benzerlik göstermektedir. Bu endüstriler; Temel metallerin imalatı, Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı, Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme ile Bilgisayar, elektronik ve optik ürünlerin imalatıdır. Türkiye ve Çin'deki endüstrilerin ithalat geri bağlantı etkileri incelendiğinde söz konusu ülkelerin genel itibarıyla sanayi ve imalat endüstrilerine ait geri bağlantı etkisi yüksek olduğu için bu endüstrilere ait girdi bakımından ülkelerin ithalata bağımlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca her iki ülkenin enerji ve petrol açısından dışa bağımlılığı olmakla birlikte Çin'deki dışa bağımlılığın daha fazla olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda, Türkiye ve Çin'in özellikle sanayi ve imalat endüstrileri açısından dışa bağımlı bir yapıya sahip olduğu ve bu durumun ülkelerdeki endüstrilerarası yapısal bağınlaşmayı zayıflattığı yapılan analizler sonucunda bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Girdi-Çıktı analizi, Kilit endüstriler, İthalata bağımlılık, Çin Ekonomisi, Türkiye ekonomisi

* Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi, abdullahtopcuoglu@ardahan.edu.tr

FOREIGN TRADE RELATIONS BETWEEN TURKEY AND CHINA AND FOREIGN TRADE DEPENDENCY ANALYSIS

Abdullah TOPCUOĞLU*

Abstract

Countries need to increase their production and income levels to progress in socio-economic terms and increase their development rates. One of the essential tools used by countries in this process is foreign trade. In recent years, Turkey has been trying to improve its foreign trade and expand to new markets outside of Europe, an important trading partner of the country. In this respect, China is one of the leading countries in which Turkey has developed its foreign trade activities in recent years. Turkey's total foreign trade volume with China in 2010 was \$ 19,449 billion. This value increased by 21.50% and reached 23.631 billion dollars in 2018, which represents 6.04% of Turkey's total foreign trade volume in 2018. In this study, foreign trade relations between Turkey and China, key industries in countries and import dependency analysis of countries are tried to be determined by using the Input-Output model. In the analysis, the Leontief inverse matrix, key industries, and import inverse matrix were calculated using the WIOD data of the countries for 2014. According to the results of the analysis, the key industries in Turkey and China are similar. These industries are; Manufacture of basic metals, Manufacture of chemicals and chemical products, Electricity, gas, steam and air conditioning, Computer, electronic and optical products. When the import backward linkage effects of the industries in Turkey and China are examined, it is found that the backward linkage effects of the industry and manufacturing industries were high. Accordingly, it has been determined that countries are dependent on imports in terms of inputs belonging to industrial and manufacturing industries. Also, both countries are dependent on imports in terms of energy and oil, but import dependency in China is higher. In this context, it was found that Turkey and China had an import-dependent structure especially in terms of industrial and manufacturing industries and this situation weakened the inter-industrial structural correlation in these countries.

Keywords: Input-Output Analysis, Key Industries, Import Dependency, Chinese Economy, Turkish Economy

* Assistant Professor, Ardahan University, abdullahtopcuoglu@ardahan.edu.tr

HİSSE SENEDİ PİYASALARINDA DAVRANIŞSAL FİNANS İZLERİ: DÜNYA BORSALARI İLE ASYA BORSALARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Seyhan ÖZTÜRK*
Cihan YILMAZ**

Özet

Merkezine bireylerin “rasyonel” davranışları olduğu varsayımını koyan geleneksel finans teorileri, finansal piyasalardaki verilerin bu şekilde ortaya çıktığı temel felsefesiyle hareket etmektedir. Piyasaların “etkin” olduğu sürece, bireysel ve kurumsal yatırımcıların anormal getiri elde etmelerinin mümkün olmadığını ileri süren en önemli geleneksel finans teorilerinden biri olan Etkin Piyasalar Hipotezi (EPH), özellikle 1980’li yıllara kadar çok sayıda iktisat ve finans yazınındaki teorik ve ampirik çalışmalarla desteklenmiştir.

Özellikle 1980’li yıllardan itibaren artan küreselleşme olgusuyla ve sermaye piyasalarının globalizasyonu ve entegrasyonu ile birlikte, insanın her zaman ve her koşulda tahmin edildiği kadar rasyonel kararlar almadığı ve bu durumun özellikle hisse senedi piyasalarında normalin dışında sonuçlara yol açtığı birçok ülke borsasında uygulamalı çalışma sonucunda ortaya konmuştur. Yatırımcıların öngörüldüğü kadar homo-economicus olmadıkları, yatırım kararlarını etkileyen psikolojik ve bilişsel faktörlerin olduğu görüşü ağırlık kazanmaya başlamış ve “Davranışsal Finans” ortaya çıkmıştır. Davranışsal finansın önemli kavramlarından olan ve hisse senedi piyasalarında normalden sapmalar olarak ifade edilen “anomali”lerin değişik türleri (takvimsel, kesitsel ve fiyat) çok sayıda dünya borsasında test edilmiştir.

Çalışmanın amacı; Asya Kıtası’ndaki borsalarda ortaya çıkan anomaliler ile dünya borsalarında test edilmiş olan anomalileri karşılaştırmak, benzerlik ve farklılıklarını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Davranışsal Finans, Anomali, Asya Borsaları

* Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi, seyhan87ozturk@gmail.com

** Öğr. Gör., Ardahan Üniversitesi, cihanyilmaz@ardahan.edu.tr

TRACES OF BEHAVIORAL FINANCE IN STOCK MARKETS: COMPARATIVE ANALYSIS OF STOCK EXCHANGES IN WORLD AND ASIAN

Seyhan ÖZTÜRK*
Cihan YILMAZ**

Abstract

Individuals have rational behavior in traditional finance theory. Effective Markets Hypothesis (EPH), which is one of the most important traditional finance theories that assert that it is not possible for individual and institutional investors to gain abnormal returns as long as the markets are “effective,, has been supported by theoretical and empirical studies in many economic and financial literature especially until 1980s.

Especially with the increasing globalization phenomenon since the 1980s and with the globalization and integration of capital markets, it has been demonstrated in many countries' stock markets that people do not make rational decisions as always and under all circumstances and this situation leads to unusual results especially in stock markets. The view that investors are not as homo-economicus as predicted and that there are psychological and cognitive factors affecting investment decisions has started to gain weight and “Behavioral Finance” has emerged. Different types of “anomalies (calendar, cross-sectional, and price), one of the important concepts of behavioral finance, which are referred to as deviations from normal in the stock markets, have been tested in numerous world stock exchanges.

The aim of this study is to compare the anomalies in the stock exchanges in Asia and the anomalies tested in the world stock markets and to reveal their similarities and differences.

Keywords: Behavioral Finance, Anomaly, Asian Stock Exchanges

* Associate Professor, Kafkas University, seyhan87ozturk@gmail.com

** Lecturer, Ardahan University, cihanyilmaz@ardahan.edu.tr

SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE TÜRKİYE-ERMENİSTAN İLİŞKİLERİNİN ANALİZİ

Esra VARDAR TUTAN*

Özet

Türkiye, Soğuk Savaş Dönemi'nde bölgedeki Sovyet etkisi sebebiyle Kafkasya ve Orta Asya'da temkinli bir dış politika izlemiş fakat bölgeye yönelik politikasını Soğuk Savaş Sonrası Dönem'de yoğunlaştırmıştır. Bu bağlamda Türkiye, ayrıca bağımsızlıklarını ilan eden Kafkasya ve Orta Asya Devletleri'ni hemen tanımıştır. Dönemin başlangıcında bölgede etkin bir rol oynamaya çalışan Türkiye için en hassas devlet ise Ermenistan olmuştur.

Daha geniş bir ifade ile belirtirsek Türkiye, diğer tüm eski Sovyet Cumhuriyetleri gibi Ermenistan'ın bağımsızlığını da Azerbaycan'ın ardından 16 Aralık 1991'de tanımıştır. Fakat iki aktör arasında hala sürekli diplomatik ilişkiler kurulmamış ve normalleşme gerçekleşmemiştir. Bilinenin aksine diplomatik ilişkilerin kurulamaması Ermenistan'ın 1915 Olaylarına ilişkin tarihsel iddialarından dolayı değil, Soğuk Savaş sonrası izlediği yayılmacı ve saldırgan politikalar ile “Dağlık Karabağ”ı işgali etmesidir. “*Kafkasya'nın gelişmesi, Dağlık Karabağ Çatışmasının (Sorununun) çözümüne bağlıdır*” düşüncesine sahip olan Türkiye için bu sorun, Güney Kafkasya'nın temel konularından biridir. Diğer bir ifade ile belirtirsek, Dağlık Karabağ Sorunu Türkiye – Ermenistan ilişkilerinin normalleşmesi için temel şartlardan biridir. Bu bağlamda iki aktör arasındaki ilişkiler, tarafların diğer aktörlerle olan ilişkisinden de doğrudan etkilenmektedir.

İki aktör arasındaki ilişkilerin gelişmeye başladığı dönemde imzalanan “*Diplomatik İlişkilerin Kurulması ve İlişkilerin Geliştirilmesi Protokolleri*” ile ilişkilerde bir ivme yakalansa da günümüze kadar gelen süreçte herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır. Bu bağlamda çalışmada Soğuk Savaş Sonrası Dönem'de iki aktör arasındaki ilişkilerin kırılma noktaları irdelenerek, tarafların birbirlerinden beklentileri üçüncü aktörlerin etkileri de dikkate alınarak analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Ermenistan, Azerbaycan, Dağlık Karabağ, Protokoller.

* Doktora Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Diplomasi Araştırmaları Derneği (DARD) Üyesi, esravardarr@gmail.com

TURKEY – ARMENIA RELATIONS ANALYSIS IN THE POST-COLD WAR ERA

Esra VARDAR TUTAN*

Abstract

Turkey, due to the Cold War era of Soviet influence in the region have followed a cautious foreign policy in the Caucasus and Central Asia, but the policy towards the region after the Cold War period. In this context Turkey, which declared their independence in the Caucasus and Central Asian States have recognized immediately. In the beginning of the period for Turkey which initially trying to play an effective role in the region, is the most delicate state Armenia.

If we specify a phrase with wider Turkey, followed by all other former Soviet republics such as Azerbaijan recognized Armenia's independence on 16 December 1991. However, the diplomatic relations between the two actors have not yet been established and normalization has not been achieved. Contrary to what is known, the failure to establish diplomatic relations is not because of Armenia's historical claims regarding the 1915 Events, the historical claims of Armenia, but because of the invasion of “Nagorno-Karabakh” through the expansionist and aggressive policies it followed in the Post-Cold War. *“The development of the Caucasus depends on the resolution of the Nagorno-Karabakh Conflict (of the Problem),”* to this problem with the idea of Turkey is one of the fundamental issues of South Caucasus. Stated in other words, the Nagorno-Karabakh Problem, Turkey - Armenia is one of the basic conditions for the normalization of relations. In this context, the relations between the two actors are directly affected by the relationship of the parties with other actors.

Although the relations between the two actors started to improve, *“Protocols for the Establishment and Development of Diplomatic Relations”* gained momentum, but no progress has been made in the process to date. In this context, the breakpoints of the relations between the two actors in the Post-Cold War period will be examined and the expectations of the parties from each other will be analyzed by the considering the effects of the third actors.

Key Words: Turkey, Armenia, Azerbaijan, Nagorno-Karabakh, Protocols

* PhD Candidate, Bursa Uludağ University, Member of Association for Research on Diplomacy (DARD), esravardarr@gmail.com